

Friluftsliv og økonomi – hvordan påvirker økonomien friluftslivet.

Av: Are Severin Ingulfsvann

BE 306E – 003 Økologisk økonomi

Abstract

This thesis is looking at how economical values are influencing outdoor life. It is built on interviews with 37 pupils and 5 teachers at Øytun Folkehøgskole in Alta. Outdoor life is an activity depending mostly on clean nature, knowledge and tradition from culture and some small economical contributions to equipment and transportation.

Outdoor life is defined as “activity in nature”, “to be in the nature” or a “lifestyle”.

The thesis is concentrating on theoretical considerations between nature, culture and economic, the difference between welfare and well-being, Maslow’s five needs, Fishbein and Ajzen`s multi attribute model, and values. It shows that there is a difference in what attributes to outdoor equipment which has priority. The attributes are connected to different needs in Maslow’s theory, which helps showing what kind of needs they try to satisfy. It should primarily be the physiological need and safety need, but it can also be the self esteem need. The thesis also shows that there are two ways to satisfy the self – esteem need: one can be better than others or better than one self. The conclusion is that economical values like status, competition and others are more influencing, and that outdoor life makes different contributions to well – being depending on which activities and values that makes the basis for each individual.

Forord

Denne oppgaven omhandler hvordan økonomien påvirker friluftslivet. Forfatteren har selv stor interesse og glede av friluftsliv, og det har på mange måter vært moro å jobbe med temaet, samtidig som det har blitt satt inn i en faglig ramme.

Takk til elever og lærer ved Øytun folkehøgskole som stilte opp i intervjuene, ledelsen som lot meg komme og en ekstra takk til studierektor Elizabeth Roseveare for hjelp med organisering og tilrettelegging. En takk skal også rettes til veileder professor Ove Jakobsen for nyttige råd og veiledning, professor Stig Ingebrigtsen for råd om litteratur og stipendiat Kristin Haugland Smith for råd om litteratur på metode. Ellen Marie Stølan skal i likhet med i bacheloroppgaven ha takk for gjennomlesning og korreksjon av det engelske sammendraget. Uansett er alle feil og mangler ved oppgaven mitt eget ansvar.

Bodø 20.05.08

Are Ingulfsvann

Sammendrag

Teamet for denne oppgaven er om friluftsutøvere opplever at økonomiens verdisoner og særtrekk fortrenger særtrekk ved kultur og natur, hvordan og på hvilke områder det skjer. Friluftsliv er en kulturell aktivitet som utøves i naturen og økonomiens bidrag har tradisjonelt sett vært lite, utover en del nødvendig utrustning og transport.

Oppgaven er bygd på 9 kvalitative gruppeintervju med til sammen 43 respondenter, alle respondentene var tilknyttet Øytun Folkehøgskole i Alta. Intervjuene er transkribert i sin helhet og elementer som beskrev ytterliggående posisjoner og normalposisjoner er trukket ut. Friluftslivet i Norge har lange tradisjoner, det er utviklet både fra den tradisjonelle jakt, fiske og fangst kulturen i bygdene, fra fjellvandrer og klatreturismen den engelske overklassen brakte med seg og i den senere tid er friluftslivet stadig mer influert av ekstremidrett. Den offisielle definisjonen på friluftsliv er: *"Friluftsliv er opphold og aktivitet i frisk luft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse."* En stor andel av befolkningen i Norge hevder at de driver med friluftsliv på en eller annen måte, og grunnene er gjerne helse og opplevelse. Det er en uttrykt bekymring fra blant annet Lars Monsen at det han kaller sivilisasjonens verdier er i ferd med å fortrenge de tradisjonelle verdiene i villmarka.

Den teoretiske rammen er bygd opp rundt verdisoner i økonomi, natur og kultur. Sentral teori er Maslows behovshierarki, Fishbein og Ajzens multiattributtmodell, hva skal til for menneskelig trivsel og mestring.

Målet for det en gjør bør være størst mulig trivsel for menneskene, betraktninger om hva som utgjør basis for menneskelig trivsel er kort fortalt: grunnleggende ting for å overleve, god helse, gode sosiale relasjoner, trygghet og frihet, autentiske naturopplevelser og mindre stress. Faktorene i trivsel har likhetstrekk med Maslows behovshierarki, med noen unntak. Fishbein og Ajzens multiattributt modell brukes for å beskrive kjøpsatferd og man kan knytte Maslows behov til den vurderingen av attributtene til et produkt som gjøres når man avgjør holdning til handling. I oppgaven gjøres det et skille mellom kjøp av utrustning i friluftslivet som er motivert av produktets funksjon, dvs. muligheter det gir og kjøp som motiveres av en form for merverdi, som mote, merker og farger.

Likeledes blir mestring behandlet og man kan skille mellom mestring som motiveres av å forbedre egen prestasjon og mestring som motiveres av å skulle bli bedre enn andre. Det

første handler om å utvikle og forbedre eget potensial, det siste om å hevde seg og konkurrere. Anstrengelsen som er nødvendig for å komme opp på et gitt nivå i en aktivitet kan reduseres ved utstyrsanskaffelser, samtidig gir nytt utstyr nye muligheter og det hever dermed kravet til hva man kan gjøre. Helheten i friluftslivet synes å bli redusert da en del er langt mer opptatt av egen aktivitet og prestasjoner enn rammen rundt friluftslivet, dvs. naturen.

Som enhver annen kulturelt betinget aktivitet har friluftslivet normer og verdier som forteller hva som er lov og ikke lov. Den tradisjonelle normen om sporløs ferdsel står fremdeles sterkt, og en god del er opptatt av å klare seg med lite, og ser sammenhengen mellom forbruk og miljø. Andre igjen har en tendens til å støtte normen om sporløs ferdsel, men ser ikke at det er en sammenheng mellom miljø og forbruk, de ser ikke verdien av å være nøysom når utrustningen gir mulighet for å gjøre så mye mer, de frikobler aktiviteten fra en helhet.

Utøverne selv hevder at de ser at økonomien er blitt viktigere, men det er uenighet om hvilken grad det faktisk påvirker, og om det er viktig. Friluftslivet trekkes fram som en vei til bevisstgjøring, selv om man i en periode kan være veldig fokusert på utrustning og hva som er mulig, vil en på sikt blir mer opptatt av helheten og utvikle et engasjement utover egen aktivitet.

Konklusjonen er at verdier hentet fra økonomisk sektor er blitt viktigere, moter er blitt viktig for en del utøvere og utrustningen brukes til en viss grad for å oppnå status. For en del handler det mer om å mestre en del, og hevde seg over andre i for eksempel i en aktivitet fremfor å ha glede av helheten i friluftsliv. Det er imidlertid ikke et entydig bilde, opplevelsen og holdningene til hva som skjer varierer en god del. Derfor er det viktig å ta i betraktning at utvalget av respondenter er forholdsvis ensartet, og det antydes at det kan være en fase enkelte går gjennom i ungdomsårene som på sikt fører fram til et mer helhetlig engasjement.

Innhold

Abstract	I
Forord	II
Sammendrag	III
Innhold	V
Figurliste.....	VIII
1.0 Innledning.....	1
1.1 Bakgrunn	1
1.2 Problemstilling	2
1.3 Avgrensinger	3
1.4 Oppbygging av oppgaven.....	3
2.0 Metode.....	5
2.1 Vitenskaplig fundament	5
2.2 Undersøkellesdesign	6
2.3 Metode for innsamling	7
2.3.1 Kvalitativ metode	7
2.3.2 Kvantitativ metode	8
2.4 Utvalg, innsamling og intervjuguide.....	9
2.5 Intervjuguide og gjennomføring av intervjuene.....	10
2.5.1 Gjennomføring av intervjuene	10
2.6 Tolkning av resultat.....	11
2.7 Andre forhold	12
2.8 Et kritisk blikk på metoden	12
3.0 Friluftsliv	14
3.1 Definisjon	14
3.2 Friluftslivets utvikling i korte trekk.	15
3.3 Utvikling av bransjen – kreftene bak forbruket	17
3.4 Forbruksvekst, miljøpåvirkning og aktivitetsendring	19
3.5 Friluftslivets samfunnsmessige betydning	20
3.6 Oppsummering	22
4.0 Teori	23
4.1 Overbyggende teori om økonomi, natur og kultur	23
4.2 Trivsel, velferd og kjøpsatferd	25

4.3	Motivasjon og mestring.....	32
4.4	Verdier, normer og det gode liv	33
4.5	Friluftslivet i den teoretisk konteksten	36
5.0	Empiri.....	40
5.1	Caset	40
5.2	Hva er friluftsliv og hva er hensikten?	41
5.2.1	Respondentenes definisjon av friluftsliv	41
5.2.2	Livskvalitet.....	43
5.2.3	Oppsummering	45
5.3	Forbruk	45
5.3.1	Funksjon og image.	45
5.3.2	Gruppetenking	47
5.3.3	Holdbarhet og mote	47
5.3.4	Press og forholdet til hva andre mener	49
5.3.5	Erstatter utstyret øvelse?	54
5.3.6	Diskusjon.....	57
5.3.7	Oppsummering	62
5.4	Mestring og selvhevdelse	62
5.4.1	Mestring i friluftslivet	62
5.4.2	Hvor viktig er mestring	63
5.4.3	Mestring med moderne utstyr – lettere eller vanskeligere	64
5.4.5	Diskusjon.....	68
5.4.6	Oppsummering	71
5.5	Verdier.....	71
5.5.1	Verdier og normer	71
5.5.2	Hvem påvirker	72
5.5.3	Diskusjon.....	75
5.5.4	Oppsummering	76
5.6	Med egne ord.....	76
5.6.1	Økonomiens påvirkning	76
5.6.2	Generelt grunnlag	78
5.6.3	Diskusjon.....	79
5.6.4	Oppsummering	79

5.7 Avsluttende diskusjon	80
6.0 Konklusjon	82
6.1 Validitet.....	84
6.2 Forslag til videre forskning	85
Referanser.....	86
Vedlegg	89
Oversikt over vedlegg	89

Figurliste

Figur 1: Verdisoner, etter Ingebrigtsen og Jakobsen, 2004.....	23
Figur 2: Maslows klassiske behovshierarki	27
Figur 3: Behovsprofil etter Ingebrigtsen og Petterson, 1979.	27
Figur 4: Ajzen og Fishbein multiattributtmodell, etter Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997.....	31
Figur 5: Motivasjon og mestring, etter Wormnæs og Manger, 2005.....	33
Figur 6: Omdefinering av behovsprofil, funksjonsorienterte.....	58
Figur 7: Omdefinering av behovsprofil, merverdiorienterte.....	59
Figur 9: Fire stereotypiske utstyrsholdninger.....	61
Figur 10: Behovsprofil med nivå fire delt i to, internt orienterte.....	68
Figur 11: Behovsprofil med nivå 4 delt i to, eksternt motiverte.....	69
Figur 12 Posisjonering av holdninger til natur og aktivitet, og egen motivasjon.....	70

1.0 Innledning

Hensikten med dette kapitlet er å redegjøre for de tanker og paralleller jeg trakk før problemstillingen ble utformet, og dermed gi leseren noen holdepunkter for den videre lesingen.

1.1 Bakgrunn

I løpet av kurset BE 316 Økologisk økonomi fikk jeg interesse for sammenhengen mellom forbruk og trivsel. Nøyaktig hvorfor vet jeg ikke; men når de fleste undersøkelser rundt slike sammenhenger viser at når forbruket / inntekten er tilstrekkelig til å dekke basisbehov, vil ikke en ytterligere økning i forbruket føre til en høyere trivsel. Det er da forholdsvis nærliggende å trekke en parallell mot generelle teorier og arbeider innen fagområdet økologisk økonomi hvor det hevdes at det høye forbruket i verden må ned, og at ressursforbruket må fordeles jevnere. En skulle jo logisk sett kunne forvente at det folk vil ha er trivsel. Et problem i den forbindelse er den påvirkningen verdier innen økonomisk sektor har på både natur og kultur, verdier og verdisoner som opprinnelig hørte til i økonomisk sektor fortrenger verdier innen kultur og natur.

Dette hørtet kjent ut, eller mer korrekt jeg hadde lest noe liknende i en annen sammenheng. I første utgaven av "Villmarksboka", har Lars Monsen (1998), som på den tiden antakelig bare var kjent for lesere av bladet "Villmarksliv", et kapittel om livsverdier i villmarka kontra sivilisasjonen. Jeg så likheter mellom dette, der sivilisasjonen representerte klassiske økonomiske verdier og friluftslivet representerer kultur og naturbaserte verdier, og økonomiens fortrengeing av natur og kultur. Monsen (1998: 296) hevder at: "*Den største trusselen mot "det gode liv i villmarka" er stadig sterkere påvirkning fra livsverdiene som gjelder i sivilisasjonen.*" I utgangspunktet er dette Monsens personlige mening, men sett i sammenheng med annen litteratur og forskning var det mye som tydet på at det kunne være noe i det.

Friluftslivet er en fritidsaktivitet, det finnes riktignok noen få som har det som levevei, men det store flertall av Norges friluftsutøvere har det som en fritidsaktivitet, og fritidsaktiviteter skal generelt være et bidrag til trivsel.

1.2 Problemstilling

Når en skal søke å utvikle kunnskap innebærer det tre hovedaktiviteter: å forholde seg til eksisterende kunnskap, å forholde seg til data om et studieobjekt og å drøfte disse opp mot hverandre kritisk. De eksisterende dataene og den innsamlede empirien legger premissene for kunnskapsutviklingen, men det er drøftingen som tilfører noe nytt. Dette fordrer da at en har en problemstilling og en arbeidsmodell som danner et godt utgangspunkt for problembearbeidingen (Stene, 2003).

Å formulere problemstillingen innebærer å avgrense hva oppgaven skal fokusere på, det innebærer forøvrig også å bestemme hva man ikke skal fokusere på. Problemstillingen vil være bestemmende for hva slags undersøkelsesopplegg og hvilken metode man kan bruke for å samle inn empiri (Jacobsen, 2005). En kan starte med et problem, og utvikle dette til en problemstilling gjennom å tydeliggjøre de faglige hovedspørsmålene, definere kunnskapsmålene og utvikle forskningsdesignet. Det vitenskapelige problemet skal bestå av tre deler, et eller flere overordnede spørsmål vi vil ha svar på, begrunnelser for dette spørsmålet og spesifikke underspørsmål som leder inn mot svar på hovedspørsmålet. Problemstillingen skal begrunnes, og vi kan da skille mellom vitenskapelig begrunnelser – at vi sier noe om hvilken kunnskapsmessig relevans den har og samfunnsmessige begrunnelser som sier noe om den praktiske konsekvensen (Stene, 2003). Vi kan dele inn i tre dimensjoner for å analysere problemstillinger, om den er klar eller uklar, forklarende eller deskriptiv og om den er generaliserende eller ikke. De uklare kan også kalles eksplorerende og har som formål å få en dypere forståelse av hva et fenomen egentlig består av – de er teori og hypoteseutviklende. De klare brukes når en har god kunnskap om et problem, men hva som skjer om man f.eks. endrer noen variabler. En beskrivende vil logisk nok beskrive en bestemt tilstand innenfor et gitt tidsaspekt. En forklarende vil ha som formål å forklare årsaken til at noe skjer. En generaliserende vil kunne overføres til andre enn testgrunnet, og krever således et representativt utvalg. (Jacobsen, 2005)

Problemstillingen er: *Hvordan påvirker økonomien friluftsutøvelsen og fortrenger økonomien sektorene natur og kultur på en slik måte at livskvalitetselementet svekkes?*

Underspørsmålene som skal bygge opp under dette er:

- Hvordan kan en beskrive kjøpsatferd knyttet til friluftslivet, i hvilken grad hender det at utrustningen skal fylle andre behov enn rent funksjonelle?

- Hva er mestring i friluftsliv, og hvilken atferd utvikles på bakgrunn av mestringsbehov?.
- Hvilke verdier har innvirkning på hva man gjør?

Problemstilling søker å beskrive hvordan en sektor (økonomi) forskyver de to andre (natur og kultur), og om det svekker utøverens opplevelse. Den er eksplorativ og kombinerer teori fra forskjellige områder i et forsøk på å forklare og utvide kunnskapen om konsekvensen av at økonomien fortrenger de andre sektorene. At livskvaliteten svekkes vil nødvendigvis ikke si at økonomien føler til dårligere livskvalitet, men det kan hende at et mindre fokus på den økonomiske sektoren ville ført til økt livskvalitet og trivsel.

1.3 Avgrensinger

Oppgaven er bygd på svar fra respondenter tilknyttet en institusjon, Øytun Folkehøgskole, et case, men det er ikke caset i seg selv som er det interessante utover å gi leseren informasjon om hvor intervjuene har skjedd.

Oppgaven handler ikke om spesifikke aktiviteter i friluftslivet og om det for eksempel er forskjeller på holdninger i grupper som er knyttet opp mot forskjellige aktiviteter. Dette ville heller ikke vært mulig, da de fleste respondentene holdt på med flere aktiviteter. En kunne imidlertid brukt klasseinndelingen på Øytun som basis, men det ville i liten grad vært relevant, og endret fokus fra friluftsutøvere til elever på Øytun.

Det er ikke gjort noe forsøk på å finne ut hvor mye penger utøverne bruker eller om det er forskjeller i miljøbelastningen fra forskjellige aktiviteter. Opplevelsesturisme, dvs. en form for friluftsliv hvor man betaler en guide eller et firma er heller ikke behandlet.

1.4 Oppbygging av oppgaven

Kapittel 2

Her presenterer jeg metoden og de valg og vurderinger som er gjort i forbindelse med valg av metode, samt hvilke svakheter metoden kan ha.

Kapittel 3

Denne oppgaven handler om hvordan økonomien påvirker friluftslivet, friluftsliv kan oppfattes som et vidt begrep og en innføring i hva friluftsliv er, hvilken utvikling det har vært gjennom og hvilket kulturelt feste det har, er nødvendig for å ha et utbytte av oppgaven.

Kapittel 4

I kapittel 4 blir relevant teori for drøftingen presentert. Teorien er hentet fra forholdsvis forskjellige områder, men i bunn og grunn er det knyttet opp mot trivsel, hva skal til for høy trivsel og livskvalitet. Kapittelet starter med en presentasjon av konkret teori om sammenhenger mellom natur, kultur og økonomi, som danner rammen for oppgaven.

Kapittelet avsluttes med en sekvens der friluftsliv som aktivitet settes i sammenheng med teorien, dette kan også sees som et grunnlag for de valg av teori som er gjort.

Kapittel 5

Kapittelet starter med en kort presentasjon av Øytun folkehøgskole, dette er for at leseren skal forstå hvilken kontekst empirien er hentet fra. I dette kapittelet blir utdrag fra intervjuene presentert og kommentert. Kapittelet er delt i 5 underkapitler. "Hva er friluftsliv og hva er hensikten" tar for seg hva respondentene har definert friluftsliv som og hvorfor de holder på med det. "Forbruk" forteller hva respondentene prioriterer når de anskaffer utstyr, hvorfor de gjør det og hvor viktig økonomien er. "Mestring og selvhevdelse" tar for seg respondentenes forhold til det å mestre, hvilke forhold det er mellom utrustning og ferdigheter og hvor viktig mestringen er. "Verdier" er basert både på det som er kommet fram i de foregående underkapitelene og på konkrete spørsmål rundt viktigheten av verdier og hvem som påvirker de til de valgene de gjør. Kapittelet "Med egne ord" er et forsøk på å la respondentene selv si noe om hvordan de opplever sammenhengene mellom natur, kultur og økonomi, både i friluftsliv og i samfunnet ellers. Alle underkapitlene er organisert tematisk, det er trukket inn teori i kommentarene i noen tilfeller, men alle underkapitelene har en diskusjon der empirien diskuteres opp mot teorien. Kapittelet avsluttes med en diskusjon hvor alle underkapitelene sees under ett.

Kapittel 6

Inneholder konklusjon basert på diskusjonene, forslag til videre forskning og noen kommentarer i forhold til validitet.

2.0 Metode

Måten undersøkelsen bygges opp på vil være avgjørende for hvilke resultater man får og hvordan de kan brukes videre. Likeledes vil valg av spesifikk metode være bestemmende for hva slags data enn søker å finne og hvordan det må tolkes. Metodekapittelet er bygd opp ved at relevant metodeteori, og hvordan den er anvendt, presenteres sammen.

2.1 Vitenskaplig fundament

Denne oppgaven er basert på den hermeneutiske tradisjon. Hermeneutikken har som utgangspunkt at en må sette grenser for i hvor stor grad en kan bruke mennesket som objekt i vitenskapelige undersøkelser, en må klare å skille mellom menneskets handling og atferd. En må få tak på forståelseshorizonten til de en studerer for så tolke det som skjer. Det er dermed viktig å ha kjennskap til hvordan de en studerer fortolker egen virkelighet. En forsker vil ha sin egen personlige forståelseshorizont som legges til grunn for hvordan denne forskeren vil fortolke et annet menneskes utsagn eller handling. Men også mennesket som blir studert vil tolke egne opplevelser og handlinger før forskeren. Forskeren fortolker dermed en fortolkning, dette kalles dobbel hermeneutikk eller dobbel fortolking (Nyeng, 2004)

Problemstilling vil krever at en søker å forstå og fortolke om problemet oppleves og hvordan det i så fall slår ut. Respondentene vil ha sin fortolking av hvordan de opplever problemet, og det er ikke mulig å trekke en slutning basert på om alle hevder at de opplever det eller ikke. For det første har de sin egen fortolking av problemet, og for det andre er det ikke et ønske om verken å oppnå en konsensus fra alle enhetene eller å kunne si at sånn er det. (Og generelt er jeg skeptisk til at man kan i det hele tatt finne en universell forståelse som alle mennesker kan si seg enig i eller retter seg etter, verken generelt eller innenfor en organisasjon, til det er vi mennesker for komplekse.) På generelt grunnlag vil ikke problemstillinger innenfor økologisk økonomi være egnet til å «leke fysiker», mye av hovedkritikken som har ligget til grunn for fremveksten av økologisk økonomi har også dreid seg om å innse at økonomien ikke kan sidestilles med naturvitenskapene. Innenfor dagens ”mainstream economics” tankegang vil heller ikke problemstillingen være et reelt problem, da verken kultur eller natur tillegges betydning utover instrumentell verdi.

2.2 Undersøkellesdesign

Intensive design er egnet til å avdekke flest mulige nyanser og detaljer ved å gå i dybden på et fenomen. En legger vekt på å få frem mange nyanser og forskjeller i forståelsen av et problem, samtidig som det er ønskelig å se etter likheter. Målet er å oppnå en mest mulig helhetlig forståelse av sammenhengen mellom undersøkelsesenheter og den konteksten de inngår i. Casestudier brukes når vi ønsker å undersøke en enhet, det være seg et individ eller en kollektiv enhet. En kollektiv enhet kan være mye, det kan være en organisasjon, et lokalsamfunn, en bedrift, og kan bestå av flere underenheter. Casestudier er egnet når en vil ha en dypere forståelse for en spesiell hendelse, eller hva som er spesielt med en spesiell enhet. Dessuten er casestudier nyttige i forhold til teoriutvikling da man kan bli klar over forhold man tidligere ikke var klar over og dermed få bidrag til hypoteser som kan testes gjennom andre case og studieopplegg. Små N- Studier tar utgangspunkt i få, men dyptgående intervjuer, gjerne med enheter fra ulike kontekster for å få belyst et problem fra flest mulige vinkler, en vil ha en mest mulig detaljrik beskrivelse av et fenomen, og det får en ved å ta inn enheter fra flere forskjellige kontekster enn et case. (Jacobsen, 2005)

De ekstensive studiene retter seg mot å undersøke noen få variabler, men med mange enheter, det åpner for å få en mer presis beskrivelse, mer kunnskap om en utstrekning eller hyppighet av et fenomen. Ekstensive opplegg øker muligheten for å generalisere. Vi kan kjøre casestudier med flere enheter eller utvalgsundersøkelser, som har mye til felles med små N-studier, men fokuserer mindre på det spesifikke. (Jacobsen, 2005)

Beskrivende studier skal ta sikte på å beskrive et fenomen. De kan ta utgangspunkt i en eller flere enheter på et tidspunkt og beskriver situasjonen der og da, dette kaller vi en tverrsnittstudie, dette gir informasjon om hvilke fenomener som samvarierer på akkurat det tidspunktet. Utvider vi og undersøker de samme enhetene på flere tidspunkt har vi en kohortstudie, vi kan da si noe om utviklingen for det samme utvalget av enheter over tid. En annen mulighet er å gjøre den samme undersøkelsen flere ganger mot forskjellige utvalg. Det er en tidsseriestudie og er enklere å forholde seg til en kohortstudie, da man ikke er avhengig av å kunne identifisere det samme utvalget. Både tidsseriestudier og kohortstudier gir kun svar på gruppenivå, og endringer i de forskjellige enhetene kan utligne hverandre. Skal en gå enda mer spesifikt til verks kan en undersøke de samme spesifikke enhetene hver for seg over

tid, dette kalles en panelundersøkelse (Jacobsen, 2005)

Forklarende studier krever at fenomenet først og fremst er beskrevet, en kan likevel ikke forvente å finne klare universale svar som alltid er korrekte i samfunnsvitenskaplig kontekst. Det er mer et mål å se om det er en viss regularitet, dette krever at det må være en samvariasjon og tidsmessig nærhet mellom det vi tror er årsak (som må komme først) og virkning, og at vi er åpne for at andre relevante forhold kan ha betydning (Jacobsen, 2005)

Det ble tidlig avklart at en intensivt, beskrivende casestudie var mest egnet til å undersøke problemstillingen, dette begrunnes med at målet er å undersøke om og eventuelt hvordan friluftslivsutøverne opplever at økonomien fortrenger kultur og natur. Et intensivt design er mest egnet fordi det åpnet for at utøverne selv fikk mulighet til å sette ord på egen opplevelse. Casestudie ble en nødvendighet fordi det var nødvendig å finne et utvalg utøvere som var tilgjengelige, innenfor en geografisk og tidsmessig ramme. Problemet er ikke beskrevet, og det var derfor nødvendig å rette seg inn mot å beskrive det. Det er til en viss grad mulig å forklare noe, men det er ikke hovedpoenget. Som caseenhet er Øytun Folkehøgskole i Alta brukt. Øytun er en av Norges mest spesialiserte folkehøgskoler på friluftsliv av forskjellig art. På Øytun er det 78 elever og ca 10 lærere innen friluftsfag. Forfatteren av oppgaven kjenner Øytun som elev for 6 år siden. Det er imidlertid ikke Øytun som er interessant, og Øytuns rolle er dermed tonet ned i både drøfting og konklusjon, dette er gjort bevisst.

2.3 Metode for innsamling

Metoden skal angi hvilken fremgangsmåte man ønsker å bruke for å løse problemet. I valg av metode er skillet mellom kvalitativ- og kvantitativ tilnærming viktig, men nødvendigvis ikke utelukkende. De kvantitative metodene opererer med tall og størrelser, mens kvalitative omhandler det talte ord, språk og handlinger. Metodene kan kombineres, en kvalitativ undersøkelse kan ha kvantitative spørsmål og omvendt (Jacobsen, 2005). Fokuset er imidlertid forskjellig, da man i kvalitativ metode ønsker å presentere resultatene i ordnet tekst, mens en kvantitativ analyse fokuserer på å analysere og fortolke tall (Nyeng, 2007)

2.3.1 Kvalitativ metode

Kvalitativ metode tar utgangspunkt i det talte ord, og er i utgangspunktet induktiv, det er en

åpen metode og det skal legges få føringer på hvilke svar en får. Dette gjør at de svar man får er relevante for den som blir spurt eller observert. Ut fra dette vil kvalitativ metode gi en rekke nyanser og gjengir i større grad den korrekte forståelsen til respondentene. Metoden er også fleksibel siden vi etter hvert får vite mer og kan endre problemstillingen etter hvert som vi blir klokere. Ulemper er at den er ressurskrevende, det kan være vanskelig å tolke svarene, forskeren kan selv bli for engasjert i prosessen og påvirke resultatet, dessuten er det vanskelig å rekke over et tilstrekkelig utvalg til at det kan kalles representativt. I tillegg kan arbeidet trekke ut i tid fordi man blir så fleksible fordi det stadig dukker opp ny informasjon som skal undersøkes. En kvalitativ tilnærming egner seg best når vi på forhånd vet lite om det vi skal undersøke, man vil avdekke hva som ligger i et fenomen, vil ha en nyansert beskrivelse av et tema, om vi ønsker å studere sammenhengen mellom individ og kontekst. (Jacobsen, 2005)

2.3.2 Kvantitativ metode

En kvantitativ metode vil i langt større grad være kategorisert på forhånd, det legges større føringer på hva man får samlet inn, tilnærmingen er mer lukket. Kvantitative har den fordel at dataene man får inn, er langt lettere å behandle med datamaskiner, det er lettere å nå over et representativt utvalg, gyldigheten blir mao. større og svarene kan beskrives enkelt med prosent eller antall. Ulempene er at metoden gir forholdsvis overflatiske svar, det eneste man får svar på er det man spør om, og det er mindre fleksibelt. Det er også et problem at det blir lang avstand mellom undersøger og respondent, noe som gjør at forskeren ikke så lett får forståelse for hver enkelt respondent. (Jacobsen, 2005) Av kvantitative metoder har vi for eksempel spørreskjemaer med enkle spørsmål som enten kan besvares med gradering eller alternativer, og intervjuer hvor en svarer forholdsvis kort på mange spørsmål. (Easterby-Smith et.al, 2002)

Valg av spesifikk metode er i denne sammenhengen forholdsvis enkelt. Problemstillingen er i uklar, men det viktigste er likevel at jeg ikke ønsker å legge for mange føringer gjennom helt spesifikke spørsmål, fordi det er som nevnt tidligere en nødvendighet å få inn flest mulig nyanser, og få forståelse for om det er et problem som utøverne opplever og hvorfor det blir sånn.

En kvantitativ metode vil ikke gi svar på mer en de spørsmål jeg er i stand til å konstruere

rundt temaet, det kan derimot være en aktuell metode når problemet er klarlagt og man eventuelt skulle ønske å teste det på en større og mer generell gruppe. I denne fasen vil derfor den kvalitative metoden best kunne gi de svarene man ønsker. Det blir en induktiv innsamling der datagrunnlaget skal brukes til å utvikle forståelsen.

Det finnes et utall metoder å samle inn kvalitativ informasjon på, det mest kjente er antakelig det individuelle dybdeintervjuet, et dybdeintervju regnes av mange for å være den beste måten å samle inn på, men man må være klar over kompleksiteten og unngå en del feller under utformingen. Intervjuene kan enten utformes med helt klare spørsmålsstillinger eller være helt åpne, og en rekke mellomformer mellom disse. Mer åpne og ustrukturerte intervjuer er nyttige når det er viktig å forstå bakgrunnen for en persons meninger om problemet. Av andre metoder som kan være aktuelle har en gruppeintervju, gruppeintervjuet er logisk nok et intervju hvor flere er tilstede og har mer form av en åpen styrt dialog hvor intervjuers oppgave er å få frem flere synspunkter. Felles for alle typer intervju er at de krever en godt forberedt intervjuer som er i stand til å bygge tillit med respondentene. (Easterby Smith, et.al, 2002)

Innsamlingen har skjedd ved hjelp av gruppeintervju, jeg mener at i denne sammenheng er problemstillingen såpass uklar for mange, at en dialog mellom flere personer lettere ville avdekke nyanser, samt at meninger noen har vil trigge andre og føre til at de setter ord på sine meninger. Individuelle intervju kunne også vært en mulighet, men det er antakelig mer interessant når en har konkrete hypoteser en ønsker å få andres mening om. Gruppeintervju innebærer dessuten at langt flere kan få avgitt sine synspunkter innenfor den samme tidsmessige rammen.

2.4 Utvalg, innsamling og intervjuguide

Øytun ble kontaktet i desember 2007, med forespørsel om samarbeid. Svar ble mottatt i januar. Studierektor Elizabeth Roseveare var min kontakt på Øytun og hun gav elevene nødvendig informasjon på forhånd og sørget for at de elevene som var interessert i å delta fikk skrive seg på liste. 44 av 78 elever skrev seg på listene. All deltagelse var forbundet med frivillighet. Ut fra listene satte undertegnede selv opp grupper. I utgangspunktet ble det plassert 6 – 7 elever i hver gruppe, det var et mål å få 2 elever fra 3 klasser i hver gruppe. Det

ble også tatt utgangspunkt i kjønnsfordeling. Tanken bak dette var at elevene skulle ha noen de kjente godt som en trygghet. Imidlertid er det sånn på en folkehøgskole at det er mye som skjer, og det er ikke alltid at de tidspunktene som er satt opp passer for alle, det ble derfor gitt mulighet til å bytte. Helst skulle bytte skje internt i en klasse, men om det ikke lot seg gjøre ble det satt fritt. Oppmøtet på intervjuene varierte dermed fra 3 – 7 og til sammen var 37 elever med på gruppeintervju, det var aldri mer enn 3 fra en klasse tilstedet.

Lærerne ble forespurt om når de hadde tid og satt sammen ut fra hvem som hadde tid på hvilket tidspunkt, 5 lærere ble fordelt på 2 grupper.

2.5 Intervjuguide og gjennomføring av intervjuene

Intervjuguiden hadde fem hoveddeler, og var utformet på en måte jeg mener skulle dekke de områdene problemstillingen omhandler. En generell del om friluftsliv, hva respondentene mente var friluftsliv og hvorfor de drev med det. Dette var viktige spørsmål for å forstå respondentenes utgangspunkt for svarene i forbindelse med andre temaer. En del gikk på forbruk, hovedsakelig rettet mot turutstyr, spørsmålene her skulle delvis klarlegge hvorfor respondentene gjorde de valgene de gjorde når de handlet, med andre ord kunne forklare kjøpsatferd. Friluftsliv handler i bunn og grunn om mestring, og neste del gikk derfor på mestring og motivasjon i forhold til aktiviteten, disse spørsmålene var konstruert for å bygge opp under hvorfor man holdt på med friluftsliv og hvordan man så på sammenhenger mellom det utstyret man hadde og mestring. En fjerde del gikk på respondentenes forhold til verdier, hvorfor en gjorde en del valg og hvem som påvirket en til å gjøre det. Imidlertid var det vanskelig å få disse eksplisitt uttrykt i en slik sammenheng, det ble derfor nødvendig å se etter verdirelaterte utsagn i andre sammenhenger. Den siste delen av intervjuguiden var basert på at respondentene konkret skulle uttale seg om de trodde at økonomien fortrenget natur og kultur. I forkant av dette ble det gitt en kort, muntlig innføring i verdier og verdisoner. I tillegg til de spørsmålene som var lagd på forhånd ble det stilt oppfølgingsspørsmål når det syntes naturlig, og om det kom opp interessante aspekt i et intervju ble dette ofte tatt med som grunnlag for nye spørsmål i senere intervju. Likeledes ble spørsmål som jeg oppfattet at var vanskelig å forstå endret underveis. (Den originale intervjuguiden er vedlagt.)

2.5.1 Gjennomføring av intervjuene

Intervjuer av elevene ble gjennomført på klasserom på Øytun, intervjuene av lærerne fant sted hos disse. De ble plassert i en halvsirkel, slik at de både så hverandre og meg. Det ble gitt

informasjon om formålet og om det var ok at intervjuet ble tatt opp. I utgangspunktet var det tenkt at intervjuene skulle filmes med webkamera tilkoblet pc for å lettere kunne skille respondentene med både lyd og bilde. Etter det første intervjuet ble dette endret til å kun være lydopptak, da det var vanskelig å få plassert respondentene slik at alle kom med i bildet, samtidig som de satt nært nok til mikrofonen og kunne se hverandre. De forhåndslagde spørsmålene ble stilt og respondentene diskuterte temaene, det varierte mye fra gruppe til gruppe hvor mye som ble sagt og hvor mange oppfølgingsspørsmål som ble stilt.

2.6 Tolkning av resultat

Kvalitative data kan være en utfordring da å tolke og sette inn i en forståelig kontekst.

Easterby – Smith et.al (2002) sammenligner forskerens oppgave med en journalist, en må plukke ut de relevante delene, med en klar forskjell til journalistikk, forskeren må synliggjøre hva som er utelatt.

Til tross for at hensikten med kvalitative undersøkelser er å få frem flest mulige nyanser vil vi alltid være nødt til å dele inn for å oppnå en forståelse, informasjonsmengden fra kvalitative undersøkelser vil bli for stor, og man vil i liten grad oppnå spesielt mye informasjon. Derfor må en forsøke å dele opp og sammenligne det som kommer fram i intervjuer for på den måten å finne eventuelle mønstre, detaljer, avvik og annet som er interessant. Detaljene som blir trukket fram er de som gir ny innsikt. En kvalitativ analyse vil derfor veksle mellom helheten og delene. Dette kalles for en hermeneutisk metode / spiral. Den kan beskrives ved at vi går fra dataene som er samlet inn, analyserer disse enkeltvis, ser på delen i lys av helheten, ser på helheten i lys av delene, en får da ny forståelse av delene. En kvalitativ analyse vil dermed dreie seg om tre ting: beskrive, systematisere og sammenbinde. Neumann (2001) hevder at man i en diskursanalyse bør konsentrere seg om de ”tekstene” som skaper mest diskusjon, da disse ofte er de mest representative, men et problem er da at utfordrere til det allment aksepterte ikke kommer med.

Etter hvert som intervjuene er brutt ned skal en gå fra det uoversiktlig til en mer stilisert oversikt, hvor man siler ut en del og beholder det man oppfatter som det viktige. Det er ikke mulig å bevare alle detaljer, så målet er å bevege seg mot noe generelt i den grad det kan forsvares i datagrunnlaget (Jacobsen, 2005).

Intervjuopptakene ble først transkribert i sin helhet, dialekt og toneleie brukt til å skille respondentene i transkriberingen siden videoopptak ikke var praktisk mulig, det resulterte i en

datamengde på 146 sider, dette ble forsøkt gruppert slik at en interessante vinklinger og utsagn ble trukket ut. Det er ikke forsøkt å gjennomføre en komplett diskursanalyse, men det var et mål å finne utsagn som både gikk igjen og utsagn som sto mot hverandre, slik at man kunne beskrive holdninger og inntrykk av hvordan respondentene så på egen aktivitet. Hvilke ord som ble brukt og hva respondentene selv trakk opp som motsetninger til ens egne oppfatninger er vektlagt. Det er brukt synspunkter som dekker bredden av det som ble sagt.

2.7 Andre forhold

Jeg tilbrakte 6 dager på Øytun, i den perioden bodde jeg på et internat, jeg spiste mat i matsalen sammen med elever og lærere og pratet også uformelt med både elever og lærere. I disse samtale kom det av og til fram interessante synspunkt. Noe av dette kan ha kommet med, der det har vært naturlig, eller ført til spørsmål i intervjuene.

2.8 Et kritisk blikk på metoden

Metodikken som er valgt og gjennomført for innsamlingen er ikke den eneste som kunne vært brukt, en kunne også gjennomført individuelle intervju innenfor en kvalitativ ramme eller forsøkt å lage et sett variabler en kunne undersøkt kvantitativt. Likeledes er caset spesielt. Utover folkehøgskolene er det få andre som utøver friluftsliv i så store grupper over så lang tid, en kunne muligens fått andre resultater om en hadde gått bredere ut, både i alder og aktivitetsintensitet. Likevel mener jeg dette har noe for seg, fordi det er begrenset hvor mye man blir påvirket av å være i et miljø i 5 måneder (folkehøgskoleåret starter i midten av august, intervjuene i begynnelsen av februar) og derfor er det tvilsomt at en stor andel har tillært eller avlært holdninger som de ellers ikke hadde eller hadde hatt. Gruppeintervjuene kan også føre til at personer som er komfortable med å snakke med andre tilstede har fått sagt mer enn de som er mer tilbakeholdende. (Det er vedlagt en liste som viser hvor mange utsagn hver respondent har startet på). At noen kunne forsøke å svare noe annet enn de egentlig gjorde, eller mente, dvs. et slags forsøk på å være politisk korrekt ble ansett som en mulighet på forhånd. Dette kan skje i en gruppe med personer som skal forholde seg til hverandre til daglig, en person kan vite at han har et kontroversielt synspunkt og holde det inne for å slippe å stå til rette for det i etterkant. Likeledes vurderte jeg om det hadde vært bedre med grupper hvor det kun var personer fra en klasse, men siden avgrensingen var at de var friluftsutøvere

og ikke folkehøgskoleelever virket dette noe unaturlig. Men man skal ikke se bort fra at det hadde blitt mer polarisering hvis de fritt hadde kunne ”kritisert” og ”beskrevet” ”de andre”. Tolking av resultater er antakelig den svakeste siden ved metoden. Jeg har selv gått på Øytun, jeg har mine verdier og formeninger om hva som er rett, og selv om jeg prøver å tolke nøytralt kan det ha hendt at tolkning skjer i lys av mine subjektive meninger. Derfor har vært opptatt av å presentere en god del slik det ble sagt, knytte kommentarer, og diskutere ut fra dette. Det gjør det mulig for leseren å bedømme om en er enig med min kommentering og om en synes det er en god tolking. I tillegg er et sammendrag med flere utdrag vedlagt, dette er organisert etter intervjuguidens tematiske oversikt.

3.0 Friluftsliv

Hensikten med dette kapittelet er å gi leseren et innblikk i en del teoretiske diskusjoner rundt hva som er friluftsliv og et bredere innblikk i tankegangen bak problemstillingen.

Utstyrsutviklingen presenteres for å gi leseren et innblikk i hva som har skjedd og litt om hvordan bransjen er strukturert, da den kan ha betydning.

3.1 Definisjon

Begrepet friluftsliv er utledet fra den kulturen utenlandske fotturister og tindebestigere brakte til landet på 1800 – tallet. For den vanlige norske bonden var oppholdet i naturen først og fremst rettet mot aktiviteter som hadde med overlevelse å gjøre, jakt, fiske, fangst, gjeting, slått, osv. og ikke mot rekreasjon og selvrealisering. Om en ser på et tidlig verk om friluftsliv, blir aktiviteter forbundet med arbeid kalt ”*det pliktmessige friluftsliv*”.(Caspari, 1943: 2)

Friluftslivet er en mangfoldig aktivitet, og å finne en entydig definisjon som enten dekker absolutt alt som de enkelte utøverne føler er friluftsliv, eller helt utelukker enkelte aktiviteter, finnes ikke.

Den offisielle definisjonen som brukes i stortingsmeldinger, og har vært i bruk i det offentlige siden 70 – tallet er: ”*Friluftsliv er opphold og aktivitet i frisk luft i fritiden med sikte på miljøforandring og naturopplevelse.*” (Stortingsmelding nr. 39. 2000/2001) Denne er vid og stiller ikke noe krav til hvor friluftslivet skal utøves, om det er i en park, et alpinanlegg, en skiløype, i befolkningsnære arealer eller langt til fjells. Så lenge man er ute, det er ikke forbundet med jobb, og en opplever natur er det friluftsliv. Av de mer omfattende forsøkene på å definere friluftsliv er gjort av Nils Faarlund (1973a) i verket ”Friluftsliv: Hva - Hvorfor og Hvordan ” der friluftsliv krever følgende forutsetninger: Friluftsliv skal utøves i mest mulige intakte områder der både abiotiske faktorer og alle levende organismer inngår i en dynamisk likevekt med minst mulig ytre påvirkning. Friluftslivet skal engasjere hele mennesket, både motorisk, emosjonelt og intellektuelt i enhet og interaksjon med naturen. Friluftslivet skal være samvær med medmennesker uten tilstedeværelse av konkurransemoment. Friluftslivet skal foregå med et minimum av redskaper og uten tekniske fremkomstmidler. Faarlunds (1973a:32) definisjon blir etter dette «*Friluftsliv er overskuddsliv i naturen*». Hvor overskuddsliv krever at aktiviteten ikke har som hovedpremiss å være en

overlevingsaktivitet, og således ikke en yrkesaktivitet, i tillegg faller jakt og fiske utenom i de fleste tilfeller.

Denne definisjonen vil utelukke mye som mange utøvere selv vil mene er friluftsliv, og er følgelig lite nyttig til praktisk bruk, da mange vil oppfatte seg som friluftslivsutøvere uten å kunne oppfylle kravene til Faarlund, og må oppfattes som et ideal. Faarlund har derimot i en annen artikkel hevdet at:

”Uten å uttømme alle mulige referanser for en grenseoppgang for betegnelsen friluftsliv, må det være tillatt å trekke den konklusjonen at enhver situasjon eller person som er engasjert i friluftsliv, bør klargjøre sine kriterier og/eller verdier som virksomheten søker realisert eller vil utløse.”(Faarlund, 1973b: 5)

3.2 Friluftslivets utvikling i korte trekk.

Friluftslivet i Norge må sees i to perspektiv. Det som er utledet av gamle norske tradisjoner i landbruket, jakt, fiske, fangst, og det som er utviklet fra de britiske turistene / tindebestigerne som begynte å komme til landet på midten av 1800 – tallet og framover. Vi har med andre ord to tradisjoner som har gått sammen og påvirket utviklingen.

Folket på bygdene rådde grunnen alene i fjellet i flere tusen år, og brukte det til jakt, fiske, fangst, sanking og gjeting. Noen unntak fantes, der man måtte krysse fjellstrekninger for å komme fram, kunne en prest eller offiser en sjelden gang måtte gå over, samt en og annen handelsmann. Blant bygdefolket kunne det gi en viss status å være god til å være i fjellet i ervervsmessig sammenheng, men å oppsøke fjellet kun for sin egen fornøyles skyld var en sjeldenhet. Først på slutten av 1700 – tallet vågde de første byfolkene som ikke var avhengig av det, seg over fjellgrensen. Da kom også problemet med hva man skulle bruke, det var få som tenkte på å sjekke hva bygdefolket brukte, livkjoler, snipper og flosshatt var ikke uvanlig, damene gikk med kjoler, knappestøvler og parasoller (Frøstrup og Lauritzen, 2007). Skillet mellom hvilke klesplagg som skulle brukes gikk nemlig på om det var hverdag, høytid eller fest, ikke ut fra hva en skulle gjøre. Om det var praktisk for budeier og seterjenter å gå i skjørt var ikke et tema, men det ble det etter hvert når borgerskapets kvinner skulle ut i fjellet (Klepp, 2005). Et godt stykke ut på 1800 – tallet begynte en å ta inn klær fra utlandet. De norske produsentene dukket først opp senere, at det likevel fantes en del som produserte varme plagg og regntøy til fiskere gikk hus forbi. I Christian Jensens utstyrliste i DNTs årbok på 20 – tallet, er det fremdeles viktig med silketørklær, snipp og slips (Frøstrup og

Lauritzen, 2007). Hva man har trengt av annet utstyr har variert etter hvilke ambisjoner man har hatt, de fleste byfolkene som begynte med turismen var stort sett på dagsturer fra en hytte, eller gikk mellom hytter.

En del av den mer avanserte utrustningen som ble utviklet kan trekkes tilbake til den rolle Norge har hatt i kartlegging og oppdagelsen av arktiske og antarktiske områder. Og som en referanse til det mest ekstreme utstyr vil utstyrslistene fra ekspedisjonene være gode, dog ikke representativt for flertallet. Nansens kryssing av Grønland krevde både den kunnskapen som var opparbeidet i Norge gjennom generasjoner og vilje til å lære fra samer, eskimoer og inuitter. Leser en kapittelet om utstyrsutvikling i Fridtjof Nansen (2003) ”Paa ski over Grønland”, kommer det fram at Nansen la ned mye arbeid i å tilpasse og utvikle utstyret til Grønlandsekspedisjonen, han kritiserte blant annet engelskmennene for å ikke legge erfaringer til grunn for utvikling av bedre sleder, og at de mislyktes fordi de ble for sene. Klærne på Grønlandsekspedisjonen var utelukkende av ull, skinn og seilduk. Skiskoene var tradisjonelle beksømsko og skaller. Av annet utstyr som nevnes er skinnsoveposer, snebriller, bomullstelt, spritbasert kokeapparat, kikkerter, snøspader og diverse verktøy og vitenskapelig utrustning (Nansen, 2003). Det kan for øvrig nevnes som en kuriositet at Nansen, som i planleggingsfasen av Grønlandsferden, også var i slutfasen på doktorgraden om slimålens nervesystem uttalte: ”Heller en dårlig doktorgrad enn dårlig utrustning.” (Hegge, 2002:32). Om en går lengre fram i tid, for eksempel til Monica Kristensens sydpolekspedisjon i 1986 (Kristensen, 1987) er den i stor grad utrustet med bekledning i samme materialer som hos Nansen, ytterbekledningen er endret fra seilduk til bomull, og skiskoene var stødigere, spesialsydd i skinn. Teltet var i bomull, primuser av samme type som det norske forsvar har brukt siden 60 – tallet, skinnsoveposen er byttet ut med moderne kunstfiber. Men så, 15 - 20 år senere, etter at soloekspedisjoner og rekordforsøk mot både nordpol og sydpol har blitt mer og mer vanlig, ser en klare endringer på utstyrslista. Rune Gjeldnes krysset Antarktis alene i 2006, en lengre og mer krevende tur enn det meste annet som har vært gjort, startvekt på pulk og sekk var 180 kilo. Endringer fra Kristensen er først og fremst teknisk bekledning, og hvilke materialer som brukes. Gjeldnes vekslet mellom to par ski, et for å gå med og et for å seile med, begge i glassfiber. På skiene til å seile med, var det titanbindinger og det ble brukt plastsko. Pulken var støpt i karbon (Gjeldnes, 2006). En av de mest ekstreme ekspedisjonene som er gjennomført er Børge Ouslands og Mike Horns nordpolferd i mørket i 2007, ytterbekledning i Gore – Tex, vanntett svømmedrakt til å krysse råker, men den mest

essensielle detaljen for å klare det var utviklingen av små hodelykter med ledlamper og lavt batteriforbruk (Ousland, 2008).

Hovedtrekkene i den tradisjonelle utøvers utrustning da og nå er likevel de samme, fremdeles brukes det materialer som assosieres med naturen, tre, ull, skinn og fargevalgene er grått, brunt og i størst grad grønt. Men dette møter tradisjonen fra idrettens verden, nye og tekniske materialer, kroppsnære snitt og spesialiseringen av utstyret. Hensikten med bekledning i friluftslivet er funksjonalitet, man skal holde seg tørr og varm, samtidig som bevegelser ikke hindres. (Klepp, 2005) Friluftsutstyret vil ofte utgjøre en sikkerhetsfaktor: *”Går du på lengre turer, kanskje med risiko for ekstreme forhold, bør du betale for det beste utstyret slik at ikke klær og annet utsetter deg for fare dersom det ikke fungerer.”* (Bursell, 2005: 36)

Funksjonalitet handler også om estetikk, en blomstret bukse er ikke mindre funksjonelle enn kakifargede, men kakifargede blir like fullt oppfattet som mer funksjonelle. Før i tida var en anorakk en anorakk, nå leveres det en type til fjellvandring, en til klatring, en til isklating, en til skigåing på fjellet osv. Dette skyldes i stor grad påvirkning fra idretten og at en del utøvere ”profesjonaliseres” og profileres i ulike medium som eksponenter for det beste utstyret. (Klepp, 2005)

3.3 Utvikling av bransjen – kreftene bak forbruket

Ser en på historien til Norges to største produsenter av turutstyr; Bergans og Norrøna kan en trekke følgende linjer. Bergans ble etablert i 1908 som etter at Ole F. Bergan hadde patentert Bergans meis, produktene ble brukt på polekspedisjoner og av forsvaret. Det er ikke mye å finne om utviklingen fra da og til tidlig 90 – tall når nye eiere overtar og utviklingen av avanserte bæresystemer (QSS – Quattro Stability System) startes. Dermizax, Bergans alternativ til Gore – TEX kommer på markedet i 1996. Bergans får en oppsving gjennom massiv eksponering i tv – serien 71 grader nord (www.bergans.no, 2008). Passerer Norrøna i omsetning på begynnelsen av 2000 – tallet. Omsetningen dobles på få år (www.proff.no, 2008). Bergans forteller at de kjører en sesong med samme farge og kanskje 2 år med samme modell på skibekledning og ”moterettet” bekledning. På det de kaller basicprodukter og jaktbekledning er levetid to år og oppover. Fargen endres sjelden eller aldri (Nessjøen, pers.med. 05.05.08).

Forløperen til dagens Norrøna ble startet av Jørgen Jørgensen og Einar Bredesen som Bredesen og Jørgensen Polar i 1918, firmaet produserte lær og sportsartikler. I 1929 trakk Jørgensen seg ut og etablerte firmaet Jørgen Jørgensen Norrøna. I begynnelsen var produksjonen porteføljeartikler og ryggsekker, men ble utvidet til fjellbekledning, telt og soveposer. I 1976 ble navnet endret til Norrøna Sport AS (www.norrøna.com, 2008).

Norrøna produserte verdens første tunneltelt med inngang i begge ender i 1972, samtidig satte de et polstret hoftebelte på en pakkrammesekk, noe som antakelig økte bærekomforten drastisk. I 1977 sto Norrøna for produksjonen av den første Gore – TEX jakken i Europa og i 1979 kommer den først prototypen ”Trollveggen” klatredress. (www.norrøna.com, 2008) Norrøna oppgir at de ser det som et mål at modellene skal oppleves som tidløse og at det skal gå minst tre år mellom hver gang en endrer designet på et produkt, først og fremst for at endringen skal tilføre produktet en bedre funksjon og ikke kun endres for å tilpasses årets farge. Men mer tradisjonell bekledning, som jaktdresser blir så å si aldri endret, fordi de fungerer godt nok, og kundesegmentet etterspør ingen endring. (Jørgensen, pers. med. 16.04.08)

Historisk sett har mange av bedriftene innen produksjon og markedsføring av friluftsutstyr blitt startet av personer som har hatt en ide om hvordan ting kan forbedres. Bergans ble som tidligere nevnt startet på grunn av Bergans – meis. Ser en på en del større, utenlandske, er trenden at de har blitt startet av idealister som ønsket å forbedre det eksisterende utstyret, eller av grundere med en god ide, og ofte ble selskapene familiedrevne etter at de var etablert. På hjemmesidene kan en lese om hvordan gründerånd og krav til forbedring førte til at både Haglöfs, Fjällräven, Peak Performance, The North Face og Arc Teryx ble til. (se vedlegg for hvordan de presenterer seg.)

Men det er ikke lenger slik at disse selskapene drives av idealistene som startet de, Haglöfs er eid av det svenske investeringsselskapet Ratos, Fjällräven har kjøpt opp flere andre produsenter og dannet konsernet Fenix AB, Peak Performance er en del den danske klesgiganten ICC, The North Face er kjøpt opp av amerikanske VF Companies, og ArcTeryx er en del av Adidas. I Europa er produsentene samlet i fellessammenlutningen European Outdoorgroup, EOG, og de hevder at en av utfordringen innen næringen er å få til omstruktureringen fra små familieeide bedrifter til store konsern. Merkenavnene opprettholdes, men flere samles under et stort selskap og blir konsern. (www.europeanoutdoorgroup.com)

3.4 Forbruksvekst, miljøpåvirkning og aktivitetsendring

Ser vi på utviklingen i importen av sportsutstyr har den økt med 290 % siden 1990 (Hille, 2005) Utstyr til friluftsliv er en del av dette, men kan ikke skilles ut av det, hvis en imidlertid ser på utviklingen hos norsk friluftsbansje er omsetningen tilnærmet doblet fra 2001 og fram til i dag. Økningen har skjedd i takt med utviklingen i økonomien, utstyret må betegnes som et luksusgode og økningen kan ventes å fortsette så lenge folks privatøkonomi er god.

I ”Miljøbelastninger fra norsk fritidsforbruk – en kartlegging” (Aall et.al, 2007), er det regnet ut hvor høy miljøbelastning forskjellige former for fritidssysler har, da i form av direkte og indirekte energibruk. Friluftslivet kommer lite gunstig ut, med en energibruk på 0,9 MJ pr kroner og energibruk pr time 48 MJ, til sammenlikning vil for eksempel energibruken pr krone ved et restaurantbesøk være 0,23 MJ, og pr time 23 MJ. Nå skal det imidlertid påpekes at man i denne undersøkelsen har tatt med ressursforbruk i alpinanlegg og lignende samt konsum av fritidsbåter, og friluftslivet vil komme gunstigere ut om man utelater dette.

SSBs levekårsundersøkelse fra 2001 viser hvor stor andel av nordmenn som driver med ulike friluftaktiviteter, 73 % av befolkningen har vært på fottur i skogen og 47 % på fottur i fjellet i løpet av de siste 12 måneder. Rundt halvparten av befolkningen er på skitur en eller flere ganger i løpet av et år, 36 % går i fjellet og 28 % i skogen. Bruk av ski i friluftssammenheng øker med utdannelsen, jo lengre utdannelse dess flere skigåere, likeledes øker andelen med husholdningens inntekt. Det er ingen forskjell på hvor i landet man bor. 20 % er i et alpinanlegg en eller flere ganger i løpet av et år, her er aldersgruppen 16 – 24, og antall utøvere synker jo eldre respondentene blir. Alpint er en typisk storbyidrett. Snowboard og løssnøkjøring er dominert av de yngre aldersgruppene. Risikoidrett defineres som fjell- og iskltring, brevandring, juv- og grottevandring, rafting og elvepadling. Dette er en gruppe med svært få utøvere, rundt 1 – 2 % av befolkningen (Vaage, 2004). Unge blir mindre aktive i det tradisjonelle friluftslivet, men blir mer aktive på mer spesialiserte, spennende og fartsfylte aktiviteter. Eldre øker sin aktivitet i forhold til tidligere generasjoner. Forskning tyder på at de aktivitetene man venner seg til i ungdommen ofte følger en resten av livet. I aldersgruppen 16 – 24 år legges det mer vekt på bruk av ferdighet og kunnskap, og oppsøke spennende og utfordrende situasjoner fremfor opplevelse av natur, kultur og landskap. Fra 45 år og oppover er det viktigere å komme seg ut i naturen og oppleve kultur og landskap. 70 % av respondentene driver med friluftsliv for å stresse ned, ta vare på egen helse, bruke kroppen og

få avveksling fra daglige rutiner. Under 30 % legger vekt på utvikling av ferdigheter, mestring av utfordringer og slitsomme situasjoner. Det er også verdt å merke seg at kun 15 % legger vekt på å få oppleve fart og spenning, mens bare 7 % anser det som viktig å få søke utfordring som kan innebære risiko. Ser man på forskjeller mellom kvinner og menn; er kvinner mer opptatt av helse. (Vaage, 2004)

3.5 Friluftslivets samfunnsmessige betydning

Allerede i 1955 skrev Mikkjel Fønhus, en av Norges store forfattere av bøker om folk og dyr i villmarka og i følge noen Norges første naturverner at ”*Vi bør ha villmarker der vi kan leve et forholdsvis primitivt liv: Nettopp dette livet er hvile og avspenning for mennesker som kommer fra dagliglivets uhyggelige mekanisering*” (Frøstrup og Lauritzen, 2007:112). Løvland (1943:394) trekker fram friluftslivets rekreative betydning i maskinalderen:

”Friluftslivet i alle dets avskygninger for dem som kan se noe tilfeldig fenomen, fremkalt ved en stemningsbølge, men det er ytringene av et dypt, et primitivt behov – en reaksjon mot visse foreteelser i tidens samfundsliv, som det sunde folkeinstinkt føler som en fare og som det instinktiv reageres mot. Den fremste av disse faktorer som det reageres mot i vår tid – maskinalderen eller motoralderen – er den såkalte civilisasjon, med dens komfort, inneliv og tilsidesettelse av behovet for bevegelse (...)”

Friluftslivet skal med andre ord være en motvekt mot mange av de negative sidene ved samfunnsutviklingen. Det handler med andre ord om hva man prioriterer i livet, hvilke verdier som får råde.

Lars Monsen (1998) har skrevet om livsverdier i villmarka i forhold til sivilisasjonen. Monsen definerer livsverdier som: ”*Livsverdier er alt som gjør livet verd å leve.* (Monsen, 1998: 264)

Livsverdiene i sivilisasjonen er i følge Monsens subjektive mening:

”1. Målet med tilværelsen er (...) å ”bli noe”, utdanne og videreutvikle seg innen et yrke for å tjene penger, helst mange penger og oppnå anerkjennelse på grunn av faglig dyktighet og materiell velstand. (...) 2. Statusbehovet er sterkt. Den ytre fasaden betyr mye, og de fleste bryr seg om hva naboen og arbeidskollegene mener. Derfor er det viktig med en standsmessig bolig, moderne bil og moteriktige klær. Disse statussymbolene vil variere avhengig av hvilken gruppetilhørighet det er snakk om (...). 3. Gruppetilhørigheten spiller en stor rolle. For å bli akseptert av personer vi kjenner, og like viktig av personer vi ikke kjenner tilpasser vi oss den type mennesker vi omgås til daglig i forhold til biler, klær, hårsveis og språk. (...) 4. De

økonomiske kostnadene er ofte skyhøye. (...) Vi utsettes for et massivt reklamepress som påvirker oss, bevisst eller ubevisst, til å kjøpe mer enn vi egentlig har behov for. Det meste er dyrt.

5. Tid har vi altfor lite av. Klokkas styrer døgnet fullstendig. Tusen ting skal gjøres, folk har det travelt, haster hit og dit. Likevel rekker vi ikke alt, og får dårlig samvittighet for det. Vi blir utålmodige og stresset. 6. Helsen settes på store prøver fordi vi arbeider for intenst og for lenge, uten å skaffe oss nok mosjon, samtidig som vi spiser for mye (...).

7. Virkelighetsopplevelsen dreier seg ofte om stress, urettferdighet, begrensede frihet og liten påvirkningskraft i det store samfunnet (...).” (Monsen 1998: 265-266)

Mot dette, setter Monsen det han mener er livsverdiene i villmarka:

”1. Målet med tilværelsen er først og fremst å nyte naturen, og samtidig tilfredsstillende basisbehovene når det gjelder mat, varme, klær og utrustning. Fordi vi skaffer oss langt færre materielle ting totalt sett, holdes de økonomiske utgiftene på et helt annet og lavere nivå, og dermed reduseres presset for å prestere noe og tjene penger til et minimum. 2. Statusbehovet er ikke til stede i samme grad fordi det er få mennesker å imponere, og færre statussymboler – altså mindre å imponere med. 3. Gruppetilhørigheten spiller en betydelig mindre rolle. (...) Det er enklere å kle oss som vi vil, la håret gro som vi vil, snakke som vi vil – fordi vi kjenner de få personene vi omgås, og dermed tør være oss selv i større grad. 4. De økonomiske kostnadene reduseres kraftig fordi vi ikke kjøper så mye klær, mat, materielle ting. (...) I skogen ser vi dessuten svært få reklameplakater. 5. Tid har vi mer enn nok av. (...) Vi har ingen møter å rekke, kan sågar bli værende på den spesielt flotte leirplassen en dag eller to ekstra. Sjela fylles med ro, og det blir plutselig enkelt å være tålmodig. 6. Helsen ivaretas på den best tenkelige måten fordi vi stort sett tar det med ro, spiser enkel og sunn mat i moderate mengder, er i stor fysisk aktivitet ved å hente vann og brensel og gå lange turer. (...) 7. Virkelighetsopplevelsen betegnes av ord som ro, harmoni, stor frihet og påvirkningskraft i forhold til vår egen hverdag. (...)” (Monsen, 1998: 267-268)

Monsen fortsetter utleggingen med å hevde at nå er livsverdiene i sivilisasjonen i ferd med å bli stadig viktigere. Han trekker frem statusbehov og økonomi grunnet dyr, moteriktig bekledding og utrustning, og hevder at friluftslivet er blitt en industri hvor store økonomiske krefter styrer. Utfordringen er å stå i mot presset og se sine reelle behov i forhold til hvor aktivt man driver. Forutsetningen for livsverdier og friluftsliv er imidlertid at det finnes

tilstrekkelige områder med urørt natur for å praktisere i. Monsen avslutter derfor kapittelet med:

”Aller viktigst er det å dra på tur, bruke naturen så ofte som mulig. Ved å opparbeide en sterk kjærlighet til villmarka, og de livsverdiene som gjelder der, styrkes naturlig nok viljen til å ta vare på naturen. Klarer vi samtidig å overføre så mange elementer som mulig fra de positive livsverdiene i villmarka til den siviliserte hverdagen, ja, da driver vi naturvern i praksis.”

(Monsen 1998: 271)

3.6 Oppsummering

Friluftslivet er ikke en enkelt aktivitet, men det finnes klare definisjoner på hva det er. Samtidig er det også opp til hver enkelt å definere rammen for hva en oppfatter som friluftsliv. Friluftslivet har endret seg noe og fått tilført flere aktiviteter de senere årene, samtidig er fremdeles det tradisjonelle friluftslivet viktig. En stor andel av befolkningen driver med friluftsliv i en eller annen form, og de tradisjonelle aktivitetene er mest vanlig. De yngre heller mer mot det aktiviteter der aktiviteten er det sentrale. Aktørene som leverer utstyr til friluftslivet er inne i en god periode med gode salgstall og overskudd. Det er et uttalt mål i bransjen å oppnå en restrukturering der flere individuelle merker knyttes opp mot konsern. Friluftslivet har tradisjonelt vært oppfattet som en motkultur til sivilisasjonen og sivilisasjonens mer stressbetonte verdier, dette kan være i ferd med å endres.

4.0 Teori

Hensikten med dette kapitlet er å danne et grunnlag for drøftingen. Underkapitlene er tematisk organisert. Det bindes sammen med foregående kapittel til slutt, slik at en ser sammenhengene og hvorfor teorien er valgt.

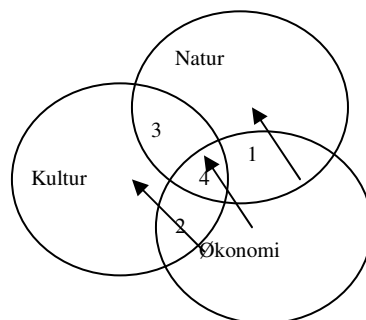
4.1 Overbyggende teori om økonomi, natur og kultur

Dette kapitlet er den grunnleggende teoretiske overbyggingen. Det danner basis for problemstillingen og for de valg som er gjort av teori senere.

Økonomi, natur og kultur.

I et historisk perspektiv har hensikten med økonomisk virksomhet vært å produsere varer og tjenester så effektivt som mulig (Ingebrigtsen og Jakobsen, 2004).

Økonomien er avhengig av energi og materie fra naturen og kunnskap og verdier fra kulturen for å fungere. Det betyr at det må utarbeides prinsipper som sikrer at en kan oppnå en høyest mulig grad av ressursutnyttelse for menneskelige behov, samtidig som en ivaretar naturen og kulturens egenart og verdi. Dette innebærer at de økonomiske målene ikke kan løsrives fra de økologiske og samfunnsmessige kontekstene de inngår i. Et vanlig problem er at spesielt økonomien tar over mer og mer og fortrenger natur og kultur. (Ingebrigtsen og Jakobsen, 2004) Dette kan illustreres med denne figuren:

Figur 1: Verdisoner, etter Ingebrigtsen og Jakobsen, 2004

Det er forskjellige karakteristika i verdisonene, men det er nødvendig med et samspill for at samfunnet, og økonomien skal fungere.

Samspill mellom økonomi og natur

Naturen er den delen av virkeligheten som er utviklet gjennom evolusjon. Økosystemer omfatter både de biotiske og abiotiske faktorer innenfor et begrenset geografisk område, alle former for økonomisk virksomhet inngår i et integrert samspill med naturen innenfor rammene av økosystemets lovmessigheter. Livets verdi er ikke knyttet til en nyttetankegang, og naturens egenverdi henviser dermed til at naturen har en verdi utover menneskelige nyttevurderinger. Naturen kan imidlertid også ha en instrumentell verdi på bakgrunn av hvilken nytte den har for mennesket, men en utvikling hvor naturen reduseres til å kun ha instrumentell verdi er ikke bærekraftig. I en klassisk økonomisk tankegang er det gjort mange forsøk på å sette pris på naturen. Slike beregninger har som utgangspunkt at alt kan omformes til en endimensjonal størrelse som kan uttrykkes i penger. Innenfor all økonomisk virksomhet er det nødvendig med energi hentet fra naturen.

Samspill mellom økonomi og kultur.

Kulturen er i motsetning til naturen utviklet gjennom menneskeskapt tradisjon, sosial integrasjon og sosialisering, den omfatter fysiske og psykiske strukturer innenfor sosiale enheter, som teknologi, institusjoner, kunnskap, normer og verdier. Et sosialt system vil omfatte både egenskaper som verdier og normer, og utvikling og endring innenfor et avgrenset samfunn. Kultur oppfattes som meningskoder, normer og personlig identitet som er stabilisert gjennom et større eller mindre fellesskap, gjennom dette bestemmes våre grunnverdier og definerer de valgene vi foretar. Den instrumentelle verdien i kulturen fremkommer når produkter fra kulturen blir brukt som innsatsfaktorer i økonomisk produksjon, en utvikling der kulturen blir redusert til en instrumentell verdi, er vanskelig fordi den kan bidra til at felles meningskoder forfaller. (Ingebrigtsen og Jakobsen, 2004)

I kulturen kan man skille mellom artefakter, verdier og grunnleggende antakelser. Artefaktene er det mest konkrete nivå, det er alle synlige kulturelle uttrykk, fra fysiske gjenstander til atferd og språk, disse kan tolkes for å si noe om kulturens dypereleggende innhold. Denne sammenhengen går imidlertid begge veier, da det som blir produsert er bestemt av kulturen, og det økonomiske produktet er med på å prege den økonomiske utviklingen. Verdiene og normene regulerer samspillet i en gruppe, medlemmene av gruppen er ofte bevisst disse verdiene og kan uttrykke de eksplisitt. Med kunnskap om disse verdiene kan en forutse hva slags atferd som forventes, støttes eller aksepteres i en gitt situasjon.

De grunnleggende antakelsene er ubevisste forutsetninger som er nødvendige for å forstå virkeligheten omkring oss, disse vil variere fra kultur til kultur og omgangen med virkeligheten vil derfor være forskjellig. Disse er vanskelig å registrere da de gjerne er ubevisste. (Ingebrigtsen og Jakobsen, 2004) Ingebrigtsen og Jakobsen (2004) gjengir Waage om forskjellige betydninger av begrepet kultur, kultur kan blant annet være en betegnelse på et menneskes eller en gruppes tilhørighet, og signalisere tilhørighet til en større eller mindre gruppe. Friheten i kultur vil skille seg fra friheten innen økonomi, da det første vil betegne en frihet til å velge hvilke verdier som skal ligge til grunn for de valgene viljen tar, mens det siste betegner en frihet hvor markedsaktørene ikke hindres av ytre krefter til å treffe de beslutninger de ønsker i valg mellom ulike produkter. Vi kan skille mellom positiv og negativ frihet. Den positive friheten dreier seg om evnen til å forme eget liv, mens negativ frihet dreier seg om fravær fra påvirkning av ytre aktører. Mens den kulturelle friheten er positiv frihet, den dreier seg først og fremst om å ville det man vil, og kunne velge noe annet enn det som synes forhåndsdefinert; vil den økonomiske friheten være negativ frihet da den først og fremst dreier seg om å velge mellom tilbud. (Ingebrigtsen og Jakobsen, 2004) En kan også konstruere et skille med begrepene sterke og svake vurderinger. De svake vurderingene beskriver valg hvor vurderingene er gjort ut fra en kortsiktig tenkning på hva som passer individet best, der og da, mens de sterke vil beskrive en situasjon der man gjør valg basert på hva en oppfatter som sin identitet (Ingebrigtsen og Jakobsen, 2004).

4.2 Trivsel, velferd og kjøpsatferd

Dette kapittelet handler om hvordan en kan forstå begrepet trivsel og livskvalitet. Dette må sees i sammenheng med kjøpsatferd, da forbruk ofte blir kritisert for å erstatte trivsel. Kapittelet setter først fokus på trivsel. Dette etterfølges av Maslows motivasjonsteori, hvorfor en gjør det en gjør, en kritikk av forbrukssamfunnet og Fishbein og Aizens multiattributtmodell. Kapittelet avsluttes med noen punkter fra Georgescu – Roegens bioøkonomiske program.

I dag er det ”offisielle” velstandsmålet BNP, et mål som viser hvor mye som blir produsert og hvor mye hver person kan konsumere. Det er imidlertid ikke slik at det er en entydig sammenheng mellom hva man kan konsumere og hvilket nivå av trivsel man har. På engelsk kan en skille mellom welfare og well-being. På norsk kan vi oversette dette til velstand og

trivsel. Ordet velstand bygger på stammen vel, et synonym for en trivsel som omhandlet lokalsamfunnet, men i dag handler det om materielle goder og finansielle eiendeler tilhørende enkeltmennesker. Ordets betydning er med andre ord snevret inn. Trivselsbegrepet blir stadig mer anvendt, både som et personlig og et politisk mål (Gardner og Assodourian, 2004).

”Definisjonen av begrepet varierer, men dreier seg om disse temaene:

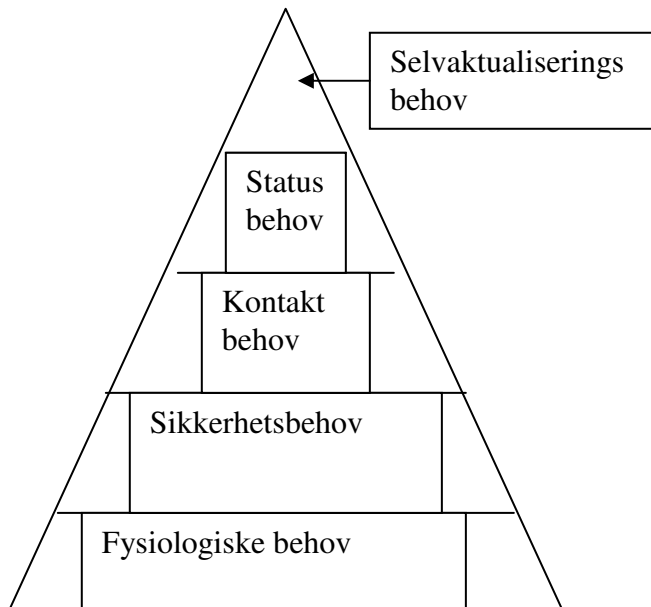
- grunnleggende ting for å overleve, blant annet mat, husly og et trygt utkomme.
- god helse, både personlig og i form av et sunt miljø.
- gode sosiale relasjoner, blant annet en opplevelse av sosial samhørighet og et støttende sosialt nettverk.
- trygghet, både for egen og ens personlige eiendels sikkerhet.
- frihet, som betyr evnen til å realisere ens eget utvikling potensial..

Ordet betegner kort sagt høy livskvalitet der de daglige aktivitetene kan utføres med større omtanke og mindre stress. Samfunn som fokuserer på trivsel, krever mer samvær med familie, venner og naboer, en mer direkte opplevelse av naturen og større vekt på å realisere seg selv og gi utløp for kreativitet enn å tilegne seg flest mulige varer ” (Gardner og Assodourian, 2004: 188).

Denne opplistingen av trivselsbegrepet og hva det innebærer inneholder mange av de samme elementene som Mashlows klassiske behovshierarki. Maslow har skilt mellom fem behovsformer, fysiologiske behov, sikkerhetsbehov, kontaktbehov, selvhevdelses / statusbehov og selvaktualisering. De fysiologiske behovene må tilfredsstilles for at mennesket skal overleve, de må tilfredsstilles med jevne mellomrom. Sikkerhetsbehovene omhandler trygghet på omgivelsene, regelverk og etiske normer skal ivareta enkeltindividets interesser. Kontaktbehovet omfatter behovet for blant annet vennskap, sosial omgang med andre, relasjoner basert på gjensidig tillit og dybde. Selvhevdelses- og status behov handler om at hvert menneske skal føle at det har en grunnleggende verdi i seg selv (Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997). Dette kan igjen dele i to, den verdien man selv oppnår ved egen styrke, mestring, selvtillit, uavhengighet og frihet, og den verdien man føler man oppnår gjennom rykte, prestisje, dominans, berømmelse, status og oppmerksomhet (Maslow, 1970). Dette blir ofte brukt i markedsføringssammenheng ved at man setter likhetstegn mellom status og det å eie et produkt. En forveksler egenverdi med å eie mange ting som har verdi. Selvaktualiseringsbehovet er av Maslow plassert på toppen, og skiller seg fra de andre ved at jo mer et menneske vil utvikle seg på et område, dess mer vil det utvikle seg. Det er et vekstbehov, jo flinkere en person blir til en ting jo sterkere vil behovet etter å bli bedre være.

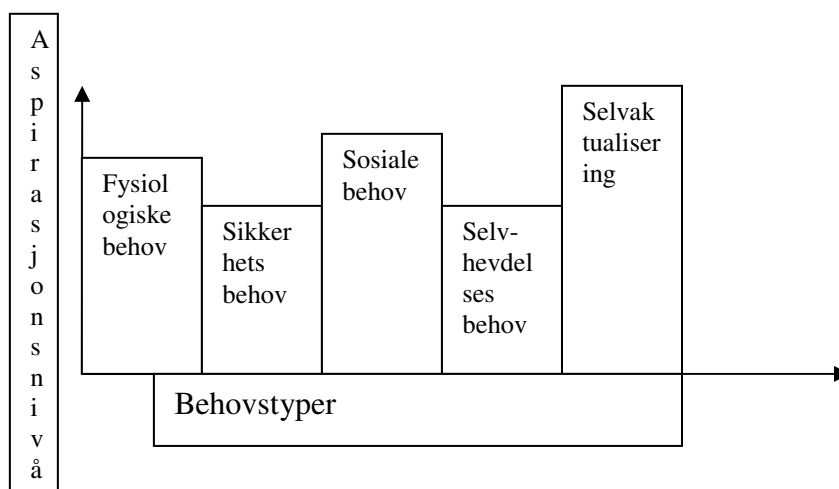
Selvaktualiseringsbehovet tilfredstilles ved at man kan være det man er, en musiker må spille, en kunstner må male (Maslow, 1970).

Maslow har opprinnelig satt behovene i en pyramide, dette har gjort at en har tenkt at behovene i hver gruppe må tilfredsstilles før man går til neste.

Figur 2: Maslows klassiske behovshierarki

Det er nødvendigvis ikke en betingelse, et alternativ er da å framstille behovene i en behovsprofil for å visualisere at en handling kan tilfredsstille flere behov. Et innkjøp kan for eksempel både motiveres av et sikkerhets og statusbehov, som for eksempel et huskjøp (Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997). Og det er denne fremstillingen som brukes i videre.

Figur 3: Behovsprofil etter Ingebrigtsen og Petterson, 1979.

I de senere årene har psykologer som studerer trivselsfremmende tiltak tilnærmet bekreftet at lykke ikke kan kjøpes for penger, i hvert fall ikke for de som har nok fra før. En måte dette er blitt illustrert på er ved å sammenlikne inntektsveksten og andelen mennesker som selv mener de er svært lykkelige over tid. I USA ble for eksempel folks gjennomsnittsinntekt fordoblet mellom 1957 og 2002, men det var ingen endring i hvor mange som oppgav at de var svært lykkelige i samme periode. Men fattige land er situasjonen annerledes, fordi en større andel av inntekten vil brukes for å dekke grunnleggende behov. Likeledes hevder psykologene at lykkelige mennesker gjerne har sterke og støttende relasjoner, en følelse av å ha kontroll over livet, god helse og et arbeid der de får realisere seg selv. Dette er faktorer som blir satt under et stadig sterkere press i industrisamfunnet, og høyt forbruk blir gjerne en erstatning (Gardner og Assodourian, 2004).

Konsumparadigmet

Konsumparadigmet beskriver en type materialisme der forbruket svekker det menneskelige engasjement. Materialisme trenger i utgangspunktet ikke å være negativt fordi for eksempel arkitekter, musikere, kunstnere, og en del sportsutøvere må være opptatt av og ha konsentrasjon rundt spesifikke materielle gjenstander for stadig å øke beherskelse og finesse. Men da er målet nettopp det å beherske en gjenstand for å nå et mål. Konsumparadigmet derimot, beskriver en situasjon der forbruket i seg selv er målet. (Borgmann, 2000)

Bakgrunnen for dette kan i henhold til Borgmann (2000) være at teknologiutviklingen har ført til en atskillelse av produksjon og forbruk. Før var produksjonssted og forbrukssted tilnærmet det samme, men på grunn av teknologisk framgang har maskiner overtatt folks arbeid. Konsumgoder har derfor blitt billigere og lettere å anskaffe og konsum har blitt en glede i seg selv:

”One of the attractions of paradigmatic consumption lies in the purity of pleasure it promises. There is pleasure in a hard run, in cooking and serving a fine meal, in reading poetry to one another. But these pleasures are mixed up with strain, exertion, work, or mental effort. What humans have dreamed of in the stories of flying carpets and rock candy mountains is pleasure unmixed with pain.” (Borgmann, 2000: 420)

Borgmann (2000) hevder videre at det bør være en symmetri mellom virkelighet og menneskelighet. Når sammenhengen mellom slitet for å oppnå noe opphører vil man i langt større grad ønske mer, og få et forbruk langt over det man behøver. Etter hver slik ”episode”

med overforbruk føler man seg utslått og avmektig, og ønsker å endre forbruket til det bedre, men det tar ikke lang tid før behovet vender tilbake igjen. Borgmann anerkjenner imidlertid gleden ved en del nye ting som forbedrer livet, men kaller det ”parasitic pleasures”, fordi det etter hvert blir ting vi tar for gitt. På virkelighetssiden av symmetrien hevder Borgmann at konsumparadigmet erstatter ting som har verdighet og egenverdi, kunst, fjell, lekeplasser og hellige steder:

”We can call such things focal and the devotion to them a focal practice.

In the culture of the table, the food and its setting are the focal things. The preparation of the meal, the gathering around the table, and the customs of serving, eating, and conversing are the focal practices. Focal things and practices disclose the world about us-our time, our place, our heritage, our hopes-and center our lives. They lead us to say: "There is no place I would rather be. There is nothing I would rather do. There is no one I would rather be with."

The paradigm of the technological device that underlies paradigmatic consumption suggests erroneously that the pleasures of these things and practices can be detached from their actual context and made available by some technological device-the elevation of a mountain by a travelogue, the drama of theater by a television show, the community of a Thanksgiving celebration by e-mail.” (Borgmann, 2000: 421)

Hva er så problemet med konsumparadigmet? Først og fremst er det passiviserende om det får overhånd på vår fritid, og tar fokuset vekk fra viktigere ting, det Borgmann har kalt ”*focal things and practices*”. Likevel er en nødt til å innse at en ikke kan skru tiden tilbake da teknologien og konsumparadigmet er for tett vevd sammen, og det er ikke ønskelig å gå tilbake til et system der produksjon og konsum henger sammen. En må derfor til en viss grad akseptere konsumparadigmet innenfor klare grenser, men sette av tid til viktigere ting som gode måltider, litteratur, religion, kunst, sport og filosofi. En hengivenhet til slike ting vil kunne redusere virkningen av konsumparadigmet og frigjøre ressurser til miljø og rettferdighet.

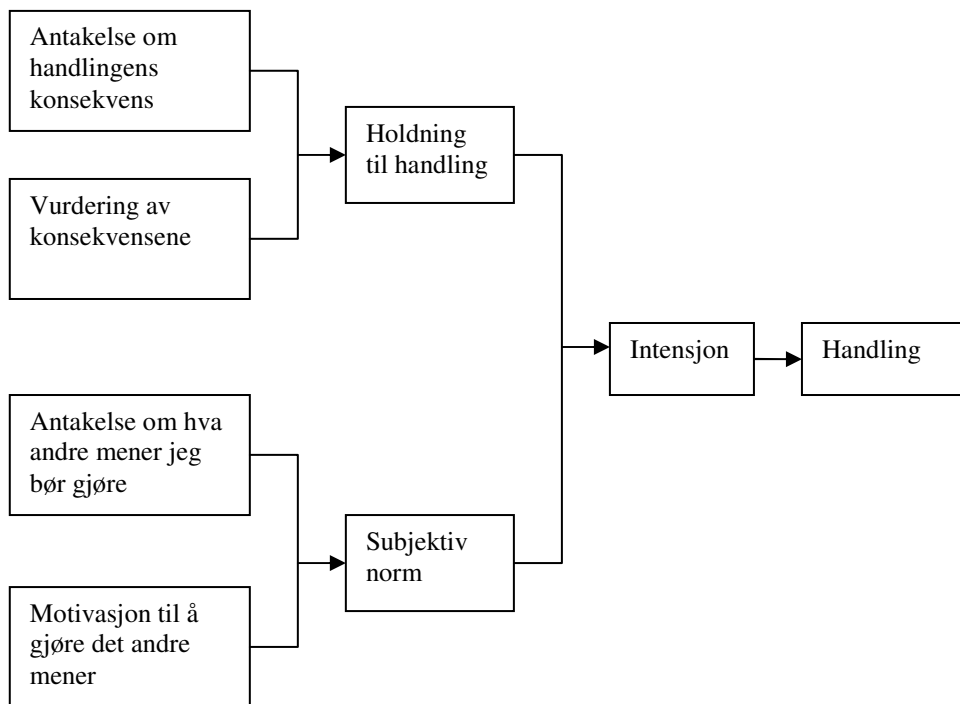
Kjøpsatferd

Konsumparadigmet beskriver en type kjøpsatferd, hvor selve handlingen med kjøp er det viktige, ikke hva man kan få ut av selve kjøpet. Et kjøpsønske vil være en operasjonalisering av behovene, men det er ikke alle behovene i Mashlows hierarki som kan tilfredstilles gjennom økonomiske bytteprosesser. En kan skille mellom behov og ønsker, behovene er de

mer grunnleggende, og det er ikke alltid grunnleggende behov og ønsker er i tråd mer hverandre. Det kan være problematisk å vurdere hvilke behov som er grunnleggende og hvilke som er luksuspregede, fordi dette avhenger av person, sosialt miljø og geografi. En viktig forutsetning for at ønsker og behov skal resultere i enhetlige forbrukspreferanser er at en vet mye om sin egen behovsstruktur. Mye tyder på at innen vestlig forbrukskultur fortrenses grunnleggende behov til fordel for et behov for individuelle egenverdi som gir utslag i ”behov” for luksuspregede materielle eiendeler (Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997).

Dette ble også påpekt av Thorstein Veblen, på slutten av 1800 – tallet. I økonomisk sammenheng har man gjerne tolket kampen om rikdom som en kamp om eksistensen, dette stemte i tidligere tider og i ekstreme tilfeller i dag, men i hovedsak kaster industrien av seg mer enn eksistens minimum for alle som er engasjert. Det har derfor blitt vanlig å omtale kampen om rikdom som konkurranse om å øke livets bekvemligheter. I teorien har formålet med å samle opp varer vært å forbruke dem, enten selv eller av andre i ens husholdning (Veblen, 1976) Conspicuous consumption gjør seg utslag i at preferansene blir formet ut fra et ønske om å vise omverdenene at man råder over store økonomiske ressurser – man har et forbruk hvis hensikt er å øke ens anseelse. Økt pris på en vare vil da gjøre den mer attraktiv, og i motsetning til hva som er normalt, vil etterspørselen da øke (Veblen, 1976). Conspicuous consumption ble i en artikkel av Harvey Leibenstein (1950) døpt Veblen – effekten.

Hvilket valg man gjør og hva som påvirker en vil med andre ord påvirkes av andres handlinger og hvordan man stiller seg til det. Fishbein og Aizen har utviklet en modell for å predikere atferd i markedet. (Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997) I modellen blir det skilt mellom kjøpsønske, og holdning til handling, man kan ha et ønske om å kjøpe, men like fullt en negativ handling til det å kjøpe. Holdning til handling vil forklare deler av intensjonen med handlingen og subjektiv norm vil avgjøres av de sosiale omgivelsene innvirkning på handlingsintensjonen.

Figur 4: Ajzen og Fishbein multiattributtmodell, etter Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997.

Figuren viser at flere faktorer avgjør hvordan man stiller seg til å gjøre et innkjøp. Individets holdning til handling forklarer den delen av handlingen som kan tilskrives individets egne meninger (Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997). Antakelse om handlingens konsekvens tar utgangspunkt i hvilke attributter som inngår i evalueringskriteriene til et produkt (Framnes og Tjømmø, 2001). Deretter en vurdering av konsekvensene, hva en mener om attributtenes relative verdi, her kan også en etisk dimensjon der verdier også tas med i en vurdering (Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997). Hvor mye aktøren tar hensyn til andres mening vil variere. En har en antakelse om hva andre mener; noen vil være veldig opptatt av hva andre mener og vil ikke skille seg ut, mens andre nettopp vil skille seg ut. Og motivasjonen for å ta hensyn til hva andre mener vil også variere ut fra om man skal ta hensyn til en gruppe man vil vise solidaritet med eller markere motstand mot. (Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997)

Nicholas Georgescu – Roegen (1975) behandler noen aspekt ved forbruk i sitt bioøkonomiske program, programmet er utformet for å bidra til at jordas ressurser skal kunne vare lengre, og gå mot en minimal bruk av lagerressurser. Blant disse punktene finner en blant annet at vi må

slutte å stadig ønske å anskaffe oss unødvendige ting, hovedsakelig for at produsentene skal slutte å produsere det. Videre må vi bli kvitt mote, da det er meningsløst at man skal bytte ut noe som fremdeles oppfyller den ønskede funksjon, bare fordi man er lei av det. Et annet viktig punkt er at ting må lages på en slik måte at det lar seg reparere om deler av det går i stykker. Det siste punktet i denne sammenhengen er at vi må kurere oss selv fra det Georgescu – Roegen kaller "the circumdrome of the shaving machine", som beskriver en situasjon hvor en stadig må barbere seg raskere for å ha tid til å jobbe på en maskin som gjør at en kan barbere seg enda raskere. (Georgescu – Roegen, 1975)

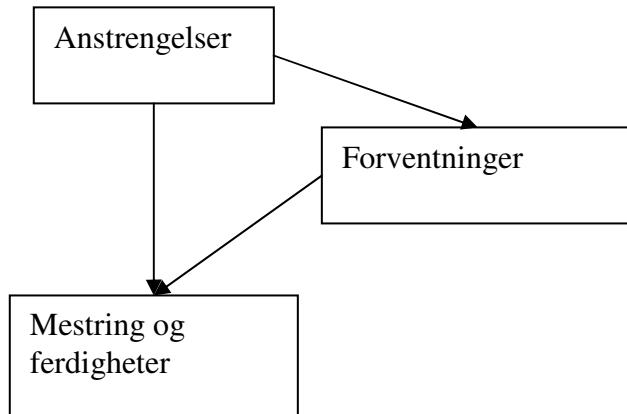
4.3 Motivasjon og mestring

Motivasjon er delvis behandlet under kapittel 4.2 i forbindelse med Mashlow, og dette vil være utfyllende, spesielt om hvordan mestring fører til økt selvoppfatning og hvilke komponenter som henger sammen i en mestringsprosess. Dette er tatt med for å belyse at forbruk i seg selv ikke er egnet som komponent i mestring.

Tenking, følelser og det sosiale spiller inn på helse, læring og prestasjoner. Medlemskap i en gruppe fører til at en overtar en form for kultur, med verdier, regler, normer og rolleforventninger. En identifiserer seg med uttalte og uuttalte målsettinger i gruppen (Wormes og Manger, 2005). Prestasjoner og økt motivasjon har betydning for et individs selvoppfatning. Selvoppfatningen kan tenkes som et hierarki. Toppen av hierarkiet finner vi et individs generelle selvoppfatning, denne er vanskelig å forandre da det er de samlede tankene om oss selv. Nivå 2 er delt i ikke-faglig og faglig selvoppfatning, disse kan igjen deles på nivå 3 etter et fag eller en aktivitet. Jo mer spesifikt et område er, dess lettere er det å påvirke selvoppfatningen ved å forbedre det. Endringer på lavere nivå vil etter hvert bli utslagsgivende for nivå lengre opp. En positiv selvoppfatning kan dermed bygges opp ved å gi en person autentiske mestringsopplevelser, dvs. opplevelser av mestring direkte knyttet til det faget eller aktiviteten en ønsker å styrke (Wormnes og Manger, 2005).

Forventninger er en viktig del av motivasjon, det viser seg at det vi ofte forventer at skal skje, nettopp skjer. Bevisste forventninger er forventninger vi er oppmerksomme på, og må påvirkes i positiv retning. Ubevisste forventninger er automatiske og ikke viljestyrte, og vi er ikke klare over hvordan de påvirker våre handlinger og reaksjoner. Forventninger om at man

skal klare å bli bedre vil sammen med de anstrengelser som må, føre til at en mestrer ferdigheter.

Figur 5: Motivasjon og mestring, etter Wormnæs og Manger, 2005.

4.4 Verdier, normer og det gode liv

Hensikten med dette kapitlet er en nærmere gjennomgang av verdier, normer og det gode liv, for å belyse at konsum som vei til lykke er en forholdsvis ny oppfinnelse og egentlig av mindre betydning når alt kommer til alt.

Middelveien

Aristoteles (1999) definerer i «Den Nikomakiske etikk» dyden til en holdning som gjør oss i stand til å velge middelveien. Middelveien er veien mellom to laster hvor den ene skyldes overdrivelse og den andre underdrivelse, men middelveien er i ikke lik for alle.

”Hvis enhver viten således fullender sin funksjon på rett vis ved å ha mellomtingen for øye og bedømmer oppgavene ut fra denne (slik at man pleier å si om slike vel utførte funksjoner at det hverken er mulig å trekke noe fra eller legge noe til, fordi for mye og for lite ødelegger det gode mens middelveien sikrer det(...))”(Aristoteles, 1999: 31.)

Likeledes finner man liknende tanker i Schumachers (1973) omtale av ”buddhistisk” økonomi, vi måler velferd i hvor mye man konsumerer, og «idealet» er å konsumere mest,

mens man i stedet skulle gått inn for å oppnå mest mulig av det man ønsker med færrest mulig innsatsfaktorer.

Dygder og det gode liv

I vår tid har dydene blitt redusert til en form for sosiale konvensjoner, noe som vil innebære at hver enkelts dyder er avhengig av den enkeltes ståsted og måte å se livet på. I dagens USA er for eksempel ”*selvfølelse, et pent utseende, selvhevdelse, autonomi, rikdom, konkurransementalitet og det å være unik og spesiell sett på som høyst attråverdig*” (Seligman, 2007: 135). Men mye av dette ville blitt fordømt tidligere av for eksempel store tenkere som Aristoteles, Buddha, Thomas av Aquinas eller Konfusius, de ville ikke sett på dette som dyder, snarer laster. Det er imidlertid mulig å identifisere 6 dyder som en finner igjen i alle de store religionene og kulturtradisjonene. (Aristoteles, Platon, Aquinas og Augustin, det gamle testamentet og Talmuden, Konfusius, Buddha, Lao – Tze, samuraienes kodeks, Koranen, Benjamin Franklin, Upishadene, m.fl.) Disse er: Visdom og kunnskap, Mot, Kjærlighet og medmenneskelighet, Rettferdighet, Måtehold, Åndelighet og trancedens. Disse skal samlet romme god karakter, men for å oppnå disse dydene må man gå veien om styrkene. Signaturstyrkene er karakteristiske styrker man er bevisst, gleder seg over og ønsker å bruke hver dag. De seks dydene har følgende tilhørende styrker: Vidsom og kunnskap: Nysgjerrighet, kjærlighet til kunnskap, dømmekraft, oppfinnsomhet, sosial interligens og perspektiv. Mot: Tapperhet, utholdenhet og integritet. Medmenneskelighet og kjærlighet: Vennlighet og kjærlighet. Rettferdighet: Samfunnsengasjement, rettskaffenhet og lederegenskaper. Måtehold: Selvbeherskelse / selvregulering, forsiktighet og ydmykhet. Trancedens: Skjønnhetssans, takknemlighet, håp, åndelighet, tilgivelse, humor og livsglede (Seligman, 2007).

Talenter og styrker, forskjellen på talenter og styrker er at styrkene er moralske egenskaper, mens talentene er ikke–moralske. Et annet aspekt er at talentene er medfødt og i mindre grad kan utvikles, styrkene derimot kan med tilstrekkelig øvelse, veiledning, forpliktelse og utholdenhet styrkes betraktelig. Styrkene er med andre ord viljestyrte. Å velge å bygge opp styrker og dyder for daglig bruk handler om å gjøre valg, oppdage, skape og etablere et eierskap. (Seligman, 2007).

Seligman (2007) har utviklet teori rundt 4 former for det gode liv. Den letteste formen er det Seligman kaller «a pleasant life», et liv hvor en forfølger de positive følelsene for fortid nåtid

og fremtid. «The pleasant life» er preget av positive følelser. Formen over er mer komplisert, Seligman har kalt denne for «the good life», for å oppnå dette må en bruke sine signaturstyrker for å oppnå tilfredsstillelse på de viktigste områdene i livet. Et meningsfullt liv skal i tillegg ha med et element hvor signaturstyrkene blir knyttet til noe større enn en selv.

Et rikt liv består i kombinere disse slik at en gir livet mening gjennom å erfare de positive følelsene i fortid og fremtid, kunne nyte de gledene de positive følelsene gir oss, oppnå tilfredsstillelse fra signaturstyrkene dine og kunne bruke disse til å arbeide for en sak større enn seg selv. (Seligman, 2007)

Taylor (1998) drøfter 3 kilder til bekymring, individualisme, instrumentell fornuft og frihetstap som en følge av de to foregående. Individualismen innebærer at menneskene har rett til å velge din egen livsform og å følge sin egen samvittighet. Mange mener at det fremdeles ikke er gjort nok her, da mange fremdeles føler at økonomisk ordninger, familiære livsmønstre og tradisjonelle hierarkiforestillinger begrenser frihetsgraden. Like fullt var disse mønstrene med på å gi mening til tilværelsen og det sosiale liv.

Mennesket mister noe viktig når den sosiale og kosmiske horisonten for handling forsvant, og kan føre til at vidsynet erstattes av et trangsyn, et fokus på sine egne liv. «*Med andre ord, individualismens nattside er en selvsentrering som forflater og begrenser våre liv, gjør dem fattigere på mening og gjør oss mindre opptatt av andre og samfunnet.*» (Taylor, 1998: 18)

Den moderne friheten bygger på et brudd med gamle moralske normer. Den innebærer blant annet en relativisme, hvor hovedtrekket ved livsoppfatningen er at enhver har sine egne verdier som det ikke er mulig å diskutere. Man har rett til å utvikle sin egen livsform basert på det man selv synes er viktig og være tro mot seg selv og styre mot egen selvrealisering. Dette kan kalles selvrealiseringens individualisme. Taylors (1998) bekymring rundt dette går på at individualismen involverer en selvsentrering som fører til at en stenger ut eller mangler bevissthet rundt større spørsmål som religion, politikk og historie.

Instrumentell fornuft beskriver at vi kalkulerer den mest økonomiske anvendelsen av midler for å nå et gitt formål. Dette har skjedd fordi samfunnet ikke lenger har en hellig struktur, samfunnet er ikke lenger grunnet i en gitt orden eller Guds vilje. Levemåter og sosiale ordninger kan dermed omstruktureres ut fra hva som øyensynlig tjener det enkelte individs

lykke og velferd. På samme måte vil skapningene en omgir seg med, ikke ha en helhetlig betydning, men kun bli behandlet for råmateriale og redskaper for en enkeltes prosjekter. Den instrumentelle fornuften finnes også igjen i teknologien, ofte ser en at det velges teknologiske løsninger på områder hvor det er helt andre behov som skulle løses, vi erstatter gjenstander som før har vært faste, varige og uttrykksfulle med nye varer som det går raskt og anskaffe og bytte ut. (Taylor, 1998)

Hvilke valg en velger å gjøre kan begrunnes ut fra en etikk, for enkelthets skyld kan en skille mellom hovedretningene pliktetikk og konsekvensetikk. Begge bygger på handling, der konsekvensetikken prioriterer den nyttige handling og pliktetikken den riktige handling. Konsekvensetikken kan beskrives fra et utilitaristisk perspektiv, og den bygger da på to forutsetninger:

- Menneskets handlinger er motivert ut fra et ønske om å maksimere lyst og nytte, og minimere ulyst og smerte.
- Nytte / smerte bør være det eneste kriteriet for å avgjøre om en handling er moralsk eller ikke.

Mennesket blir da en nyttemaksimerende aktør, konsekvensetikken fordrer videre at nytten må prioriteres foran andre verdier (Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997)

Pliktetikken forutsetter at det finnes muligheter for å bestemme gyldige moralregler som skal følges av plikt, og personens intensjon bestemmer den gode handling. Pliktetikken legger mer vekt på intensjonen i handlingen enn at handlingen i seg selv er nyttig (Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997). En kan hevde at disse to perspektivene må sees i en sammenheng, da pliktetikken ofte vil utgjøre rammen i form av normer, kultur, verdier og lignende, og at en innenfor dette vil søke å nyttemaksimere (Ingebrigtsen og Jakobsen, 1997)

4.5 Friluftslivet i den teoretisk konteksten

Dette kapitlet har til hensikt å flette friluftslivet inn i den teoretiske konteksten, og dermed forklare valget av litteratur, og også de sammenhengene som er mellom de forskjellige vinklingene på litteraturen.

Friluftslivet, er uansett hvilken definisjon en bruker, en overskuddaktivitet, det er noe man kan gjøre fordi man har tid og som et bidrag til egen trivsel. Friluftslivet kan settes inn i den

overordnede konteksten ved at det er en kulturelt betinget aktivitet, den utøves i, og med respekt for naturen, og det kreves noen få økonomiske innsatsfaktorer, i form av det utstyret som kreves og eventuell transport. Naturtankegangen i friluftslivet har vært preget av ønsket om å bevare mest mulig, mest mulig inntakt, ergo kan en si at i den grad en prøver å fastslå naturens instrumentelle verdi, er det i form av mest mulig urørt natur / natur som ikke er maskinelt bearbeidet. Det tradisjonelle norske friluftslivet har i liten grad vært konkurransepreget, normen har vært å være ute og bevege seg, og i hvert fall i både Faarlunds og Monsens tekster, klare seg med minst mulig. Verdierne kan beskrives ved ro, harmoni, nøyksomhet og gode sosiale relasjoner. I levekårsundersøkelsen er det også et flertall som oppgir at grunner relatert til dette, mens mindretallet har fokus på egen prestasjon, og risiko, samtidig som de har mindre fokus på rammen rundt, dvs. natur og landskap. Dette kan gjøre at man gjør andre verdivurderinger, og vurderer annerledes hva som er viktig. En kan tenke at dette fører til mer fokus på hvordan man kan øke prestasjonene, enten ved trening eller ved å anskaffe annet utstyr. Ser en Taylors begrep om instrumentell fornuft i denne konteksten vil en investering i utstyr for å raskere få utbytte av aktiviteten muligens være et vanlig valg, fremfor å investere tid i øvelse. Hvis mestring handler om å få opplevelsen av å beherske, gjennom den innsatsen man legger i det, vil en man muligens redusere denne muligheten ved å substituere egeninnsats med utstyr. Målet for friluftslivet er naturopplevelse og opplevelse av egen mestring, og handlingene man gjør, enten i form av innkjøp eller innsats skal således bygge opp om dette. Hvis fokuset flyttes fra hva en gitt gjenstand kan bidra med for å fylle dette målet, og til selve gjenstanden, til de gjenstandene man mangler eller til hvordan andre kan reagere på hva man har, forsvinner mye av hensikten med friluftslivet. Kunnskapen om sammenhenger og historisk forankring forsvinner. Samtidig kan det oppfattes som en del av rammen rundt friluftslivet, å ha kunnskap og en beholdning av utstyr.

Å plassere friluftslivet i Mashlows hierarki, eller i Ingebrigtsen og Pettersons behovsprofil, kan være en utfordring. Ser en på britene som brakte fjellvandringen til landet, er det liten tvil om at det var overklassen, en av de mest aktive, William Cecil Slingsby kalte sågar boka si for: "Norway – The northern playground". Men å avgjøre om det er betinget av et internt eller eksternt selvhevdelsesbehov eller selvaktualiseringsbehov er antakelig ikke mulig, da det antakelig er individuelt. Imidlertid er det tvilsomt at det å velge å dra til Norge for å bo i trange, mørke seterhytter var det som gav mest status hos overklassen. Da virker det mer fornuftig at det å trekke de sportslige prestasjonene inn i en kontekst hvor en fikk utfordret

seg både mentalt og fysisk, som en kontrast til lediggang og innetilværelse. Det heller mest mot at det var betinget i et selvaktualiseringsbehov. Hvis en tenker at friluftslivet er motivert av et selvaktualiseringsbehov, kan en muligens si at selvaktualiseringen tradisjonelt sett har skjedd ved å oppfylle de grunnleggende behovene med enklest mulige midler, eller mer nøyaktig, gjennom at man mestrer å tilfredsstille de grunnleggende behovene oppnår man selvaktualiseringen. Noe man både ser på Monsens utsagn om mindre materielle goder og Faarlunds krav om minst mulig redskap. Slik sett har friluftslivet et potensial for å fremme nøysomhet som dygd. Monsen hevder at en overføring av verdiene i villmarka vil være naturvern i praksis gjennom å bevisstgjøre og prege hverdagen. I så fall skulle en kunne forvente at ideer som å bruke ting og reparere de når de går i stykker fremfor å bytte ut noe lettere kan aksepteres, fordi, som Monsen skriver, statusbehovet er lavere fordi det er færre å vise seg fram for. Men hvis utviklingen av friluftindustrien har, som Monsen hevder, ført begrepet mote inn i friluftslivet, vil dette svekkes til fordel for en oppnåelse av status/selvhevdelse gjennom hva man har av utstyr og bekledning. Likeledes vil det være meningsløst å anskaffe ting som gjør at ting går raskere, hvis det nettopp er tid man har nok av. Hvilke valg man gjør for å oppfylle behovene er dermed viktig for å forstå forbruksmønsteret.

Ser en på utviklingen av utstyr og bekledning er det en utvikling som i likhet med det meste i samfunnet går raskere og raskere. Det er flere likheter mellom utstyret på Nansens Grønlandsekspedisjon i 1888 og Monica Kristensens sydpolekspedisjon i 1985, enn mellom Kristensen og Gjeldnes og Ousland etter 2000. Spesielt Gjeldnes bruker det som er å oppdrive. Utdragene fra utstyrslistene viser at det har vært en utvikling, og at den har gått raskere. Men det er viktig å huske på at selv om polarekspedisjoner er noe av det mer ekstreme friluftslivet, vil det ikke kunne si noe om utvikling innenfor for eksempel vannrelaterte aktiviteter, klatring, isklating og lignende, men materialutviklingen der har med stor sannsynlighet vært tilsvarende.

Dessuten må en ta i betraktning at hensikten med ekspedisjonene noe endret. Kristensen var dedikert til forskningen, Nansen kan antakelig beskyldes for å bruke forskningen som et påskudd, Amundsen var oppdageren, mens Ousland, Gjeldnes og Larsen er opptatt av å sette rekorder, å bevise hva de kan. Like fullt, utstyrsprodusentene bruker ekspedisjonene i reklamesammenheng for å demonstrere kvalitet, og får eksponert sine produkter i bøker og tv-serier. Det kan føre til en viss påvirkning. Ser en på økningen i importen av utstyret og de

utslipp de medfører, er friluftslivet i ferd med å gå fra å være en fordel for miljøet til å bli en ulempe, da utøverne ikke tenker over konsekvensene av eget forbruk.

Verdiene og et individs etiske bevissthet påvirker valgene en gjør. I friluftslivet kan en skille mellom de valgene en gjør før en går ut i naturen, dvs. hva en skal ha av utstyr, hvor en skal, hvorfor en skal det, hvilke mål en skal ha; og de valg en gjør mens en er ute i naturen, hvilke ressurser en bruker av, hvordan man gjør det og hvilke handlinger som fører fram til oppnåelsen av turmålet. Står en i butikken og skal kjøpe ny ryggsekk vil valget være basert på hvilke preferanser en har for størrelse, farge og hvor mye en kan bruke, mens valget mellom om en skal bytte ut en fullt brukbar sekk med en ny, bare fordi den har skiftet farge vil antakelig basere seg mer på hvilke verdier en har i forhold til nøysomhet og dermed forbruk. Og ikke minst; gjøres valgene ut fra bevissthet om hva en gjør eller er valgene mer basert på tradisjon.

5.0 Empiri

5.1 Caset

Respondentene i undersøkelsen er elever, lærere eller tidligere elever ved Øytun folkehøgskole i Alta. Nå er ikke hensikten å beskrive friluftslivet på Øytun, men det er nødvendig for en del av forståelsen å vite hvilken kontekst respondentene er hentet fra. Øytun er blant de folkehøgskolene i Norge som har rendyrket friluftslivet og hadde dette året 6 forskjellige linjefag (klasser) som vektlegger forskjellige deler av friluftslivet. Arktis med hovedvekt på natur og kulturtradisjoner på Nordkalotten, Foto med vekt på naturfotografering, Hundekjøring med polarhunder og bruk av disse som hovedbeskjeftigelse, Jakt og fiske med hovedvekt på småviltjakt med og uten hund og sportsfiske i både fersk- og saltvann, Off – Piste med hovedvekt på telemark / randonee skikjøring utenfor løyper og Veileder med vekt på veiledning, klatring, padling, brevandring, toppturer, natur og dyreliv. (www.oytun.no)

Det er et poeng å presisere at utøverne på Øytun driver intensivt med friluftsliv i et år, i skolesammenheng er det minst 30 overnattingsdøgn ute, i tillegg kommer eventuelle egne turer i fritiden. Det gjør at behovet for en del ekstrem utrustning er til stede og for de som ikke har vært fullt så aktive tidligere er det en del en er nødt til å anskaffe for å oppfylle visse sikkerhetskrav. (En anbefalt liste over hva som ansees for minimum, basis utrustning på dagstur vinterstid er vedlagt.)

Friluftslivet på Øytun har utviklet seg over tid, og tidligere sto tradisjonelt utstyr og bekledning sterkt. Det ble hevdet at man i Alta kunne se hvem som tilhørte Øytun og hvem som tilhørte høgskolen, da høgskolestudentene var mer moderne i både klær og utrustning, dette har antakelig endret seg. Øytun ønsker å fokusere på redusert forbruk, og har hatt noen temasamlinger om det (Roseveare, pers. med. 16.02.08).

Empiriutdragene representerer, så lenge det ikke er anmerket annet, typiske holdninger. Gruppene 1 – 7 består av elever, mens gruppene 8, og 9 er lærere / eldre elever. Empirien presenteres både som direkte dialogutdrag, enkeltutsagn og mine subjektive sammentrekninger av hva som er sagt. Respondentene er representert med nummerering når det er dialoger, altså tallene foran setningene representerer en respondent, A representerer undertegnede. Enkeltutsagn er ikke nummerert. Enkelt utsagn over 3 linjer og dialogutdrag er satt med innrykk og mindre font (i likhet med teorien), kortere enkeltutsagn er satt i kursiv i

teksten. Formen er i de fleste tilfeller å presentere hvilket spørsmål som er stilt, en sammentrekning av svarene, sitater med mine kommentarer og en drøfting opp mot teori der det i sammenhengen synes naturlig å trekke inn. Selv om teori og empiri i utgangspunktet skulle følge samme kapittel inndeling, vil noe være gjennomgående og annet mer spesifikt for et tema.

5.2 Hva er friluftsliv og hva er hensikten?

Hensikten med dette kapittelet er å sette friluftslivet inn i en sammenheng der en synliggjør en forståelse av friluftslivet og hvorfor respondentene driver med friluftsliv.

5.2.1 Respondentenes definisjon av friluftsliv

Friluftslivet defineres noe forskjellig. Og det er viktig at man i sammenhenger hvor begrepet brukes, forsøker å klarlegge hva man legger i det. Et viktig ord som kommer opp er natur, friluftsliv skal foregå i naturen. Naturen er med andre ord rammen rundt friluftslivet, det er der det utøves. Selve utøvelsen av friluftslivet er mer uklar, noen hevder at det er nok for individet å bare være ute. En gruppe trekker fram at det skal være en aktivitet, og at det skal være morsomt. Blant lærerne er definisjonen mer konsis, flere definerer det som en livsstil, det skal innebære noe utover egen aktiviteten:

”Men personlig så vil jeg uten tvil si at livsstil... som hvis jeg ikke kunne drive på med friluftsliv hadde jeg mistet utrolig mye i livet føler jeg. Det er liksom sånn at hvis jeg har hatt kontorjobb i flere dager så blir jeg helt sånn rastløs, det er nesten litt sånn narkotisk. Du blir helt sånn avhengig, du må ut å luften skolen. Få frisk luft.”

Denne definisjonen vil helt klart plassere friluftslivet i en selvaktualiseringskontekst, friluftslivet er blitt en del av personen, og behovet for å drive med det er med på å gjøre personen til det den er.

En kan dermed synliggjøre følgende tre syn på friluftslivet: En livsstil, å være ute i naturen og aktivitet i naturen. Livsstilsdefinisjonen vil være den som ligger tettest opp mot Faarlunds definisjon, friluftslivet påvirker et hele, det er ikke noe man kun gjør av og til. Dette fordrer at naturen ikke bare er en arena. Definerer man det som å være ute i naturen nærmer man seg den offisielle definisjonen, men det kan fremdeles være innenfor Faarlunds ramme. Men; når

man kommer over på aktivitet i naturen, blir naturen rammen rundt, naturen blir en arena for utøvelse av fysisk aktivitet. Avhengig av hvilken definisjon man velger vil man kunne si at noe er friluftsliv og noe ikke er det. Utøverne har svart ut fra sin egen opplevelse av hva som er friluftsliv, og det er heller ikke intern enighet i gruppene, en definisjon av friluftslivet som dekker alt vil nærme seg: ”Friluftsliv er opphold i naturen, og bevegelse skal skje for egen framdrift.” Dette innebærer at man ikke bedriver friluftsliv på tur mellom hjem og startsted, turen starter når man forlater transportmiddelet. Alpinbakker, motorbåter, og snøscootere, firehjuls motorsykler regnes heller ikke med til friluftslivet. Men i den forbindelse er det viktig å være klar over at for eksempel alpinbakker og lysløyper brukes som treningsarena for forberedelse til friluftslivet, og at holdninger og utstyr herfra vil influere friluftslivet.

Det har ikke vært et mål å måle hvordan definisjonen på egen aktivitet påvirker holdningen til for eksempel forbruk og utstyrsinnkjøp, det er imidlertid slik at måten man definerer friluftslivet på også vil vise hva man søker å oppnå. Grunnene som oppgis for å holde på med friluftsliv er mangfoldige, og i utgangspunktet skulle en forvente et mer helhetlig syn fra de som sier livsstil til de som er aktivitetsorientert. Det er imidlertid ikke tilfelle. De fleste er opptatt av at det fører til trivsel og naturopplevelsen er viktig.

”42: For å få opplevelser. Jeg har en konkurranse med en barndomskamerat. Om den som er riket når vi dør vinner, og han jobber og blir rik på penger, og jeg jobber for å bli rik på opplevelser, og de opplevelsene vil jeg ha i naturen. Derfor holder jeg på med friluftsliv. (...).

42: Han har mange millioner i lønn i banken og jeg nesten ingen penger i banken, men jeg har veldig mange opplevelser i bank.

43: Interessant vinkling, og absolutt når man tenker etter hva friluftslivet betyr så er det jo det å samle på naturopplevelser egentlig.”

Opplevelse blir et viktig ord, man samler på naturopplevelser og sammenlikner det med rikdom. I seg selv et ganske bærekraftig gode, og en indikasjon på at friluftslivet er noe man driver med fordi det gir en noe. Ser man videre på hvilke ord som går igjen, er ord som gøy, morsomt og spenning i forskjellige former viktige. Alle ordene kan knyttes opp til opplevelse. Det er det som skjer der og da, og de minnene man dermed får som er det sentrale. Motivasjonen for å holde på med friluftslivet vil også ha noe med hvorfor en gjør det. Noen oppgir at de motiveres av det sosiale, spenningen og opplevelsene. Det sosiale kan med

Maslows terminologi plasseres på nivå tre, en driver med friluftsliv fordi det er sosialt og man får tilfredsstilt sosiale behov. Dette forutsetter at man har venner som også driver med friluftsliv. Spenningsmotivasjonen kan knyttes mot nivå fire, spenningen består i å utfordre seg selv i hva en får til og å forhåpentligvis mestre det man velger å gjøre, og dermed styrke sin egen selvfølelse. Opplevelse blir dermed et begrep rundt hele friluftslivet, opplevelsen av naturen, sosiale relasjoner i naturen og opplevelsen av egen mestring. Hva hver enkelt legger i opplevelse vil da være variabelt.

5.2.2 Livskvalitet

På spørsmål om hva livskvalitet er, er definisjoner som *"å ha det bra med seg selv"*, *"bli hel som menneske"*, *"fornøyd med det livet en lever"*, *"ser gleden ved det en holder på med"*, og *"å ha et fint liv som fører til gode minner"* blant svarene.

En går noe lengre: *"At du kan være lykkelig uten... liksom... uten en masse materialistiske, masse ting og masse penger, at en kan glede seg over... ha det fint med det enkle kanskje?"*

Denne måten å omtale livskvaliteten på heller mot Schumachers konstatering av forskjellen mellom vestlig og buddhistisk tankegang, og den er også i tråd med friluftslivets grunnidé. Penger og ting settes til side som en mindre viktig del av livskvalitet, en kan ha en glede over det enkle. Det er en klar tendens til at det handler om å være fornøyd, ingen har sagt at livskvalitet handler om å ha mye penger og kunne kjøpe hva man vil. Men noen nevnte *"frihet"* og *"å bestemme selv, å være fysisk og psykisk i stand til å bestemme hva du vil"*. Dette kan både være i samsvar med de foregående og stå i kontrast. Friheten kan relateres til positiv frihet, altså muligheten til å velge noe annet enn det gitte, og det stemmer også godt overens med å være fysisk og psykisk i stand til å velge hva en vil. Psykisk og fysisk sterk til å gjøre valg kan igjen sees i som i stand til å gjøre sterke vurderinger og stå for de uansett om det blir motstand. Men det kan også relateres til frihet til å gjøre valg mellom tilbud, svake vurderinger basert på hva som synes å tjene individets kortsiktige egeninteresse.

Den mest ytterliggående uttalelsen kunne i utgangspunkt vært følgende: *"At man gjør ting man har lyst til, ikke bare ting man må"*. Lyst til kunne sees på som relatert til nytte, og må som relatert til plikt, jeg fulgte opp med spørsmål om det var uavhengig av hvilke konsekvenser det har og fikk til svar: *"Nei, nei, men i forhold til friluftsliv så er det på en måte en hobby som har positive konsekvenser både for helse og sånne ting. Det fører til økt livskvalitet både fordi det er morsomt, samtidig som det er positivt for andre ting og."*

Dermed ble ikke utsagnet så selvsentrert som det i utgangspunktet kunne vært. Livskvaliteten kan dermed sies å påvirkes av handlingsfrihet i forhold til eksterne krav, man vil ha en viss kontroll på hva en skal gjøre, og det bidrar til bedre helse, begge faktorer som Gardner og Assodourian også trakk fram.

Det neste spørsmålet fulgte logisk: Har friluftslivet noen effekt på livskvaliteten?

De fleste svarer ja, ingen sier nei, eller er negativ til utsagnet, men velger å nyansere det, livskvalitet er ikke en primær grunn, men noe som skjer automatisk:

” 30: Alt du gjør på fritiden av egen fri vilje det gjør du fordi du vil ha bedre livskvalitet.
(...)

29: Men jeg vil heller si at jeg driver med friluftsliv fordi det er gøy og at det med bedre livskvalitet blir en bonus som følge av at...

27: Eller en konsekvens. ”

Friluftslivet påvirker livskvaliteten for de som liker det, men hovedgrunnen er at man liker de aktivitetene man driver med i friluftslivet, og disse aktivitetene er hovedpoenget, og dermed det man fokuserer på.

Livskvaliteten i friluftslivet settes også i sammenheng med hva man forventer ellers:

” *Ja, du lever ganske enkelt når du er på tur, man forlanger ikke så mye når man er ute og da tror jeg man setter pris på mer når man er glad i friluftsliv da. Da er man ikke så kravstor.* ” I sammenheng med at livskvalitet kan beskrives ved å kunne glede seg over det enkle, er dette svaret i samsvar, det fokuserer på at siden man lever enkelt under utøvelsen av friluftslivet, vil man sette pris på mer ellers, til en viss grad kan dette relateres til Monsens utsagn om at man kjøper mindre, fordi det er færre materielle behov som skal dekkes.

En kan muligens si at trivselen, det å ha det artig der og da er det primære målet for de fleste, men at friluftslivet har andre implisitte effekter som muligens ikke ligger i dagen før man må tenke over det og forsøke å uttrykke det eksplisitt. Ordet interesse, muligheten til å gjøre noe man liker er viktig, og viser at friluftslivet er en overskuddaktivitet, på lik linje med andre fritidsaktiviteter.

Mestringsbegrepet skal egentlig behandles senere, men allerede her blir det trukket inn som et element i livskvalitet, gjennom å bidra til mestring fører friluftslivet til livskvalitet.

5.2.3 Oppsummering

Friluftsliv kan defineres på flere måter, og en er nødt til å forholde seg til det på flere måter. Det nærmeste man kommer en enkel definisjon er at det er opphold i naturen uten bruk av motoriserte hjelpemiddel, men avhengig av hva man driver med vil dette variere. Livskvalitet handler om å ha det bra med seg selv og det er viktig for livskvaliteten til utøverne å drive med friluftsliv.

5.3 Forbruk

Hensikten med dette kapittelet er å vise hvilket forhold respondentene har til forbruk, hvorfor de gjør en del av valgene de gjør og hva som eventuelt påvirker de til de handlingene. Det vil danne grunnlag for å beskrive kjøpsatferden, og deler av behovsdekningen.

5.3.1 Funksjon og image.

Det første spørsmålet som ble stilt, inneholdt noe som i utgangspunktet var en mangel, det ble ikke bedt om en definisjon av ordene. Spørsmålet om hva som var hensikten med utstyret, funksjon eller image gav da mulighet for at respondentene la sin mening i begrepene, uten å gi tilgang til hva de egentlig mente. I starten av intervjurunden var det sterk overvekt av personer som svarte funksjon umiddelbart, for deretter å nyansere med at det var en mellomting; hvis valget sto mellom to ting som oppfylte samme funksjon så valgte man den man likte best. Alt utstyr kjøpes ut fra det man oppfatter som en god funksjon, men man ser gjerne at man da kan velge noe man liker, man kjøper ikke ting unødvendig. Men hva man legger i begrepet unødvendig, og hva en har behov for varierer mye. Selve begrepet funksjon er forholdsvis enkelt å tolke, det handler om at gjenstanden utfyller sin praktiske funksjon, men en kunne også sagt at en gjenstand har en estetisk funksjon. Både et produkts estetiske og praktiske funksjon vil inngå i evalueringskriteriene, og hva en vektlegger vil da være forskjellig.

Men man kan ut fra hva en har klart seg med tidligere stille spørsmål ved om en del gjenstander kanskje kan oppfattes å tilfredsstille et behov, men kan også være noe man kan klare seg uten, uten at det vil påvirke opplevelsen nevneverdig. Gore – Tex trekkes fram en gang som mindre egnet til vinterfriluftsliv på vidda (dog veldig nyttig ved kysten), og en vadmelbukse ville gjort samme nytten, da det som regel er kaldt og tørt, men ingen driver

med reklame for ei vadmelsbukse fra et overskuddslager. Stoler til liggeunderlagene og dunjakker blir også trukket fram som noe nytt. Ryggstøtte kan man lage i snøen eller bruke et tre og dunjakken kan erstattes av en tjukk ullgenser. Men de er ikke tvil om at det øker komforten.

Image derimot ble ofte oppfattet som å sette en estetisk funksjon foran praktisk funksjon, men det er avgitt svar som gjør at begrepsbruken rundt funksjon og image må vurderes:

”Synes det er viktig å ha et image som gjør at en ikke får et image som gjør at en trenger mye dyrt turutstyr.” Her blir det relativt klart sagt at det kan være et image å være nøysom, man kan velge bevisst hvordan man handler ut fra at man ikke skal ha et høyt forbruk, selv om respondenten synes mest opptatt av at det ikke skal koste så mye (men svarene til denne respondenten videre, tydet på at det var vel så viktig at man tok hensyn til miljøpåvirkningen.) I en gruppe er man veldig klare på at det er begge deler, det hevdes at alle vil høre til en eller annen form for gruppe og at en dermed bruker utstyr og bekledning til å sette seg selv i en sammenheng, og image betyr ikke nødvendigvis at man følger siste mote:

”31: Uansett om kjøper det dyreste og nyeste eller går i den samme slitte fjellanorakken er det jo en grunn til at man gjør det.

(...)

27: Image har en uansett hva en sier om det, om man erkjenner det eller ikke. ”

Image innen friluftslivet vil dermed ha minst to betydninger, man kan ha et forbruksimage, hvor man vil at ting skal være nytt, fint og flott. Og man kan ha et image som tilsier at forbruket skal minimaliseres, eller et sted i mellom. Det handler om gruppetilhørighet, og status. Man søker å identifisere seg med en gruppe gjennom det utstyret man har, det har en sosial funksjon i forhold til å dekke et behov for å bli godtatt. Utrustningen blir med på å definere den kulturelle identiteten, fordi man føler tilhørighet gjennom å være like de man er på tur sammen med. Her kommer vi til et viktig skille, mellom det tradisjonelle og det som er orientert mot spesifikke aktiviteter i natur. Innenfor det tradisjonelle friluftslivet har man sjelden vært i kontakt med mange, som Monsen skriver, det har vært turkameratene. Mens utøverne av et friluftsliv der en aktivitet står i sentrum vil i langt større grad befinne seg i situasjoner hvor det er mange rundt en. Det kan for eksempel være i sammenheng med kjøring i alpinbakke, og der er utseendet på ting og status langt viktigere, fordi gruppen med mennesker å forholde seg til er større. Så selv om selve kjøringen i alpinbakke nødvendigvis

ikke karakteriseres som friluftsliv vil holdninger til utrustning her påvirke holdningene i friluftslivet.

5.3.2 Gruppetenking

Funksjon er det de fleste hevder at de søker, men det er en klar tendens til at man har en gruppetenking, i noen grupper er det mer akseptabelt å innrømme at man er opptatt av hvordan man tar seg ut, hvordan ting ser ut, mens det for andre er viktig å stå på at det er funksjonen som er det desidert viktigste:

”40: Jeg er enig med 39 i at det 90 % nytte / funksjonalitet, men det er ikke sånn at jeg ikke bryr meg om hvordan klærne ser ut. For jeg går ikke i hva som helst av farger og utseende. Det er litt sånn at en skal trives i det også.

A: Men da går det på farger og ikke på at det skal framstå som fint og flott?

40: Nei, jeg har jo helst ikke lyst til å gå i nytt turutstyr da.

(...)

39: Det blir litt motsatt av image, vi ønsker ikke å være så veldig trendy. Sant, jeg har ei helt ny jakke eller bukse, jeg bruker ikke den sammen med folk første gangen, jeg bruker den helst for meg selv for jeg liker ikke å gå i nytt utstyr, synes det blir litt for jålete liksom. Så sånn sett er vi jo opptatt av fasaden, for liker ikke at det er nytt. Det blir litt motsatt av en del andre, synes det er stas.”

Man skal trives med utstyret, hvis hensikten med friluftslivet er trivsel, vil det følge logisk at man også skal trives med det man har med. Holdningen med å ønske at ting ser slitt ut er interessant, det viser at for eksempel klær kjøpes av rent praktiske grunner, uavhengig av hva som kanskje forventes. Det vil også si at det brukes til det er slitt. Men også det er et image, selv om man hevder noe annet.

5.3.3 Holdbarhet og mote

I valget mellom holdbarhet og mote er det en klar tendens til at de fleste svarer holdbarhet og oppgir sikkerhet (altså funksjon) og egen økonomi, ønsker å spare penger, som grunner:

”17: Ja. For meg er holdbarheten 100 % og vel så det.

12: Du som er så motebevisst!!! (Nå skjønner jeg ingenting. (min anm.: Ironisk, antar jeg, latteren tydet på det.)

17: Hvilket merke skalljakka har spiller ingen rolle så lenge den er god. Hvilken farge den er spiller heller ingen rolle.”

Jakka skal være god, utover det er farge og merke ikke interessant. Farge kan imidlertid være et spørsmål om noe annet også fordi fargevalget på friluftslivsklær vil være med på å definere en inn i en gruppe, og der går gjerne grensen mellom nøytrale naturfarger og skarpere farger preget av moten. Mote er nødvendigvis ikke negativt, men det må komme som et tillegg, det skal ikke ha hovedfokuset: ” *I forhold til mote er det bare å velge noe som er ganske tidløst. Så har en to fluer i en smekk.* ” Ingen svarer umiddelbart mote, men det er nyanser også her:

”31: Det kommer an på hva en kjøper. Altså hvis man kjøper ytterbekledning til å være ute på ski kjøper man noe som holder på en måte.

A: Ja..

30: Det er omvendt, en binding vil du at skal være holdbar, en jakke vil du at skal se kul ut. Hvis ikke hadde du ikke kjøpt den. Hvis ikke hadde du ikke kjøpt Norrøna på gang på gang. Jeg vet ikke hvor mange reklamasjoner jeg har på sånne ting.

27: Greien er at man ikke behøver å velge, man kan få kule, snygge klær med funksjon.

30: Funksjon, ja, men det er ikke ting som holder. I hvert fall hvis du ser på de som har kjøpt Norrøna, sikkert 50 % av de leverer inn de jakkene etter 2 år. Og da kjøper de ikke Norrøna fordi de er så utrolig bra og holder så lenge.”

Funksjon blir frikoblet fra holdbarheten, og ordet kul blir brukt, det handler om hvordan man fremstår. Bindingen mot jakka, ingen ser skibindingen nede i snøen, men jakka synes godt – derfor er den viktig. Det gjør ingenting at jakka ikke holder i mer en to år, det er bare en fordel å få byttet den på garantien – slik at man har siste mote. En ganske klar kontrast til dette: ” *For min del har det alltid vært holdbarhet. Jeg har brukt både friluftsklær og utstyr til det er fillete og ødelagt.* ”

Det står mellom å kunne bytte et plagg ofte for å ha siste modell eller å kunne bruke det til det er fillete og ødelagt. Det første bekrefter konsumparadigmet, det å kjøpe er viktigere enn hvorfor, og det står som en kontrast til Georgescu – Roegens forslag om hva som skulle til for redusert forbruk. Noen ser det bare som en fordel at ting ikke holder så lenge, fordi man får nytt, uten å betale for det. Å handle inn utstyr man vet holder kort tid, fordi det er mote, og man vet man får nytt om det går i stykker innenfor så å så lang tid, kan klart sees i lys av at ting må kunne repareres, at ting med minimale feil byttes ut for at eieren skal få nyeste modell

fører til et unødvendig høyt ressursforbruk. Borgmann hevder at ressursforbruket øker når man fjerner slitet for å oppnå vil forbruket øke, et eksempel på dette er:

”30: De sender den inn på reklamasjon også får de ny. Og hvorfor. Jo, fordi de vil ha ny jakke, ikke fordi de er misfornøyd med den de har. Det er bare fordi de vil ha den nye.

28: Jo, men de hadde ikke gjort det hvis de måtte kjøpt den.

30: Nei, det kan være, da måtte de hatt mye penger, men det er irrelevant. Hvis du har lyst. Du ofrer mye for å ha det nye hele tiden.”

Det går frem av dialogutdraget at muligheten til å reklamere på et produkt gjør at man bytter oftere og ikke trenger like mye penger for å stadig kunne bytte. At respondenten bruker uttrykket: ”*ofrer mye for å ha det nye hele tiden*”, er et utsagn som skulle tilsi at man fremdeles må slite, men det handler mer om å bruke tiden på å klage. Dette er å trekke konsumparadigmet enda lengre, de vil ha nytt fordi det er en liten modellendring, ikke fordi de er misfornøyd med det de har, men all egeninnsats skal vekke. Imidlertid er det ikke så enkelt som respondentene skal ha det til. Norrøna har i følge daglig leder Jørgen Jørgensen (pers. med. 16.04) en reklamasjonsprosent på 1,7 og hvorav 50 % skyldes underleverandører, 35 % produksjon og 15 % konstruksjon(se vedlegg). Like fullt, dette utsagnet beskriver et behov etter å ha noe nytt, uavhengig av om det gir en bedre praktisk funksjon eller ikke. Selve metoden man her velger å anvende er på kanten, man utnytter et system, som i utgangspunktet er opprettet for å yte kundeservice, etter eget forgodtbefinnende, kanskje fordi man feilaktig tror andre gjør det og legitimerer det slik. Kanskje har en her et eksempel på det Taylor kalte individualisme, man følger sin egen samvittighet, eget behov for å bytte ut et produkt går foran verdien av å være nøysom. Dette bærer også preg av instrumentell fornuft, man velger å levere inn et fullt brukbart produkt for å få nytt, man setter sine egen vinnings hensikt fremfor det som ville være en korrekt norm.

5.3.4 Press og forholdet til hva andre mener

Antakelser rundt hva andre mener kan ha betydning for kjøpsatferden, opplever en et press utenfra til å ha noe nytt? På spørsmål om det er press for å kjøpe moderne utstyr, svares det stort sett ja, men de fleste hevder at det skyldes at man skal få en bedre funksjon, de er opptatt av de funksjonelle attributtene, for de fleste handler det ikke om merket, eller hvilken farge som er inn. Det handler om at nytt utstyr forbedrer komfort, og hva man kan gjøre, i tillegg er

det sikkerhetsaspekt som nevnes. Noe av utstyret er rett og slett livsviktig. *”Det er på grunn av at det er livsviktig utstyr det meste en kjøper. Unngår å komme i en kjip situasjon.”*

Plastsko til telemarkskjøring nevnes av nesten alle gruppene som noe nytt, som mange ikke har fra før og som mange derfor anskaffer. Plastskoene står som kontrast til gamle lærsko:

”Ja, det er et godt eksempel på hva som fungerer og ikke fungerer. For de skoene der, jeg skulle veldig gjerne holdt på lærsko, for det er en sånn trivselssak. Men så har en prøvd plasticsko, og da er den varmere, det er lettere å kjøre på ski, den er omtrent like god å gå med også er det en kjempefordel på våren med blaut snø. Blir ikke våt, også tror jeg den er mer holdbar, du har den i mange flere år. Ehm, ja, det er mange fordeler ja.”

Argumentene for plasticskoene er rettet mot de praktiske attributtene, de er funksjonelle, de er like gode å gå med og bedre å kjøre med, de er med på å styrke opplevelsen, gjennom at utøveren i mindre grad må konsentrere seg om andre ting, målet med skoene er dermed en bedre beherskelse av aktiviteten. En respondent har nettopp gått over til plasticsko, og var i utgangspunktet skeptisk og kjøpte med vilje fjorårets modell, da han oppfattet funksjonen som den samme, hevder at mange andre ville ikke gjort det fordi de ville vært mer fokusert på at en skulle hatt det nyeste: *”Nei, det er jo ikke noen forskjell annet enn fargene og designet da. Men den er for losers da. Det å kjøpe to år gamle plasticsko det er liksom... Men jeg synes de er kjempebra jeg, helt topp. Ga bare 2000 i stedet for 4500.”*

Det hevdes også at plasticsko er mer holdbare, det er interessant i denne sammenhengen, fordi de fleste har argumentert for at det er funksjon som står i hovedfokus. Og en styrket holdbarhet vil dermed være positivt, og forsterke dette. En skulle tro at farger og design ikke har noe som helst å si for praktisk funksjon, og hvis et av argumentene for plasticsko er at de er mer holdbare, blir det forholdsvis meningsløst hvis nye farger skal føre til at ting skal byttes. Og da blir grunnen til at ting byttes noe helt annet enn at man skal få en bedre beherskelse av aktiviteten. Komfort nevnes av mange som et viktig argument for utstyrsanskaffelser.

”Men jeg tror også det er viktig å ha det komfortabelt på tur for å øke naturopplevelsen. Hvis du er på tur og fryser på hele turen, tror jeg ikke det er noen god naturopplevelse for de fleste. Selvfølgelig noen som synes det er kult å pine seg selv, men jeg foretrekker å ha det fint, gir meg en bedre opplevelse.”

At man får en bedre opplevelse av å ha det komfortabelt, har to sider, for enhver ny anskaffelse kan bli en ting man tar for gitt etter en stund, samtidig kan det også være noe man gjør for å kunne fokusere mer på den delen av aktiviteten som er trivselsfremmende. Frysing og kulde gjør at man ikke vil ha noen glede av turen, og varme klær er dermed en forutsetning for å i det hele tatt å legge merke til naturen rundt. Men vil 1–2 cm i forskjell på skibredde, plastsko eller liggeunderlagsstoler kunne føre til økt opplevelse fungere på samme måten, og ikke minst; vil en kunne fokusere like mye på aktiviteten om man drar på tur uten slikt utstyr? Det er vanskelig å si, en hevder at det overhodet ikke finnes et argument for å bruke lærsko igjen, og det kan jo tyde på at en ikke vil ha den samme opplevelsen av det en gjør, en tar det for gitt. Det er antakelig en ide å skille mellom basisutrustning og aktivitetsutrustning, der basisutrustningen er det man trenger for å takle de utfordringer en har i forbindelse med fysiologiske og sikkerhetsorienterte behov, og aktivitetsutrustning i forbindelse med utrustning beregnet på selvhevdelsesbehov, utstyr som gir det ekstra i forbindelse med en aktivitet.

Presset kommer fra de rundt, og en selv. Man antar at man ved å kjøpe bedre utstyr vil få et bedre, mer komfortabelt friluftsliv, konsekvensen er ønskelig, samtidig føler de at noen andre mener at man skal anskaffe bedre utstyr for å være på høyden. Motivasjonen til å da stå på sitt vil variere, etter hvilken holdning man da har til forbruk i utgangspunktet. Det blir spekulasjon, men det er trolig at de som i utgangspunktet er orientert mot å beholde og slite på det gamle i liten grad vil la andres meninger om utstursbytte virke inn, mens de som i utgangspunktet er fokusert på at ting skal være fint å flott og opptatt av andres mening vil være mer tilbøyelig til å bytte ut. Her er det også viktig å påpeke at de er orientert mot forskjellige attributter når de prioriterer. Ved å ta utgangspunkt i Maslows forskjellige behovsnivå, fysiologiske, sikkerhet, kontakt, selvhevdelse og selvaktualisering kan en sette en sammenheng mellom behov og attributter på utrustningen, og noe vil kunne plasseres på flere nivå, hva det i utgangspunktet skulle dekke og hva utøveren føler at produktet gir i tillegg.

Trenger man utrustning er man nødt til å ha penger for å kjøpe den inn, hvor viktig er da penger for å kunne gjøre det man vil?

Det er forskjellig hva som vektlegges, noen trekker fram at man kan gjøre det billig, men det er ikke like behagelig. Siden det for de fleste er en viktig interesse, velger man å bruke penger

for å få en bedre opplevelse, men de mener det burde gått an ved å enten arve, eller kjøpe på loppemarked. Det er derimot ingen som sier noe om å slite lenger på utstyret.

Evalueringskriteriene som var viktig ved utstyrkjøp var for de fleste praktisk rettede, men hvor lenge mener de da at gleden over hvor lenge friluftslivsutrustningen varer? Svarene er varierende, fra at gleden varer så lenge det fungerer, at gleden går over når det ikke lenger oppleves som nytt, gleden varer til det kommer noe nytt eller til at gleden går over etter noen få uker.

”Gleden endrer seg. Først har en med skiene i senga, for de er jo nye og ripefrie. Sant. Også er en glad i skiene uten at en tenker så mye over det synes jeg, når en har hatt utstyret en stund tenker en ikke så mye over det. Det er utstyret mitt, det funker. Også blir en kanskje glad igjen på en annen måte når det blir eldre: ”Det var skikkelig kvalitet jeg har kjøpt, har holdt lenge.””

Dette er et utsagn som fokuserer på gleden over funksjonen, og hvordan denne endrer seg etter hvert som ting blir eldre. En bekrefter delvis Borgmanns ide om at man etter hvert tar ting for gitt: *”Jeg tror den store gleden varer de første turene, men du vil alltid ha en glede i å ha hatt det. Uten at du tenker over det resten av livet, fordi friluftslivet ville jo ikke vært det samme uten.”* Nye anskaffelser tas for gitt etter en stund, man blir vant til det, og det blir ikke det samme uten. Men likevel hevdes det at det alltid vil være en glede.

Friluftslivsutrustningen skal fylle nødvendige funksjoner, og selv om ting til dagliglivet også skal fylle funksjoner har funksjonen til friluftslivsutrustningen en mer kritisk konsekvens om det ikke fungerer, en sammenligning av gleden over nytt friluftslivsutrustning kontra klær til vanlig bruk kan si noe om hvor sterkt den praktiske funksjonen egentlig står. Det er mange som mener at gleden over friluftslivsutstyret varer lenger, fordi de raskere ville merket det om det ikke fungerte optimalt, og selv om man kanskje ikke har den samme følelsen av at det er nytt er det fint å ha det:

”Sånn når jeg har kjøpt meg ny bukse, for eksempel så er det sånn: ”Yes,” vanlig olabukse. Så er det veldig bra, så har du den en stund og til slutt bruker du den bare for å bruke den. MEN, har jeg noe nytt friluftststyr, så vil det være det samme de første turene ”yeah”, men så er det ikke det samme ”yeah”, men du har likevel glede av det fordi du kan benytte det til noe fornuftig som gjør det litt mer enn å bare å ha det på deg.”

Men noen skilte seg ut fra de andre, ved å i langt større grad hevde at det var viktig at ting var nytt, og gleden varte kortere, den var knyttet mer opp mot andres ”beundring” over at de hadde noe nytt. Samtidig var det et skille mellom det andre så og det andre ikke så. Det var viktigere at det andre så var nytt og flott, og gleden over nytt utstyr varte kort tid:

”30: Det spørres hva du kjøper. Eller hva det gjelder. En fjellstøvel den er på en måte en ting jeg tenker å ha lenger. Jeg vil si at klær er det folk tidligst blir lei av, fordi det kommer nye kolleksjoner hvert år.

31: Det er stor forskjell på å gå rundt å vise fram ei ny jakke og å ha ei flott jakke på en måte som fungerer veldig bra og ser allright ut. Men det er jo sånn det er greit. I begynnelsen er det sånn at man børster støv av den hver kveld, men så blir du bare mer og mer vant til å ha den.

30: Ser jo generelt vår klasse når det gjelder klær, har du lyst på, hver gang det kommer et nytt produkt i samme grein, så har du lyst på det.”

Klær skal utfylle en ytterligere funksjon, det skal kunne vises frem, og forskjellen mellom det og det at jakka fungerer fint hevdes å være stor. Samtidig har man lyst på noe nytt hver gang det kommer. Det må bety at klærne skal oppfylle en ytterligere funksjon, de skal gi en form for status i møtet med andre. Veblen er opptatt av at man kan ha problemer med å skille ut hva som er conspicuous consumption, og å hevde at dette er en form for conspicuous consumption er litt tidlig, men dialogen fortsatte:

”30: Jeg er fornøyd med min gamle sovepose, jeg er fornøyd med mitt gamle liggeunderlag, jeg er fornøyd med min gamle sekk, jeg er fornøyd med mine gamle fjellski. Fornøyd med mine gamle fjellstøvler. Men det er noen, sånne nisjeting som produsentene greier å lage sånne moteting av, og de tingene vil folk enklere ha nytt hele tiden av. Så det varierer hele tiden etter hva slags produkt det er. Men sånn som ytterbekledning, jakke og bukse, skibukse, skijakke. I skilmiljøet tror jeg det er det som folk først vil bytte. For det er litt sånn show off faktor.

A: Så det kan på en måte likestilles med sånne klær dere bruker til daglig det da?

30: Det er akkurat samme greien. Jeg kan gå med en ullstilongs som er 10 år gammel, det er ingen som ser den. Det er jo så banalt, mens den buksen jeg har utenpå den vil jeg ikke, jeg vil ikke gå med en 10 år gammel bukse. Jeg kan gjøre det, men helst vil jeg ha en helt ny, splitter tøff. Og det tror jeg gjelder de aller fleste. Men jeg tror ikke det er så mange som vil innrømme det.”

Det er utseendet som er viktig, det andre ser, om ting som er mer viktig for f.eks. sikkerhet og komfort ikke holder samme standard, så nedprioriteres det i forhold til det folk rundt ser, man vil vise at man har noe nytt og at det er dyrt, det er viktig. Det blir som Veblen hevder at kan begynne å tenke at en først og fremst skal oppfylle et forbruk av ting andre ser og at mer nødvendige behov må komme i andre rekke.

Respondenten hevder også at han tror alle andre tenker sånn, men ikke tørr å innrømme det, det kan tyde på at han mener at andre også gjerne skulle byttet ofte, men at de av en eller annen grunn lar være. Det kan jo hende, men da burde det vært flere som hadde sagt noe liknende, men alle andre fokuserer på komfort eller hva man kan gjøre og ikke hva andre måtte mene om det estetiske. Andre har snarere uttrykt at det er mer et tiltak å kjøpe nytt:

”For min del har jeg noen gamle fjellanorakker som jeg aldri bruker, men jeg har ikke fått meg til å kaste de, for de har vært med på så mange turer. Så jeg får ikke kaste de, kan ikke det, selv om jeg aldri kommer til å bruke de i den sammenhengen mer. Har nå jeg ei jakke som begynner å bli slitt, så er det ikke sånn at jeg gleder med til å kjøpe ny. Noen ganger er det sånn at når den blir utslitt skal jeg endelig få kjøpe ny, men det er mer sånn: ”Off, nå må jeg kjøpe ny og bruke tid på å finne ut hva jeg skal ha.” Så jeg tror man er veldig forskjellige der, noen synes det er gøy å kjøpe nytt og få det nyeste, men for min del er det mer tiltak. Gleden er jo at man har funnet noe som fungerer og når man har kjøpt noe som fungerer så er det en glede.”

Her uttrykkes det at gleden er at det fungerer, og det er målet. Det er også vanskelig å kvitte seg med gammelt utstyr fordi det er knyttet minner til det. Prosessen med å bytte ut blir utsatt fordi anorakken er med på å representere et uttrykk for det friluftslivet man driver. Dette står i en klar kontrast til de som ønsker å bytte ut ting så fort de har råd. Taylor hevdet at dette kunne skyldes en form for instrumentell fornuft, å velge å kjøpe noe, når behovet som skulle løses, andres beundring og gruppetilhørighet, egentlig kunne og burde løses på en annen måte.

5.3.5 Erstatte utstyret øvelse?

Behovet som gjør at noen stadig skal bytte ut noe er ønsket om å bli beundret og å plassere seg i en gruppe. Men det må jo være mer som er med på å bestemme identiteten enn dette. Og følgelig må denne beundringen, som tydeligvis er viktig, kunne tilfredstilles på andre måter.

En måte kan være at en gjennom sin dyktighet i utførelsen av aktiviteten oppnår andres beundring, men kan dyktighet i en aktivitet oppnås raskere med nytt utstyr? Respondentene svarer negativt i starten, de er usikre på om det kan ha en effekt, men etter å ha diskutert litt fram og tilbake blir dette modifisert til at en del aktiviteter kan både læres raskere og at man raskere oppnår en god utførelse med moderne utstyr enn gammelt. Telemarkkjøring er den aktiviteten som nevnes oftest, og grunnen til at dette kan gjøres lettere er (igjen) plastsko og bredere ski med innsving. ”*Må jo få følelsen, og man før jo sikkert bedre følelse, bedre teknikk følelse hvis man har bredere ski, det gjør det jo lettere.*” Noen hevder at godt utstyr er en forutsetning for motivasjon, en blir lettere motivert til å fortsette om en har en rask framgang. Hensikten med friluftslivet er trivsel, og hvis en istedenfor å fokusere på de trivselskapende elementer fokuserer på hva en kan kjøpe for å bli bedre eller hva en kan bruke av klær for å bli sett kan en da oppleve at dette overskygger trivselsfaktoren? Svarene varierer noe. Utstyret kan både være med på å forsterke opplevelsen og på å ta bort fokuset. Det første skjer først og fremst fordi man med velfungerende utrustning ikke trenger å konsentrere seg om å oppfylle de fysiologiske behovene:

”Hvis du har bra utstyr og bra komfort kan du konsentrere deg mer om andre ting. Hvis du hele tiden står og fryser på beina er det veldig mye fokus som går på det. Enn det rundt deg, som er det du på en måte er ute for. Det gjør det lettere å drive med det en driver med.”

Å klare dette er nettopp trivselskapende, men dette betinger nødvendigvis ikke nytt og avansert utstyr, dette handler mer om å ha tilstrekkelig kunnskap for å beherske det man har på en slik måte. En annen vinkling er at nytt utstyr er mer avansert og at en i starten vil være nødt til å bruke mer tid på å forstå hvordan det fungerer:

”Men så har en jo at ting kan bli mer komplekse når en kjøper dyre ting, også er en ute i naturen og skal ta bilde, så har man kompaktkamera med seg og opplever masse og knipser masse dårlige bilder. Også kjøper en seg et kamera en ikke har peiling på og står og knoter med det hele dagen. Så får en egentlig ikke så mye med seg.”

Disse svarene er eksempler på en type ytterpunkter, en trekker fram at en er nødt til å ha et visst nivå av fysisk velbehag for å kunne ha glede av friluftslivet, mens den andre bruker kompleksiteten i et kamera som et eksempel på at mister en del av opplevelsen. Dette kan

tyde på at en ved å sørge for at en har det nødvendige, men ikke alt for mye mer enn det kan en ha det greit, noe en av lærerne også mer eller mindre bekrefter:

”Jeg tror ikke liksom ellers at det at man har mye utstyr virker hemmende på læringen. Jeg ser jo elever som har gammelt utstyr, slitt utstyr, hvis man ikke har godt nok utstyr så driver man bare og fryser, og får ikke så mye utbytte av det friluftslivet man driver. Eller en elev som hadde helt elendige ski og ikke klarte å få noe glede. Slet så unødvendig mye. På den måten kan man få en hemsko hvis man ikke har det greit på tur. Men det er på en måte ytterpunktene, at man har så dårlig utstyr at man ikke klarer å nyte friluftslivet som man ellers ville. Men jeg tror ikke sånn sett at, jeg tror man skal et sunt forhold. Jeg synes jo det er anstrengende å gå rundt å tenke mote og være tipp topp og sånne ting, og hvis folk gjør det så kan det virke distraherende i forhold til opplevelsene. (...).”

En kan muligens si at både for lite, eller for dårlig utstyr og et overdrevent fokus på at man skal ha mye, eller at det skal være nytt og flott, gjør at en ikke klarer å konsentrere seg om det en er ute for. Kunnskap om hva en trenger og hvordan det best kan anvendes er dermed avgjørende for å klare å finne ut hva som er middelveien mellom disse ytterpunktene. Aristoteles og Schumacher hadde et poeng når de snakket om middelveien som det beste middelet. Noen respondenter reflekterer over hva man tenker i ettertid av at en har kjøpt noe, det hender man føler at man har brukt for mye penger: *”Kanskje i ettertid hvis en føler at en har brukt for mye penger på noen ting, kunne klart seg med et dårligere eller billigere produkt.”* En kan jo også tenke seg at en kunne klart seg med det en hadde. Utsagnet har likheter med Borgmanns utsagn om at man etter å ha gjort store innkjøp vil føle seg avmechtig, men det ble ikke sagt noe om at man ønsket å endre atferden.

På spørsmål om det var viktigst å bruke pengene på å komme seg ut på tur, altså bruke penger på selve opplevelsen, eller på utstyrsinnkjøp; mener så å si alle at en er nødt til å finne en middelvei, da det *”ikke er noe vits i å dra til Alaska hvis en ikke overlever”*, og ikke regnes som forsvarlig å dra ut uten nødvendig utstyr. Likeledes så ingen hensikten med å kjøpe en masse utstyr hvis det gjorde at man ikke hadde råd til å gå på tur. Respondentene har her fokusert på utstyrets sikkerhetsmessige aspekt, man må ha noe for å overleve for å klare å oppfylle de fysiologiske behovene. Dette er også en viktig forutsetning for trivsel, man skal ha sikkerhet for seg og sine eiendeler. Det vil si at om man oppfatter at man kan komme i en risikabel situasjon fordi man mangler utstyr, eller utstyret ikke holder mål. Men

respondentene erkjenner at det er en middelvei, det er begrenset hva man trenger for å kunne dra ut.

5.3.6 Diskusjon

Det er kommet fram synspunkter som tilsier at man kan ta utgangspunkt i at utøverne handler utstyr eller om en bytter ut basert på to holdninger. Enten at en legger hovedvekten på produktets praktiske attributter (sikkerhet, volum, vanntett, vindtett, størrelse, teknisk løsning, osv), eller om en er opptatt av om produktets ”merverdiattributter” (oppfattes som kult, har det rette utseendet, rett merke, årets farger, osv.)

Grunnene til at man kjøper utstyr skyldes at man skal dekke behov. Hvis man nå tar utgangspunkt i at attributtene som defineres på en gjenstand i Fishbeins multiattributt modell også kan knyttes opp mot behov hos Maslow, en jakke kan ha attributtene varm, vindtett, holdbar, rett merke, osv. Varm og vindtett kan knyttes opp mot fysiologiske behov, holdbarheten mot sikkerhet, rett merke mot kontaktbehov og selvhevdelse. Det gjør at vi også kan sette de produktene en kjøper inn i en kontekst der en ut fra hvilke attributter som settes øverst kan knytte innkjøpet opp mot behov hos Maslow.

Holdning til handling

Holdning til handling hos de forskjellige typene vil variere, og hos hver enkelt vil det være situasjonsbestemt, det er ikke slik at de forskjellige typene alltid vil kjøpe, eller aldri kjøpe, men dette blir en beskrivelse av holdningene og antakelsene en generelt vil ha. En kan beskrive to stereotyper der den ene er rettet mot funksjon og den andre mot en opplevd merverdi, som for eksempel mote.

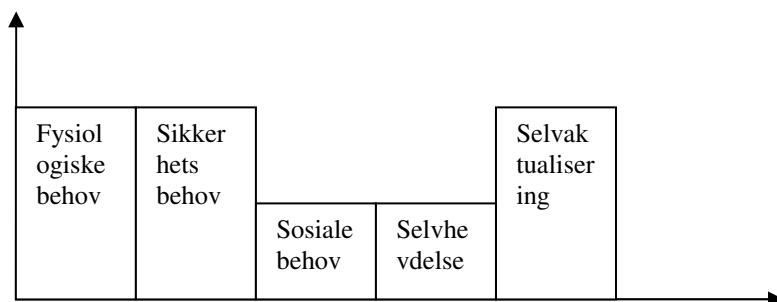
Funksjonalisten prioriterer attributter som gir funksjon, det er ikke viktig at det er nytt og flott. Det skal fylle klare behov i friluftslivshverdagen, attributter som først og fremst dekker fysiologiske og sikkerhetsmessige behov, som en jakkes evne til å holde vind og vær ute, en gensers evne til å holde på varmen. Typisk utsagn: ” *Sant, jeg har ei helt ny jakke eller bukse, jeg bruker ikke den sammen med folk første gangen, jeg bruker den helst for meg selv for jeg liker ikke å gå i nytt utstyr, synes det blir litt for jålete liksom.* ”Funksjonalisten ser mange grunner til å begrense forbruket, nytten ved en ny ting oppleves ikke som stor så lenge en har noe som fungerer til formålet fra før, og da er det heller ikke noen verdi i å kjøpe nytt.

De merverdiorienterte handler utrustning primært basert på sosiale- og selvhevdelsesbehov. Gjennom de attributter en prioriterer søker en å oppnå en gruppetilhørighet og at andre skal se opp til en fordi en har det rette utstyret.

Typisk utsagn: ”når neste års jakker begynner å komme får du lyst på dem”.

Nytteopplevelsen av å ha de ”rette” tingene er høy og det oppleves ikke som noen verdi å klare seg med det enkle.

I den opprinnelige friluftslivstankegangen var kombinasjonen av egen kunnskap og det nødvendige utstyret det som trengtes for å oppfylle fysiologiske og sikkerhetsmessige behov, sosiale behov ble først og fremst tilfredsstilt gjennom å dele en interesse med andre, hva man hadde av utstyr var ikke gjenstand for å sette en i bås, selvhevdelse oppnådde en ved hva man gjorde, hvor dyktig man var, men det hadde lite med hva man hadde å gjøre. Det var få å vise seg fram for. Totalen av dette førte til selvaktualisering og trivsel. Den funksjonsorienterte og merverdiorienterte vektlegger et produkts attributter forskjellig, en kan illustrere utrustningens behovsprofil for de funksjonsorienterte slik:

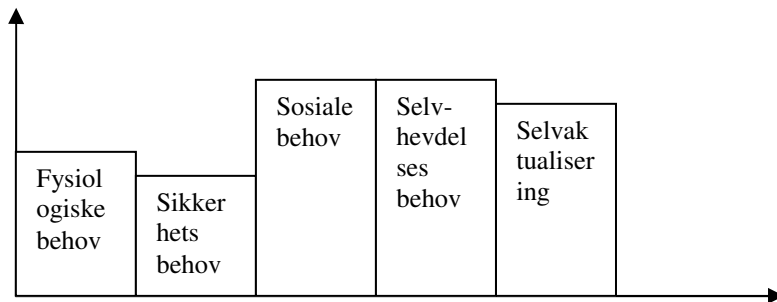
Figur 6: Omdefinering av behovsprofil, funksjonsorienterte.

(Dette blir en illustrasjon og størrelsen på boksene er kun for å vise endringen, ikke at størrelsesforholdene er proporsjonale til hverandre. Y-aksen er aspirasjonsnivå, og x – aksene er behovstyper)

De fysiologiske og sikkerhetsmessige behovene er høyt prioriterte, fordi de går klart på hvilke muligheter man har til å ha det behagelig. Sosiale- og selvhevdelsesbehov er viktige, men de tilfredstilles på andre måter enn ut fra det utstyret man har.

Hvis en derimot ser på de jeg vil kalle ”merverdiorienterte” kan det virke som utstyret primært skal tilfredsstille sosiale- og selvhevdelsesbehov, og at effekten på dette i noen

tilfeller settes over for eksempel utstyrets evne til å tilfredsstille fysiologiske behov, og sikkerhetsbehov. Forbruket er orientert mot å bli akseptert ved å ha de rette merkene og en ønsker å oppnå status og beundring gjennom det en har. Et eksempel på moderne bekledning som ikke fungerer er blant annet allværsjakker som ikke dekker tilstrekkelig nedenfor rygg og mage.

Figur 7: Omdefinering av behovsprofil, merverdiorienterte.

Subjektiv norms betydning

Både de funksjonsorienterte og merverdiorienterte vil ha en antakelse om hva andre mener, men viljen til å ta hensyn til det vil antakelig variere sterkt fra person til person. Selv om en person er orientert mot det funksjonelle vil ikke det bety at andres meninger er irrelevante. Andre kan ha erfaringer om hva som er funksjonelt, og dette er erfaringer som kan være verdt å lytte til, men avgjørelsen vil først og fremst baseres på hva utøveren selv oppfatter som funksjonelt. Den merverdiorienterte vil derimot være veldig opptatt av hva andre mener fordi det nettopp er dette som gjør at en oppnår gruppetilhørighet og status gjennom det utstyret en har.

Dette kan eksemplifiseres med to eksempler, et med den typiske funksjonalisten, og et med den typisk merverdiorienterte:

1. Funksjonalist og plastsko: Respondentene trekker fram attributtene: varmere, stødigere, mer holdbar, like god å gå med, vanntett, og dette er faktorer som er viktige. Han trekker også frem at det var helt greit å kjøpe fjorårets modell, da farger og design ikke var viktig. Attributter som går direkte på komfort og muligheter blir rangert over merverdiorienterte attributter som design og farge. Ut fra det har han en positiv holdning til å kjøpe plastsko, selv om den visstnok satt langt inne. Han uttaler også at han oppfatter at noen har holdningen at fjorårsmodeller er "for losers", antakelsen om andres mening kan da være at han bør kjøpe

plastsko, en annen antakelser og det bør være årets modell, men han velger å overse det, da det ikke er viktig, han er ikke motivert til å høre etter hva disse mener. Men en kan ikke se bort fra at han har hørt på andre når det gjelder funksjon, men hvis han selv ikke hadde opplevd dette som tilfelle er det tvilsomt om det hadde blitt noe kjøp.

2. Merverdiorientert og skibekledning: Attributtene er blant annet farge, merke, holdbarhet. I vurderingene av konsekvensene settes merke over holdbarhet: *”Ja, men det holder dårligere enn Berghaus og masse andre merker som ikke er like kule og derfor kjøper vi de ikke.”* Noen merker defineres som kule og andre som mindre kule. Det forventes at ”vi” ikke kjøper ukule merker. En antar at man skal kjøpe det og det for å passe inn i gruppen, og man er motivert for å prøve å følge hva andre mener, fordi man vil tilhøre en gruppe.

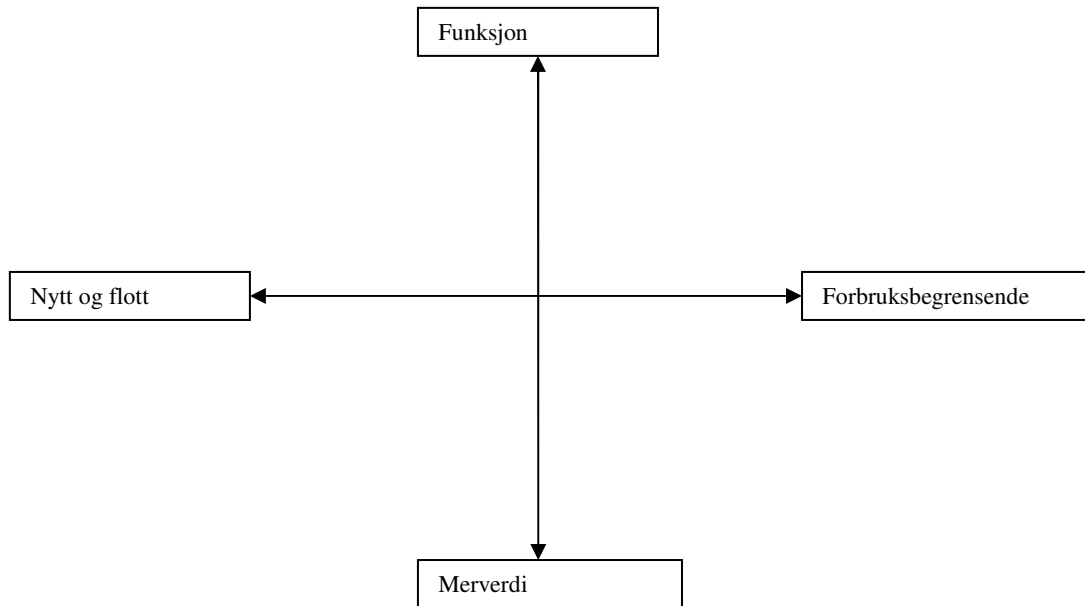
I dette tilfellet kan en anta at begge ville kjøpt, men argumentasjonen rundt hva som var viktig er veldig forskjellig. 1. sier klart at han vet at noen mener at en ikke skal kjøpe noe som er et år gammelt, men bryr seg ikke om det, nettopp fordi han mener at produktets attributter er det han trenger. 2. sier derimot klart og tydelig at de nedprioriterer holdbarhet (en praktisk attributt) til fordel for et merke som er kult. Den merverdiorienterte legger derfor mer vekt på subjektiv norm enn den funksjonsorienterte.

Hvis en nå utvider dette noe, ut fra at det fantes to ytterpunkter for image, der man ville at det skulle være nytt og en der det var viktig at det var slitt, og kombinerer dette med hvilke attributter som vurderes som viktig kan en konstruere en figur basert på to akser.

Den ene aksen tar utgangspunkt i hva slags image en søker eventuelt hvilken type normer som gjelder i den gruppen man er i. Det finnes grupper med et bevisst image der en ønsker å kunne vise frem noe nytt og flott, eksempel på utsagn: *” Du ofrer mye for å ha det nye hele tiden. ”*

Motsatt av disse er grupper der en bevisst er opptatt av at det ikke trenger å være nytt og flott, det skal slites og det skal ikke være nytt. Disse kan kalles forbruksbegrensende, eksempel på utsagn: *”jeg har jo helst ikke lyst til å gå i nytt turutstyr da.”*

Den andre aksen tar utgangspunkt i om en bytter eller kjøper nytt med hovedvekt på produktets praktiske attributter (sikkerhet, volum, vanntett, vindtett, størrelse, teknisk løsning, osv) eller om en er opptatt av om produktets ”merverdiattributter” (oppfattes som kult, har det rette utseendet, rett merke, årets farger, osv.)

Figur 8: Fire stereotypiske utstyrsholdninger

Disse posisjonene er beskrivelser av ytterpunkter og ingen vil passe helt inn i en kategori, men basert på hva man mener er viktigst langs hver av aksene vil en ha trekk fra en av disse stereotypene:

Rute 1: "Nytt og flott" og "Funksjon": "*Utstyrsfriken*": Utstyret er viktig, det utgjør store deler av opplevelsen og en hver ny gjenstand er et mål i seg selv. Kjøpe nytt er moro pga. funksjon. Eksempelene på denne stereotypen er mange, men det får holde med et utsagn: "*Jeg trives best med å kjøpe utstyr. Nei, men jeg skal ikke lyge om det, jeg synes det er utrolig artig å lete utstyr og få kjøpt nye ting.*"

Rute 2: "Funksjon" og "Forbruksbegrensing": "*Funksjonalisten*": Utstyret er ikke viktig og det en skal ha, skal ha en klar funksjon, å kjøpe nytt utsettes så lenge som mulig. Typiske eksempler som kan knyttes opp mot denne stereotypen finnes også:

"*Det er fordi jeg ikke er så veldig utstyrsbevist heller. Det er en sammenheng der. Jeg leter ikke etter det nyeste og beste, jeg vil ha noe som fungerer og da tror jeg at jeg kan stå for holdbarhetspunktet.*"

Rute 3: "Forbruksbegrensende" og "merverdi": "*Antimaterialisten*": Det er viktigere at ting kan brukes lenge og at en virkelig kan vise at det ikke er nytt, fremfor at det er funksjonelt. Det er kun et utsagn i materialet som kan knyttes opp mot en slik posisjon:

”Jamen, en trenger ikke noen god friluftsbukse, en kan gå i ei dongribukse, hvis en ikke har noe friluftsbukse. Du kan ha det fint ute i naturen uten annet utstyr en det en har til hverdags.” Det å kunne vise at en ikke trenger noe utgjør i dette tilfellet merverdien av produktet.

Rute 4: ”Merverdi” og ”Nytt og flott”: ”*Moteløven*”: Det viktig er å bli sett, og at andre er imponert over utrustningen, å kjøpe nytt er moro fordi det er nytt. Denne stereotypen er ikke så utbredt i materialet, men det finnes utsagn som kan knyttes opp mot det: *”Jeg vil si at klær er det folk tidligst blir lei av, fordi det kommer nye kolleksjoner hvert år.”*

Merverdien er at man har det nyeste og dermed at noen ser opp til en.

En kan antakelig se en sammenheng mellom konserndannelsen i friluftsbansjen og innføring av moter og varianter, og moteløven har oppstått på grunn av dette.

5.3.7 Oppsummering

Produkter til bruk i friluftslivet skal fylle en funksjon og bidra til komfort, og de fleste kjøper produkter som oppfyller de funksjoner de er ute etter, men noen søker å dekke inn selvhvedelsesbehov med utstyr som er dyrt eller av et spesielt merke. Image kan gå begge veier, både ved at en er veldig orientert mot at ting skal være nye og flotte, og mot at ting skal slites til det omtrent ramler fra hverandre. Press til å handle kommer fra de rundt, men er ofte knyttet mot at man tror man får en bedre funksjon. Det er viktig å ha nok utstyr til at en har det behagelig.

5.4 Mestring og selvhvedelse

Dette kapitlet tar for seg respondentenes forhold til det å mestre. Hva skal til for å være god i friluftsliv? Hva de er orientert mot, å bli bedre for sin egen del, eller bedre enn andre?

5.4.1 Mestring i friluftslivet

Det å mestre i friluftsliv er viktig, uansett hvilken gren en hører til. Men hva man vektlegger, og hvorfor man vektlegger det, sier noe om hva man søker å oppnå. Det å ha kunnskap som er tilstrekkelig for å oppfylle basisbehovene og også kunne realisere eget potensial er viktig for trivselen, et spørsmål om hvor viktig det å prestere er derfor nærliggende, og ikke minst hvilke deler av friluftslivet de vil vektlegge. Dette bør sees i lys av hva respondentene

oppfatter som å være god i friluftsliv, hva skal til for at en selv og eventuelt andre mener at en er god i friluftsliv. Som et slags minste felles multiplum kan en si at selvstendighet er viktig, det at en selv er i stand til å ta vare på seg selv og beherske nødvendige basiskunnskaper. Likeledes trekkes mestring fram som noe som har betydning for hvor god en føler seg selv, men mestring kan også ha noe å si for hvordan en føler at en hevder seg i forhold til andre:

”42: Det er å se at du hevder deg i forhold til andre, at du er god på det du holder på med.

43: Der kommer jeg fra en helt annen skole, har en helt annen innstilling, jeg mener at det å være god i friluftsliv, det handler om mestring, det handler om ting som skjer inne i meg. En følelse jeg har av det jeg driver med.”

Den første representerer et syn der en sammenligner sin egen prestasjon med andres, og eventuell glede over friluftslivet oppnås på bakgrunn av dette, mens den siste er mer preget av en indre motivasjon, det er hva han eller hun selv føler. Mestring handler for denne om ting som skjer med en selv. Selvsagt kan det være nyttig å sammenligne seg med andre, men i forhold til at friluftslivet primært er en aktivitet som er med på å skape trivsel, vil en i mindre grad kunne oppnå den samme mestringsfølelsen av egen framgang hvis en sammenligner seg med personer som er langt bedre.

5.4.2 Hvor viktig er mestring

Spørsmålet som ble stilt som en innledning til denne diskusjonen var: Hvor viktig er det å få til ting, for eksempel tenne bål, fyre primus, skyte mye fugl, kjøre ned bratte bakker på ski og gå fort på ski? Eksempelene er todelte, for både bålpyring og primus må betegnes som nødvendig basiskunnskap for blant annet å ha det varmt og ha muligheten til å tilbrede mat. Mens jakt og det å beherske bratte bakker eller gå raskt på ski handler mer om å realisere eget potensial. Men alt handler om mestring. De fleste respondentene legger seg på en linje der de gjør det samme skillet, ferdigheter som er nødvendige for å ha det bra er viktige, men mer prestasjonsrettede aktiviteter er mer opp til hver enkelt, og så lenge man selv føler at man har det morsomt så er det godt nok: *”Kald mat er kjipt. Alle nødvendige ting er viktige, men om du kjører fort eller sakte ned ei fjellside er jo avhengig av hva du er ute for. Så lenge du har det kjekt spiller det ingen rolle om du sklir ned eller går ned.”*

Dette synet er lite preget av gruppetankegang, det er det en selv føler er viktig som avgjør om en har det morsomt eller ikke. Forventningen til hva en vil klare og det at en sammenligner

med seg selv fremfor andre gjør at så lenge basiskunnskapen sitter, har en glede av det en gjør, uavhengig av hva andre gjør. Imidlertid kom det et utsagn som helt klart var orientert mot at det var selve sekundæraktiviteten som var viktigst: ” *Nei, du kan jo få andre til å fyre bålet for deg. Men når det gjelder, hvis du er på en skitur og skal stå ned en bratt bakke og du ikke behersker det, da kan du ikke... noen andre kan ikke kjøre skiene dine for deg. Så du må jo beherske det for å ha glede av det.* ”

Dette utsagnet går egentlig litt på tvers av mye annet som er sagt, for hvis selvstendigheten er med på å avgjøre om man er god i friluftslivet, vil en her i langt større grad være avhengig av andre for å kunne ha det bra. Oppfyllelsen av primæraktiviteter overlates til andre, og en ser ikke at helheten tilsier at en først og fremst må mestre de ferdighetene, før en bør begynne å utvikle andre ferdigheter.

Det kom også fram syn der man i langt større grad var opptatt av å sammenligne sin egen prestasjon med det de man var på tur sammen med, og å ikke klare det samme som de andre førte til at man ikke var like fornøyd:

”Hvis du er på en tur for å skyte fugler, så blir du deppa og misfornøyd hvis du ikke skyter noen fugler. Og på samme måte hvis du er dårlig til å stå på ski og du er i en gruppe hvor man skal være god til å stå på ski, vil man ikke være dårlig til å stå på ski. Føler ikke mestringsfølelse ved at man er dårlig.”

Her refereres det til at man er i en gruppe hvor det er forventet at man er god til å stå på ski, det er en utalt målsetting. Personen kobler da sin egen følelse av mestring opp mot den gruppa han eller hun er en del av, og vil dermed få en dårligere mestringsopplevelse enn de som tenker på egne forbedringer. Dessuten framstilles aktiviteten i naturen som det primære, ikke det å være i naturen.

Mestringen er uten tvil viktig, men i forhold til Maslow vil det være to hovedretninger, som sannsynligvis også delvis går i hverandre, den som er rettet mot egen forbedring og den som er rettet mot å være bedre enn andre.

5.4.3 Mestring med moderne utstyr – lettere eller vanskeligere

Men hvis det er viktig å få til tingene enten for sin egen del, eller for å sammenligne seg med andre, er det da mulighet for å gjøre noe lettere med moderne utstyr? Så å si alle hevder at det går og at det er mye av hensikten med utstyret, det skal bli lettere, men det er også viktig å ta i

betraktning at nyvinninger på utstysfronten gjør at man også kan gjøre mer. Dette er nyvinninger som hovedsaklig gjelder sekundæraktiviteter, og de øker et mulighetsområde for hva en kan gjøre:

”Jeg tror du heller kan si at man presser grensene lenger og lenger, for hva du skal prestere. Gi og med at man får utstyr som gjør enkelte ting lettere å få til blir grensene for hva det vil si å være god noe helt annet. Og det er derfor man ser en oppblomsting i det man vil kalle ekstremaktiviteter fordi man søker mer og mer ekstreme situasjoner for å briljere eller virkelig kjenne at du er på kant med det du mestrer og presser deg selv. Men jeg tror 39 har helt rett i at med det prestasjonsfokuset blir det et mer ekskluderende friluftsliv. For om noen fyrer opp et bål, er flinke til det, er det mange som kan sitte rundt det bålet og nyte friluftslivet sammen. Men hvis du skal være med på en klatretur er du nødt til å ha ferdighetene og utstyret for å være med.”

Dette er muligens en form for ”the circumdrome of the shaving machine”, bortsett fra at det handler ikke om fart, men om andre ting. Det blir jo en spiral hvor en stadig må bytte ut utrustning for å være på høyden, fordi man ikke kan klare det samme som de andre med eldre utrustning, uansett hvor mye man øver. Jo mer nytt som kommer, dess mer kan en gjøre og grensene vil flyttes mer og mer, og en vil stadig trenge nytt utstyr. Sånn sett kan en jo hevde at holdningen går på funksjonalitet, det gamle utstyret fungerer ikke til det man nå kan gjøre og følgelig bytter en det ut for klare det samme som de en er på tur med. Like fullt, å framstille det slik vil være noe ekstremt, for de færreste har råd til å bytte når som helst.

Anstrengelser er en del av opplevelsen av mestring, det skal ikke være for enkelt, og hvis det er mulig å gjøre ting enklere med nytt utstyr, vil en da kunne oppnå den samme mestringsfølelsen, eller sagt på en annen måte; er det like givende å mestre noe, hvis en vet at utstyret gjør det lettere? Det er forholdsvis mange som tror det er morsommere å mestre noe med enklere utstyr, men siden man da ofte vil ha en lengre læringskurve hevdes det at det vil kreve mer motivasjon, samtidig er gjøres det her en sammenlikning med at det er enda morsommere å mestre med noe enkelt hvis man kan sammenlikne seg med noen som har mer avansert utstyr og i utgangspunktet skulle hatt det lengt lettere:

”Jeg tok sånn instruktørkurs i telemark for 5, 6 7 år siden og var en av de ytterst få som hadde smale ski og lærstøvler. Og lange ski, 205 kanskje, og jeg ble satt på den dårligste gruppa, fordi jeg hadde det dårligste utstyret, sikkert. Men det gikk jo ganske fort før jeg måtte skifte gruppe, og jeg var jo forholdsvis god på ski da, i forhold til mange. Og det var ei artig

opplevelse og se at jeg behersket det. Men så ødela jeg bindingen på det skiet. Og så måtte jeg leie meg noen bedre ski. Det var liksom der det startet, at jeg vurderte å kjøpe meg mer moderne utstyr. Men jeg var, den tida ganske konservativ og prøvde å holde på det gamle. Helt til jeg innså at det er lettere og bedre å kjøre på mer moderne utstyr og da ble jeg kanskje fanget av tidens... jeg opplevde det som veldig tilfredsstillende å vite at jeg var like god som mange av de andre med gammelt utstyr da.”

Nyere utstyr gjør ting lettere, forutsatt at man kun skal prestere på det nivået man lå på tidligere. Det krever mindre anstrengelser fra man starter med en aktivitet og til man kommer opp på et tilfredsstillende nivå. Imidlertid kan det synes som om forventningene til hva som er et tilfredsstillende nivå også øker etter hvert som utstyret gjør at man stadig kan gjøre mer. Forventningen til opplevelsen øker, og for å komme opp på det nye forventningsnivået er en nødt til å anstrenge seg like mye som tidligere: *”Gutta på skauen var like gode på ski som oss, men det betyr ikke at de kunne kjøre på samme måte som oss. Ser du forskjellen?”*

Kunnskap har vært viktig i alle kulturtradisjoner, og tidligere har respondentene hevdet at det var lettere å mestre med nytt utstyr, så lenge man skulle holde seg på det samme nivået, samtidig er moderne utstyr atskillig mer avansert enn eldre utrustning. Funksjon og holdbarhet er identifisert som viktige og dermed er det nærliggende å be om en vurdering rundt kunnskapens plass i friluftslivet, og hvordan et økt utstyrsfokus påvirker denne. Utstyret er kanskje blitt viktigere, men kunnskapen må fremdeles være der, både fordi kompleksiteten i utrustningen har økt, og fordi man fremdeles må beherske basiskunnskapene for å i det hele tatt ha noe glede av de mulighetene moderne utrustning gir. Å kun basere seg på en moderne utrustning ansees ikke som fornuftig.

Innen trivselsbegrepet var muligheten for frihet og å realisere sitt eget potensial viktig. For å realisere sitt eget potensial er selvoppfatningen viktig. Respondentene fikk derfor spørsmål om friluftslivet hadde noen innvirkning på selvoppfatning og selvtillitt, gjennomgående er svarene bekreftende, hva man får til i friluftslivet vil påvirke hvordan en oppfatter seg selv, og igjen er mestringsbegrepet viktig. Det er enighet om at en, gjennom de mestringsopplevelsene man får i friluftslivet, styrker selvoppfatningen, men det er ikke spesielt for friluftslivet, det gjelder alle aktiviteter: *”Det er ikke noe ekstremt kjekt hvis alle andre klarer det, men du klarer det ikke. Da føler du at du er ganske dårlig. Men det gjelder jo i turn og fotball og alt. Det er ikke noe spesielt med friluftsliv.”*

Basert på at en del utøvere stadig sammenlignet seg med andre og tok utgangspunkt i at egne behov, enten det var klesdrakt eller prestasjon var det på sin plass å spørre om det gikk an å bli best i friluftsliv. Men det var det ingen som mente, da friluftslivet var for mangfoldig, men som nevnt tidligere det går an å være god. I en prioritering av hva som da var viktigst av å være blant de bedre i en gruppe eller om det i seg selv var nok å være ute i naturen er svarene noe forskjellige. De fleste mener at samværet er nok, mens det for noen er viktig å være blant de beste fordi de har sterkt konkurranseinstinkt. En annen vinkling er at det er morsommere å stå på ski med folk som er bedre, fordi man da vil presse seg selv for å komme opp på et høyere nivå enn om man ikke har noen å sammenligne seg med. Det er et mestringsbehov som muligens går på å forbedre seg selv gjennom å lære / adoptere teknikk fra andre.

Faarlund snakker om minst mulig påvirkning på det ytre miljø, Monsen om miljøvern i praksis. Et ensidig fokus på egen opplevelse når man holder på med en aktivitet og det som må til for å gjøre dette, vil redusere mye av den ytre rammen og friluftslivet som en vei til både trivsel og naturvern. Helhetssynet kan reduseres fra å inkludere det ytre miljøet, de man er på tur med og et engasjement av hele kroppen til en fysisk aktivitet. Respondentene ble derfor bedt om å fortelle litt om noe annet, som for eksempel andres ve og vel, naturvern, ivaretagelse av kunnskap en del av friluftslivet eller om egen opplevelse skal settes i sentrum, og alt annet innrettes etter det? Det går i to retninger, de som helt klart hevder at både naturvern og det å hjelpe hverandre til gode opplevelser er viktig:

”Du må jo være med på å bevare naturen, hvis du skal kunne ferdes i den og ha samme gleden ved det. Så det blir jo en del av ansvaret ditt å drive med naturvern, mener jeg.”

Det motsatte synet er representert ved de som hevder at de vil sette seg selv i sentrum, er på tur for sin egen del og at deres egen opplevelse av aktiviteten er viktigst. *”Det man driver med er helt egoistisk, jeg liker å stå på ski, det er ikke fordi jeg skal... redde verden, det er helt egoistisk for meg.”*

Disse har også en tendens til å hevde at alle andre også gjør det. Dette blir imidlertid moderert til at det ikke skal gå utover andres opplevelse eller naturen.

Selvsagt holder den første gruppen også på med friluftsliv for sin egen del, men de er mer tilbøyelig til å legge begrensinger på det de gjør basert på eksterne faktorer.

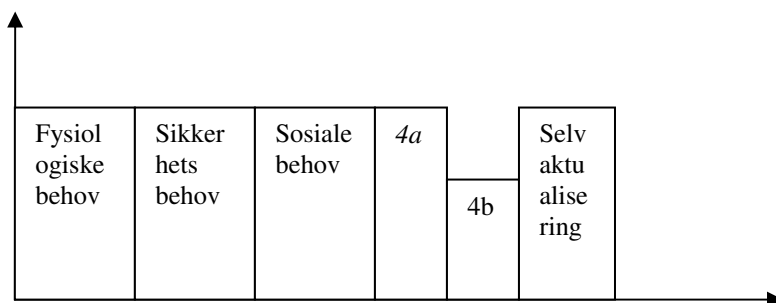
De som er mest opptatt av egen aktivitet, kan i ekstreme tilfeller ende opp med et friluftsliv basert på instrumentell fornuft, der friluftslivet utelukkende blir en arena for en konkurranse

om oppmerksomhet og framvisning i dyktighet i en aktivitet, og en bruker naturen til det og ikke for oppleve naturen. Det går fra at friluftslivet har vært i naturen nettopp for å oppleve dens egenverdi, og en gjerne har engasjert seg for å bevare naturen mest mulig inntakt pga. dette, til en tankegang der naturen tilskrives en instrumentell verdi som arena for en aktivitet.

5.4.5 Diskusjon

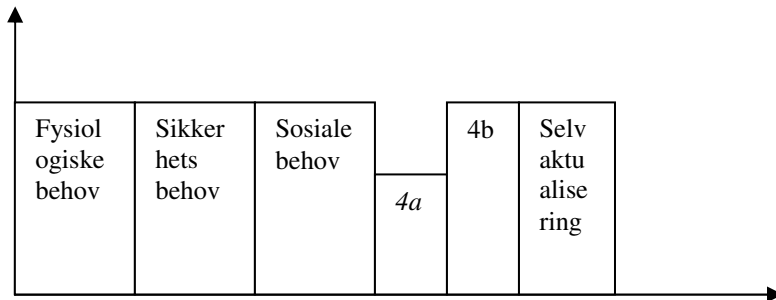
Mestringen i friluftslivet er viktig uansett hvilken gren og hva man er fokusert på å mestre. Friluftslivet hører til under nivå tre i selvoppfatningshierarkiet, det er en form for fag, og en stadig forbedring her øker dermed utøverens selvoppfatning. En god selvoppfatning er viktig for trivselen. Imidlertid ser det ut som om noen setter likhetstegn mellom mestringen i friluftsliv og idrettsaktiviteter, aktiviteter som tradisjonelt sett er langt mer konkurranseorientert og hvor målet ofte er å bli best. Som tidligere nevnt er dette også det som skiller Maslows hierarki fra trivselsdefinisjonen til Gardner og Assodourian, å bli bedre enn andre kun av den grunn, er unødvendig for trivselen, å derimot realisere sitt eget potensiale er viktig, uten å nødvendigvis sammenlikne seg med andre.

Ved å kalle ytterpunktene for internt motiverte og eksternt motiverte kan en forsøksvis fremstille dette skjematisk ved å dele Maslows nivå fire i to, 4a og 4b, der 4a representerer selvhevdelse oppnådd på bakgrunn av forbedring av egne prestasjoner (internt motiverte) og 4b representerer selvhevdelse oppnådd på bakgrunn av sammenlikning med andre (eksternt motiverte), når det fremstilles i behovsprofilen. Men det er viktig å huske at dette kun er for å illustrere forskjellen mellom to ytterpunkter, og ikke at noen passer helt inn i dette. Alle vil ha et visst konkurranseinstinkt, og de færreste er helt fremmed for å bry seg om andre.

Figur 9: Behovsprofil med nivå fire delt i to, internt orienterte

De internt orienterte vil legge hovedvekten på selvhevdelsen i 4a, de er opptatt av hva de kan klare og hvordan de kan forbedre sine egne prestasjoner, dette er en holdning som sammenfaller med trivselsdefinisjonen, de prøver å realisere sitt eget potensiale.

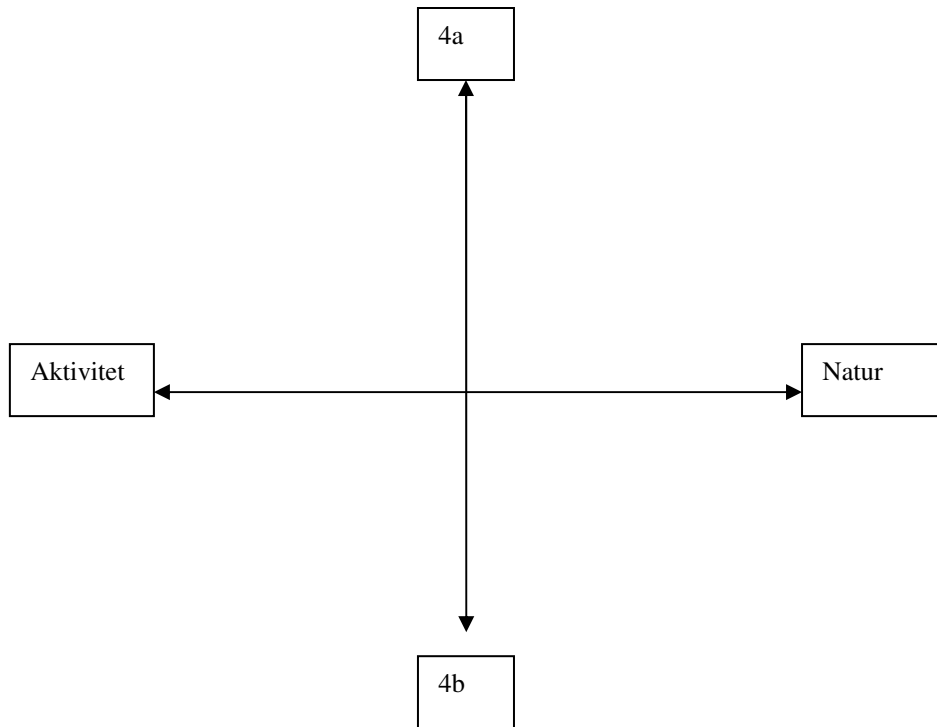

Figur 10: Behovsprofil med nivå 4 delt i to, eksternt motiverte.

De eksternt motiverte vil legge mer vekt på hvordan de kan hevde seg i forhold til andre og det gjør at en i større grad er tilbøyelig til å bytte utstyr for å hevde seg mot andre. Denne forskjellen skyldes at de internt motiverte oppnår selvhevdelse ved å forbedre resultatet med det de har, da framgang måles i forhold til tidligere prestasjoner, mens de eksternt motiverte vil måle i forhold til hva andre får til og da er nyere utstyr en vei til å komme opp på samme eller høyere nivå. Samtidig handler dette også en del om forventninger. En forventer en effekt, og denne forventningen kan knyttes både opp mot eget nivå og mot det andre klarer. En forventer at hvis man kjøper nytt utstyr eller trener mer, vil en komme oppnå det og det.

Forskjellen mellom det å inkludere noe utenom egen aktivitet i opplevelsen og det å sentrere opplevelsen rundt egen aktivitet går på helhet. Man kan fint velge å drive med en aktivitet i naturen uten å engasjere seg ytterligere i det en har rundt seg, men i forhold til Faarlunds definisjon blir det da ikke friluftsliv. Noen av respondentene har brukt uttrykket aktivitetsfriluftsliv, og det er en betegnelse som er god. En kan kalle inndelingen aktivitetsorienterte og naturorienterte. Det bemerkes for øvrig at dette blir en beskrivelse av ytterpunkter og at de aller fleste vil befinne seg mellom disse. Der aktivitetsorienterte er opptatt av egen aktivitet og naturorienterte er opptatt av helheten, hvilket både inkluderer naturen og det sosiale rundt. Siden skikjøring har vært brukt som eksempel av respondentene kan jeg holde meg til det. Skikjøring i alpinbakke er ikke friluftsliv, det er for tilrettelagt, og deler av framdriften er motorisert. Alpinbakken er mengdetreningen, det er en forberedelse til løssnøkjøringen på fjellet, men alpinbakken er tilrettelagt, og er nettopp natur som har blitt

bearbeidet fordi det hadde en høyere instrumentell verdi å omgjøre det til et alpinanlegg. Men hvis en da venner seg til at naturen skal endres / tilpasses de menneskelige behov, vil en i mindre grad engasjere seg for å bevare ”intakte rom”. Ser en dette i forhold til diskusjonen rundt 4a og 4b vil en også her ha to akser 4a – 4b og aktivitetsorientert mot naturorientert.

Figur 11 Posisjonering av holdninger til natur og aktivitet, og egen motivasjon.

Rute 1: ”4a” og ”aktivitetsorientert”: ”Perfeksjonisten”: Utførelsen er viktig, egen opplevelse er sentral, kan bruke mye tid på å utvikle teknikk og finne ut hva som fungerer.

Rute 2: ”4a” og ”naturorientert”: ”Holisten”: Opptatt av egen mestring av basisaktiviteter, helheten i samvær og natur er viktigere enn aktivitet.

Rute 3: ”4b” og ”naturorientert”: ”Konkurrerende holist”. Sterkt konkurranseinstinkt, måler sitt egen framgang opp mot andre, men det er basisaktivitetene som står i sentrum. Helheten i samvær og natur er viktigere enn aktivitet.

Rute 4: ”4b” og ”aktivitetsorientert”: ”Idrettsutøveren”: Sterkt konkurranseinstinkt, viktig å være bedre enn andre, egen opplevelse er sentral.

I forhold til å bruke friluftslivet som en arena for trivselsskaping og livskvalitet vil en muligens kunne hevde at utøvere posisjonert i 2 vil ha mest utbytte, denne posisjonen tar både hensyn til at en skal forbedre sitt eget nivå, men uten at det blir konkurranse om å være best, inkluderende sosialt og autentiske naturopplevelser. En kan anta at de fleste respondentene

vil passe inn i rute 2 og 3, da de fleste som satte egen opplevelse i sentrum stort sett modererte seg til at egen aktivitet ikke måtte gå utover andre, eller naturen.

5.4.6 Oppsummering

Å være god i friluftsliv er å være selvstendig. Mestringsfølelse er viktig og ofte nevnt som en grunn til at man holder på med det. En kan skille mellom utøvere som er internt motiverte, og eksternt motiverte, sistnevnte er mer opptatt av konkurranse og å hevde seg i forhold til andre. Det er også forskjellig perspektiv på om en skal ha et helhetlig perspektiv på det en gjør, eller om en skal være orientert mot kun det en ønsker å holde på med.

En kan til en viss grad erstatte øvelse med moderne utstyr, man når raskere opp på et høyt nivå, men samtidig presses grensene for hva man kan gjøre.

5.5 Verdier

Dette kapittelet tar for seg om og hvilke verdier og normer som påvirker atferden i friluftsliv. Hvem og hvor en får dette fra er også behandlet.

5.5.1 Verdier og normer

Respondentene ble først bedt om å definere verdier og normer. Verdier er noe som betyr noe for en og er individuelt, normer er noe som er allment akseptert i samfunnet, enten skrevne eller uskrevne lover og regler. Deretter om de la noen normer og verdier til grunn for utøvelsen av friluftslivet, sporløs ferdsel og det å bevare naturen mot ytre påvirkning er det som går igjen: *"Du har jo det med sporløs ferdsel. Den normen at du ikke skal kaste ting i naturen eller ødelegge."*

Friluftslivet omtales også som en verdi i seg selv fordi det er med på å skape en bevissthet rundt det en gjør, både på tur og også i dagliglivet.

Sporløs ferdsel er en norm, både fordi lovverket tilsier at en ikke skal forsøple eller ødelegge, og fordi det er uakseptabelt å kaste noe. Eksplisitt uttrykte verdier kom det ikke fram i dette spørsmålet, men det har blitt synliggjort i en del andre sammenhenger tidligere, som for eksempel i forbindelse med image og det å inkludere noe mer enn ens egen aktivitet i friluftslivet. Ut fra dette har en at det for noen er en verdi å ha begrensning i forbruket, og å se de handlinger en selv gjør i sammenheng med resten av verden:

” Man tenker jo at, jeg tenker ofte når jeg kjøper nye ting at: ”er det nødvendig at jeg kjøper dette” for jeg har så mye fra før. Og da tenker jeg også på, i forhold til miljøet og andre mennesker som ikke har like mye som oss, hva man skal prioritere å bruke pengene på?”

Som en motsats til denne holdningen har en de som mener at så lenge de får noe ut av et innkjøp kan de forsvares:

”Det er jo bare fordi, det er jo mer en motegreie i Norge at det skal være” back to basic” friluftsliv. Så det har egentlig vært en større bølge av det, tidligere i hvert fall og nå har folk begynt å forstå at ok, vi har midler til at vi kan gjøre det enklere for oss selv. Og utstyret har utviklet seg så bra at nå kan vi faktisk gjøre en del ting som vi ikke kunne tidligere. Og da utnytter vi oss av det.”

Det uttrykkes at når en har mulighet til å gjøre en del enklere bør en gjøre det, og det har ingen klar verdi å forsøke å begrense forbruket.

5.5.2 Hvem påvirker

Taylor hevder at vi går mot en tid hvor tankegangen om at individet skal få forvalte sitt liv uten at noen kan stille spørsmål ved de verdier en velger å bygge sitt liv på, friluftslivet vil riktignok bare være en del av et liv, men like fullt, friluftslivet bygger på tradisjoner, og det kan tenkes at man i den senere tid har fått introdusert verdier og normer som går på tvers av disse tradisjonene, det er da et poeng å finne ut om dette er noe som kan diskuteres eller om det må være opp til hver enkelt å definere. Svarene går mot at det er greit å diskutere slike verdier, fordi det er en metode til å få nye impulser og eventuelt korrigere feil. *”En kan ha fått normene og verdiene på feil grunnlag, tenkt eller misforstått noe.”*

Noen hevder likevel at andre må kunne få definere sitt friluftsliv ut fra det de oppfatter som viktig, og det betyr at selv om de selv ikke synes at for eksempel kjøring med snøscooter er friluftsliv, så er det ikke opp til de å stille spørsmål ved hva andre gjør: *” Den er veldig personlig så det vil jo være opp til hver enkelt igjen å stille spørsmål, for noen vil jo være veldig enig i at å kjøre villmann på scooter på fjellet er friluftsliv.”*

Det kan da synes som om det er greit at noen stiller spørsmål ved hva de selv gjør, men ikke at de skal stille spørsmål ved hva andre gjør.

Verdiene og normene kommer av påvirkning, av personer som påvirker verdier i friluftslivet nevnes Lars Monsen, Roald Amundsen, Fridtjof Nansen, store ikon, venner, lærere (på Øytun), reklame (som av en omtales som den store fienden) og ikke minst familie og oppdragelse:

”Det er jo litt sånn hvis du har vokst opp i en familie som har vært mye på fjellet eller vært mye på tur og sånn, så tror jeg det er mye tradisjoner som ligger litt fast. Man skal gå og ikke stikke fra hverandre, skal gå sammen og ikke kaste søppel og, alt mulig sånne småting. At man er forsiktig hvis man kommer og går over farlige steder.”

Verdier og normer i friluftslivet blir dermed utviklet etter påvirkning av en rekke faktorer. De verdier, normer og tradisjoner en får med seg hjemmefra vil sjelden utgjøre noen fare for de verdiene friluftslivskulturen er bygd på. Reklame og til en viss grad de som omtales som store ikon vil påvirke på en annen måte, og ha en annen hensikt. De som omtales som store ikon er med noen unntak sponset av utstyrsprodusentene for å eksponere utstyr i bøker, blader, reklamer og artikler. Dette gjøres med hensikt for å innprente at en får en bedre turopplevelse med nytt utstyr. Påvirkningen fra disse kan føre til at stadige innkjøp av nytt utstyr oppleves som nødvendig, verdien blir at det skal være så komfortabelt som mulig. Borgmann hevder at konsumparadigmet i stor grad skyldes drømmen om en glede uten anstrengelser. En kan se det som en endring fra den klassiske friluftstankegangen med det enkle liv i naturen, som beskriver at ting skal skje med enkle midler, noe som vil kreve en viss kunnskap og anstrengelse, til enkelt liv i naturen, der man skal gjøre alt rundt hovedaktiviteten så enkelt som mulig for å sentrere alt rundt en spesifikk aktivitet. I forhold til Borgmanns focal practices så kan en si at focal practice i friluftslivet vil være: gå, bli enig om rutevalg, stoppe opp ved naturfenomen, regulere temperatur, bruke tid på å plukke ut en leirplass, sette opp telt, forberede måltid, ha tid til en spesifikk aktivitet, bålpynting og kaffedrikking, samtale om dagen og god natt. Alt dette vil foregå i en dialog mellom dem som er på tur. Men så; mye av dette kan erstattes av teknologi, slik at man får mer tid til den spesifikke aktiviteten.

Man kan komme seg til toppen av et fjell med helikopter og snøscooter (instrumentell fornuft), de store ikonene innen løssnøkjøring har tatt det i bruk, og det pågikk en diskusjon i Alta om det skulle bli lov der også (Roseveare, pers.med. 16.04.08), klærne blir stadig mer avansert for at ”klimaet” på innsiden skal være mer stabilt, organisering av transport fører ofte til at det er en ferdig leirplass en skal til. Dette skjer fordi de normene som før var allment aksepterte for friluftsutøverne er i ferd med å endres. En mulig forklaring er at dette nettopp skyldes at det er blitt mange nye aktiviteter knyttet opp mot friluftslivet. Disse har en annen

kulturell forankring, de er mer rettet mot ekstremaktivitet og enkeltindividet realisering, og gruppene har dermed andre verdier enn de tradisjonelle aktivitetene.

Poenget er at friluftslivet kan reduseres fra et hele, som inkluderer en rekke aktiviteter som fører fram til at man kan utføre en aktivitet, reduseres til denne aktiviteten og det rundt kan erstattes av teknologiske løsninger, hvis påvirkningen fra reklame går for langt, og normer og verdier endres.

Nøysomhet er i følge Seligman en dygd, og friluftslivet har tradisjonelt sett vært preget av en nøysomhet, det skal være enkelt. Respondentene ble bedt om å ta stilling til hvordan nøysomheten påvirket friluftslivet og om en nøysomhetstankegang hadde en innvirkning i forhold til forbruk. Svarene er varierende, noen sier klart at det ikke har noen innvirkning, de kjøper det de vil, når de har råd til det, andre hevder de er mer nøysomme og at det er viktig nettopp fordi det er et miljøperspektiv i det hele:

”Ja, uten tvil. Det her med et miljøperspektiv på friluftsliv er jo viktig for mange. Og da er jo og måtehold et kjempestikkord i så måte, det å på en måte tenke at du skulle gjerne hatt ei ny jakke, men du kan godt slite på den et år til. Eller du kunne veldig gjerne tenkt deg og reist til Troms på tur, men du kan like greit ta deg en tur her. Ja, det er masse. I stedet for å kjøpe en dyr Real turmat middag kan du like gjerne lage enkel mat selv. Det er masse hele veien.”

Her tas verdier og dygd med som en vurdering av om en skal kjøpe en ny jakke eller ikke, vurdering av konsekvensene ved et kjøp vil dermed få en etisk dimensjon. En kan da ha lyst på, se grunner til å kjøpe nytt og ha råd til nytt, uten å nødvendigvis kjøpe. Fordi man kan bruke den jakka en har lengre.

Men noen trekker fram at de overhodet ikke kan bruke nøysomhet om det de holder på med:

”Jeg synes jeg bruker alt for mye ressurser på det jeg holder på med.”

Seligman snakker om at styrkene kan forbedres, og at man må gå om styrkene for å oppnå dygdene. Styrkene forbundet med måtehold er blant annet selvbeherskelse og selvregulering, og når en selv synes at det er for mye, må en jobbe med å finne ut hvordan man isteden kan få det samme ut av friluftslivet med mer nøysomhet. Hvis nøysomheten blir viktig vil også en del avgjørelser tas basert på at forbruket skal ned, og andre ting hvis bidrag til trivsel er høyere enn for eksempel en ny jakke når den gamle fungerte fint.

Imidlertid tar noen fram eksempler på at friluftslivet ikke er blant de største problemene, hvilket for så vidt er riktig, og det gjøres sammenlikninger til hva man i stedet kunne gjort for å oppnå det samme:

”Jeg tror og at det er et poeng. Vi bruker, i bunn og grunn har vi ikke så mye måtehold når vi kjøper oss masse utstyr, vi tenker ikke måtehold, men hvis vi hadde drevet med andre ting; hvis vi hadde drevet med motorcross. Det er bedre at vi driver med friluftsliv enn med motorcross.”

Her blir friluftslivet satt opp mot motorcross, der friluftslivet settes over som bedre. Men dette handler i utgangspunktet ikke om at det ene er bedre eller dårligere, men hvilke grunnleggende verdier man velger å legge til grunn. Friluftslivet vil uten tvil ha en bedre miljømessig profil enn motorcross, men fordi om noe er bedre enn noe annet betyr ikke det at det er optimalt. Og en verdidiskusjon må omfatte et større ansvar for hvilken påvirkning man skal ha. At friluftslivet har blitt mer ressurskrevende enn tidligere betyr ikke at det er en løsning å slutte med friluftslivet, det bør snarere tas som et tegn på at man bør gjøre grundigere vurderinger på hva man gjør og hvorfor man gjør det. Det krever at man klargjør hvilke verdier, normer og dygder man skal ha som retningslinjer.

5.5.3 Diskusjon

Verdier er et vanskelig tema, og det kan være vanskelig å få de uttrykt eksplisitt, noe som heller ikke ble gjort, gjennomgående er det bevissthet rundt hva man konkret kan og bør gjøre ute i naturen, som sporeløs ferdsel, men de færreste trekker en kobling til dagliglivet.

Dagliglivet er også viktig i dette perspektivet, fordi friluftslivet slik vi kjenner det er avhengig av at naturen er noenlunde intakt. Taylor hevdet at et overdrevent fokus på selvrealisering førte til at man kunne stenge ute og ikke ha bevissthet rundt større spørsmål. Bevissthet rundt de påvirkninger forbruk har, både i dagliglivet og i friluftslivet er en forutsetning for å kunne ta valg helhetlige valg som går klart mot det man søker å oppnå.

Det er langt mellom det å slutte med friluftsliv fordi man vil redusere forbruket og å ha behov for alle typer av nytt utstyr. Det går an å finne en mellomting, der man fokuserer mer på å være på tur enn på hva man skal ha med seg.

Det er i de foregående kapitlene utsagn som helt klart heller mot at en del prioriterer nytte, de har en konsekvensetisk tilnærming til utstyrsinnkjøp, det er graden av nytte som avgjør om noe er verdt å ha. Det er likevel trolig at en del, representert ved de som mente at det var sammenhenger mellom eget forbruk og miljø vil gjøre andre vurderinger av hva som er viktig. De aller fleste definerer motorferdsel ut av friluftslivet for sin egen del, men er åpne for at andre kan kalle det friluftsliv. I seg selv er ikke hva man kaller noe et problem, men hvilke holdninger man har til det. I forhold til etikk og hva man baserer avgjørelsene på kan en tenke seg at alle utøverne er opptatt av nytte, men hva som oppfattes som pliktetiske grenser og nyttig vil variere mye. Det er stor forskjell på hva de som er opptatt av mote og de som er opptatt av forbruksbegrensing mener er nyttig. Likeledes vil det antakelig være en forskjell på hva de som er veldig fokusert på egenaktivitet og de muligheter det gir og de som er opptatt av helheten i aktiviteten.

5.5.4 Oppsummering

Det finnes verdier og normer som påvirker utøverne i friluftslivet, de er imidlertid ikke lett å uttrykke eksplisitt. Sporløs ferdsel er den viktigste normen. Påvirkning skjer fra flere hold, og det er som regel greit å diskutere egne verdier og normer i friluftslivet. Hva man oppfatter som normer vil være med på å definere de pliktetiske grensene.

5.6 Med egne ord

Hensikten med dette var at respondentene selv skulle få sette ord på hva de trodde om og hva de mente om utviklingen.

5.6.1 Økonomiens påvirkning

Figuren som viser at økonomien fortrenger kultur og natur ble vist og forklart; svarene ble antakelige ganske avhengig av hvor detaljert forklaringen var. Antakelig burde denne blitt utdelt på forhånd, slik at respondentene kunne sett på den og i langt større grad ha bearbeidet den i tankene. Svarene er forskjellige, de fleste bekrefter imidlertid at økonomien er blitt viktigere enn de tror den var før, men om og hvordan en føler at dette påvirker friluftslivet er imidlertid forskjellig. Noen mener at det er helt greit fordi de får mer igjen for det, nettopp ved at det blir flere muligheter for hva man kan gjøre:

”Jeg tror for så vidt at markedskreftene, tendensen er at markedskreftene spiller en større og større rolle for hva man gjør, hva man prioriterer. Men jeg synes det gir vel så mye positive ting til meg enn negative. Greit, jeg bruker mer penger enn det man gjorde tidligere på friluftsliv, men det gir meg, jeg føler at det gir meg enda mer tilbake. ”

Her er en tilbake ved et punkt som er behandlet tidligere, en får mer tilbake, eller mer korrekt en kan gjøre mer. Han eller hun går også med på tanken om at økonomien er blitt mer dominerende. Man fokuserer på den nytten man opplever at man får av stadig flere produkter, det viktig er hva man kan gjøre, og oppleve som en følge av dette. Det er mer og velge i og det er ikke noe som hindrer en i å velge mellom de tilbudene som er, en negativ frihet. Økonomien får tak fordi det er en nytteopplevelse i å kunne kjøpe noe nytt. I seg selv er ikke dette det største problemet, men hvorfor man kjøper noe nytt. Bedre økonomi og flere muligheter kan føre tilføre element, man kan oppleve noe nytt, og man kan oppnå både mestring og trivsel ved å begynne med en ny aktivitet som en gradvis behersker. Derfor er skillet mellom om kjøpet gjøres fordi man vil ha gjenstanden, eller fordi om kjøpet gjøres fordi man vil ha opplevelsen:

”Men rent personlig, opplevelsene i friluftslivet, vil jeg jo si at økonomi ikke spiller noen stor rolle, for jeg tenker at selv om jeg baserer mye av det jeg gjør på utstyr så er ikke det det springende punkt, for hvor stor glede man kan få eller hvor mye glede det gir.”

Samtidig skal en ikke se bort fra at det meste kan knyttes opp til opplevelse, og hvor stor opplevelsesmessig nytte og varighet en nyanskaffelse har vil variere sterkt. En av lærerne antyder at det å henge seg opp i mote og liknende kan være en fase i ungdomsårene og at det jevner seg ut etter hvert:

” Så jeg ser jo at det preger mer og mer, så jeg er jo veldig med på tankegangen at økonomien kan spise seg inn over, kanskje spesielt i ungdommelig miljø. At det, det har en større fokus nå enn det hadde og det er kanskje trenden. Men jeg tror kanskje det er litt sånn typisk i en ungdomsfase av friluftslivet”.

Dette trenger nødvendigvis ikke å være så kritisk fordi friluftslivet i utgangspunktet er en så positiv aktivitet og at selv om man i noen år vil ha mye fokus på hva en kan kjøpe så kan en nettopp gjennom friluftslivet få kunnskaper om natur og det rundt:

”Det er jo i økonomisk / økologisk tankegang er det jo utrolig bra at folk blir opptatt av friluftsliv gjennom aktiviteter. Hadde de ikke drevet på med friluftaktiviteter hadde de gjerne drevet på med noe annet og det er gjerne gjennom aktivitetsting en blir penset inn mot friluftsliv. Og det er en veldig positiv ting. Så det tjener jo økologien da, at du, la oss si at en sånn jibbegutt.(...) En sånn hiphop kul bygutt, kan bli tent på skikjøring eller snowboard eller litt sånne kule greier. Padling eller hva det er. Aktivitetsfriluftsliv, som vi snakket om og gjennom det få øynene opp for naturen og gjennom det igjen for økologien. Du kan på en måte starte et engasjement for økologi og naturvern gjennom disse aktivitetene. Så ting veier jo opp for hverandre. Og samme søren hva en driver på med av friluftsliv er det positivt vil jeg påstår. Du får gode opplevelser og på et tidspunkt vil man alltid reflektere over hva som er rundt en. Det har jeg stor tro på.”

Hvis en gjennom friluftslivet på sikt utvikler holdninger som en også overfører til livet i sivilisasjonen vil selv et friluftsliv hvor en er veldig opptatt av utstyr kunne føre til et engasjement ut over de konkrete aktivitetene. At ungdommen er mer opptatt av aktiviteter enn tidligere stemmer overens med levekårsundersøkelsen, men der hevdes det også at de aktivitetene en tilegner seg i ungdommen er det en vil holde på med senere.

5.6.2 Generelt grunnlag

På et rent generelt grunnlag var det interessant å se om respondentene var enig i tankegangen med at verdisystemer og normer innen økonomisk tankegang er i ferd med å fortrenge verdisystemer innen natur og kultur. Jevnt over er det en enighet om at økonomien påvirker samfunnet mer nå enn tidligere, men det kan ha både positive og negative konsekvenser:

”Men hvis, hvis det blir veldig motepress, sånn at økonomien blir veldig viktig kan økonomien ta helt overhånd så du ikke tenker over at du trenger ikke den tingen her, jeg trenger ikke så bra, alle andre har det så da må jeg ha. Hadde folk hatt kunnskap nok hadde de visst at nei. Kanskje man vet det og, men vi ha det fordi alle andre har det. ”

Bevissthet og vilje til forbruksbegrensing, kontra et opplevd press fra andre. Det blir sagt tidligere, at man antakelig har et høyere forbruk som ungdommer, presset er nok større, samtidig som kunnskapen og erfaringen om hva man trenger er mindre, dette gjør at man antakelig lettere lar seg påvirke og får et høyere forbruk enn nødvendig.

5.6.3 Diskusjon

Respondentene ser på mange måter at økonomiens posisjon er styrket, men det går ikke an å spore en enighet for om dette er et problem eller ikke. På den ene siden ser man at forbruket øker, både i friluftslivssammenheng og ellers, men det står også opp mot hvilke alternative anvendelser man kunne bruke tid og penger på, og da faller friluftslivet gunstigere ut. Samtidig er vi også her tilbake til at utøvere innen former for aktivitetsfriluftslivet ser flere muligheter ved utstyrsutviklinga enn begrensinger. Man søker samsvar mellom det man betaler og det man får. De er opptatt av at de skal kunne velge mellom de produktene som gjør at de kan gjøre mer. De er opptatt av egne preferanser, basert på svake vurderinger innenfor negativ frihet. Det handler ikke om å bestemme seg for hva en skal gjøre og stå på det, men hvilke nye muligheter som stadig gjør at en kan finne på noe nytt.

Det blir antydnet at man i en ungdommelig fase av livet kan ha et høyere forbruk enn senere, dette kan det være noe i. En kan tenke seg en person som har vært mye på kortere turer, og etter hvert begynner å strekke turene lengre og lengre og opplever at sekken blir for liten og ikke håndterer vektbelastningen. Det er da to valg, en kan fortsette med kortere turer, og beholde den sekken man har, eller kjøpe en større sekk, og dermed kunne få muligheten til å være lengre på tur. En sekk vil ved normal bruk holde i en 10 – 15 års tid så den langsiktige påvirkningen av dette er heller liten. Men, og her kommer den viktige forskjellen, hvis han nå kjøper sekken og bruker den, og er kjempefornøyd med funksjonen, men i det det kommer en ny modell som lover noe bedre bærekomfort; bestemmer seg for å bytte ut sekken etter et års tid, da er kjøpsmotivet endret. Det første kjøpsmotivet var grunnet i å kunne være lengre på tur, det siste er begrunnet i litt bedre bærekomfort. Det samme med ytterbekledning, det er ingen tvil om at det er en stor forskjell i funksjon mellom Gore – Tex og lignende, og tradisjonell bomullsbekledning når det er regnvær, komforten blir langt høyere når man er tørr. Men forskjellen på om Gore – Tex jakka er grønn, rød, rosa, eller blå er ikke-eksisterende. Det handler om å bestemme seg for at de valgene en gjør er tilstrekkelig basert på kunnskap og et verdsett der gleden og opplevelsen er det viktig og ikke på små forbedringer og mote.

5.6.4 Oppsummering

Økonomien oppfattes som viktigere, hovedsakelig fordi man er opptatt av den nytten man oppnår ved å kjøpe en del utstyr. Det er viktig å kunne velge, og en del valg rettet mot negativ frihet, er basert på svake vurderinger. En kan anta at selv om en del er opptatt av utstyr og

forbruker mye i forbindelse med friluftslivet, gjør friluftslivet at de på sikt oppnår en bevissthet rundt sammenhenger i naturen.

5.7 Avsluttende diskusjon

Dette kapittelet har til hensikt å trekke sammen trådene fra de andre kapitlene, det blir ikke introdusert nye momenter, men betegnelser som er lagd i andre kapitler vil bli brukt.

Friluftslivet har endret seg, grensene for hva som er mulig og hvilke aktiviteter som faller inn under paraplyen friluftsliv er mange flere nå enn for bare noen få år siden. Blant disse aktivitetene er egen opplevelse viktigere, og samtidig er dette aktiviteter som i større grad er fokusert mot å vise frem hva man kan enn mer tradisjonelle aktiviteter. Dette er for så vidt ikke spesielt problematisk, det å trene og ofre tid og krefter for å bli god er en måte å nærme seg eget potensiale på, enten en forholder seg til trivselsdefinisjonen eller Maslow. Det er imidlertid tre problem som synes å oppstå som en følge av dette: Utøverne blir mindre opptatt av naturen de befinner seg i, helheten i friluftslivet reduseres. Sånn sett er det en god beskrivelse når en definerer friluftsliv som aktivitet i natur. Det andre problemet er at de synes å være mer fokusert på hvilke muligheter utstyrsanskaffelser gir, og dermed er mer tilbøyelig til å forbruke mer. Borgmann hevder at man etter hvert vil ta ting for gitt, og det er tvilsomt om en del ville holdt på med aktiviteten om de nå hadde vært nødt til å redusere hva de brukte drastisk, rett og slett fordi de nivåmessig ville følt at de ble satt tilbake. Det tredje problemet er at dette friluftslivet i langt større grad er knyttet opp mot større grupper. Selv om alpinanlegg, og lignende ikke er definert som friluftsliv er det en viktig del av treningen og dette forsterker de to foregående problemene, både fordi antallet man kan sammenlikne seg med øker, fokuset på hvem som er god øker og tryggheten en har i en mindre gruppe til å være seg selv er ikke tilstede. Likeledes synes det som en også har mer fokus på det å hevde seg over andre, fremfor å være opptatt av hva en kan selv. I en mindre, godt integrert gruppe, vil en i større grad ha kunnskap om hvor en har hverandre, og i hvilke forskjellige aktiviteter en er gode i. Dette fører trolig til at behovet for å hevde seg overfor andre er mindre, og at behovet for å oppnå status på bakgrunn av hva man har er mindre tilstede. Å hevde at dette skillet utelukkende skyldes aktivitet vil være drastisk, å sette for eksempel ekstremskikjører i bås og hevde at de utelukkende er opptatt av å kjøre bedre enn andre er feil, det finnes ikke grunnlag for å si det. Det samme gjelder andre former for friluftsliv der aktiviteten står i

sentrum. Det går fint an å utøve de fleste av disse aktivitetene uten å være opptatt av annet enn utrustningens praktiske formål.

Det handler mer om hvilke grunnholdninger en har, hva en er opptatt av og hva en føler er akseptert i det miljøet en er i. Det kan synes som det har skjedd noe der. Verdiene og normene endres, friluftsliv er for mange ikke lenger en helhetlig aktivitet slik Faarlund har definert det, det er enkeltaktiviteter i naturen. En kan tenke seg noen grunner til dette; det er mer akseptert å sette seg selv i sentrum og kunnskapen om og introduksjonen til friluftslivet ser ut til å skje på en annen måte. Ved å sette klarere krav til hvilke verdier og normer en ønsker å følge, kan en i større grad basere seg på positiv frihet, en kan velge å ikke kjøpe noe nytt, selv om det ville gitt en liten økning i prestasjon eller status. Likeledes kan en når en først har bestemt seg for noe nytt, gjøre valg under en grunnforutsetning om minst mulig påvirkning og vurdere aktuelle produkter innenfor den rammen, før merverdiattributtene blir viktige.

Hvis en nå går tilbake til de tre hovedretningene friluftslivet ble definert inn i: være i naturen, aktivitet i naturen og en livsstil kan disse på forskjellige måter ha betydning for livskvaliteten, og ha en forskjellig innvirkning i forhold til det gode liv. Friluftslivet har uansett en positiv effekt, og det er opp til hver enkelt hvordan de vil realisere og definere sitt gode liv, men om friluftslivet skal være det bærende kan en antakelig beskrive det slik:

Friluftslivet i "the pleasant life": Dette handler om å ha det behagelig og å forfølge de positive følelsene i fortid, nåtid og fremtid. Friluftslivet vil preges av å prøve å ha det så behagelig som mulig og det en opplever som positivt er det en søker. Det kan bety at en velger å se friluftslivet som en aktivitet en holder på med så lenge en synes det er positivt og kan tilføre nye elementer for å ha det positivt. Aktivitetsrettet friluftsliv kan en si hører til her, det handler mest om å velge en eller flere aktiviteter som en trives med, og anskaffe det en trenger. Det samme med å være i naturen, det krever ikke mye utover at en trives med det.

Friluftslivet i the good life

Hvis friluftslivet er blant de viktigste områdene i livet er det viktig å ta i bruk styrkene her, men friluftslivet blir like fullt ikke mer enn en aktivitet, eller å gå ut i naturen. Men det kan utvides. Alle Seligmans signaturstyrker kan både brukes og utvikles i forbindelse med friluftsliv.

Friluftslivet i det meningsfulle liv

Dette kan være overgangen mellom at friluftslivet er en aktivitet til at det betyr noe mer. Signaturstyrkene skal knyttes til noe større. En kan tenke seg at i det en velger å bruke signaturstyrkene til å arbeide for noe større enn en selv er en her. Det mest nærliggende eksemplet er miljøvern og å ha en klar bevissthet rundt hvilke konsekvenser de avgjørelser en gjør har. Det kan innebære at en ikke frikobler seg fra miljøvern i situasjoner hvor en ikke holder på med friluftsliv.

Friluftslivet i et rikt liv

Her er livsstilsbegrepet viktig, dette handler om helhet. Friluftslivet i det rike livet vil innebære at når en er interessert i friluftslivet vil en søke å se det en selv gjør inn i en større ramme. Dette vil innebære at for eksempel miljøperspektiv blir viktig, også i hverdagen. Her må en antakelig prøve å kombinere de foregående på en slik måte at en klarer å balansere det en vil gjøre med det en føler er bærekraftig. Det kan innebære at en setter en del restriksjoner på det en gjør fordi en ser det i sammenheng med miljø og natur. Det vil også innebære at en er opptatt av at friluftslivet skal preges av en positiv frihet, og i den grad man gjør valg innenfor områder relatert til negativ frihet vil det ligge sterke vurderinger til grunn for at man gjør en del valg basert på svake vurderinger.

Antakelig vil dette gå mye på interesse, de som har definert friluftslivet som kun en aktivitet, eller å være i naturen, kan ha andre interesser som er viktigere, og friluftslivet vil dermed ha mindre betydning i det store og det hele. Uansett er det mye som tyder på at hva man legger i friluftsliv, og hvor omfattende det blir er veldig forskjellig fra utøver til utøver.

6.0 Konklusjon

Underspørsmålene som skulle bygge opp under problemstillingen var hvordan kjøpsatferden var, og om utstyret skulle utfylle andre enn funksjonelle behov, hva er mestring og hvordan påvirker den atferden og om verdier hadde innvirkning på det en gjorde. Kjøpsatferden er beskrevet i kap. 5.3. Ytterpunktene Utstyrsfriken, funksjonalisten, antimaterialisten og moteløven er stereotypiske beskrivelser av hva man legger til grunn, og noe som framstår som klart er at utrustningen utfyller andre behov enn de rent funksjonelle, det er blant annet med på å definere en gruppetilhørighet i den ene eller andre retningen. Selvhevdelsen ble beskrevet i 5.4, det ble skilt mellom de som var opptatt av egen mestring og de som sammenliknet seg

med andre. Dette ble også sett i sammenheng med om en hadde et helhetlig syn på det en gjorde, eller om aktiviteten var viktigst. Det finnes ikke en entydig måte å beskrive det på, noen er fokusert på hva de kan, andre er fokusert på hva andre kan, og om de er opptatt av helheten i friluftslivet eller enkeltaktiviteter, det er temmelig individuelt. Verdier har innvirkning på hva en gjør. For noen er det en viktig å se på sammenhenger og ha et utvidet perspektiv på det en gjør, for andre er det ikke det, verdien av å kunne gjøre de valg en selv føler gir mest der og da er viktigere. Men denne forskjellen er først og fremst i forhold til forbruk, man har de som ser det som en verdi å ikke forbruke mer enn høyst nødvendig, og er opptatt av å se sammenhengen. Dette standpunktet kan knyttes opp mot positiv frihet og vurderingene som gjøres i forkant av en beslutning om et nyinnkjøp vil baseres på sterke vurderinger. Det finnes en grense for hva og hvor mye man trenger. I motsetning til disse står de som ser det som en verdi å kunne anskaffe mye og velge å gjøre det en vil, en setter egen opplevelse i sentrum for valgene, og preferansene er basert på hvordan en best kan nå det en ønsker, sånn sett kan det synes som det er basert på svake vurderinger.

Friluftslivet er for de fleste noe de gjør for sin egen trivsel, for noen er det helt klart en livsstil og det påvirker livskvaliteten på flere måter, både gjennom hvordan man har det sosialt, hva man mestrer og realiserer sitt eget potensial. Det er imidlertid flere veier til dette, og hva som vektlegges er varierende. I trivselsbegrepet lå det 5 faktorer, ikke alle er like relevante for å besvare problemstillingen. De grunnleggende tingene og trygghet må være tilstede for at man skal kunne drive med friluftsliv i det hele tatt, selv om friluftslivet ofte gjør dette til større utfordringer enn i sivilisasjonen, så er dette noe som må være på plass. God personlig helse er nødvendigvis ikke en forutsetning, men det er et biprodukt av aktiviteten. Et sunt miljø er derimot en forutsetning, jf. miljøvern og intakte rom. Gode sosiale relasjoner vil ofte oppstå og friluftslivet er på mange måter en vei til å realisere eget potensial, enten i en eller flere spesifikke aktiviteter eller som, for å sitere en av respondentene, "*bli hel som menneske*". Men i trivselsbegrepet ligger også at en skal legge mer vekt på samvær, mindre på stress og mer vekt på naturopplevelse. Stress er en form for konkurranse, det samme er statusjaget, og disse faktorene er mer eller mindre blitt viktig i en del former for friluftsliv. Både gjennom den kjøpsatferden som enkelte har, fokuset på å hevde seg overfor andre og et fokus på spesifikk aktivitet ser en at typiske verdier fra økonomisk sektor kan fortrenge de tradisjonelle verdiene, slik sett kan en hevde at økonomien på disse områdene er blitt viktigere. På sikt kan dette føre til at trivselen blir redusert fordi helheten i friluftslivet reduseres, og fokus flyttes til

å dreie seg om helt andre ting enn naturen og det helhetlige engasjementet som Faarlund henviste til. En kan argumentere for at dette tyder på at Monsen har rett i at sivilisasjonens verdier, blir mer gjeldene i friluftsliv og det har ikke positive konsekvenser, rett og slett fordi hvis konkurranse og status blir viktigere vil det heve terskelen for noen, og ta fokus bort fra sosiale relasjoner og opplevelse av naturen. Like fullt er ikke dette en utvikling som gjelder alle, mange er fremdeles opptatt av de tradisjonelle verdiene, og er fokusert på natur og trivselskapende aktiviteter. Det er derfor nærliggende å anta at konkurranse, status og fokus på egen aktivitet fremfor helhet er viktigere i noen grupperinger / miljø enn i andre. Det er ikke grunnlag for å knytte dette opp mot aktiviteter, selv om det blir antydning at det er viktigere i aktivitetsfriluftslivet, er det ikke grunnlag for å si det ut fra hvordan respondentene har svart. Det er derfor nærliggende å anta at en må se etter andre karakteristika for hvilke grupperinger det gjelder.

Respondentene mener selv at økonomien er blitt viktigere, og mange av beskrivelsene som er gjengitt viser det, samtidig hevder noen at nye muligheter oppveier dette, og at det derfor ikke går utover trivselen. Muligheter dreier seg om funksjoner, og det å perfektionere en utøvelse, og ha en hengivenhet til utstyret fordi det gir en muligheter er noe annet enn å skulle ha utstyret for å ha utstyret. Det synes derfor hensiktsmessig å se dette i lys av konsumparadigmet, det er forskjell på forbruk for å nå et mål, og forbruk for forbrukets skyld. Det er derfor nærliggende å anta at forbruk som skjer fordi en skal nå et mål, ikke har samme negative virkning som forbruk som primært er rettet mot status og å hevde seg fremfor andre. Som en avslutning skal det sies at så lenge utøverne selv oppfatter at det de holder på med er trivselskapende og gir et bidrag til livskvaliteten; har trolig ikke utviklingen kommet så langt, men det kan ha redusert friluftslivets bidrag, kanskje spesielt i forhold til å utvikle og videreformidle holdninger. En skal likevel ikke se bort fra at dette kan være en fase hvor det handler om bevisstgjøring, og at disse holdningene er noe som er representativt i ungdomsårene, og fører til et mer helhetlig engasjement senere i livet.

6.1 Validitet

Oppgaven er basert på en stor mengde enkeltutsagn som igjen er subjektivt tolket og satt inn i en ramme. Uansett hvor uavhengig man prøver å være vil det alltid være en tolkning. Siste del gav respondentene mulighet til å uttale seg spesifikt om de følte at økonomien fortrenget mer tradisjonelle verdier, og det var de stor enighet om. Likeledes bekrefter funnene delvis

Monsens utsagn om at sivilisasjonens verdier var blitt viktigere, Monsens utsagn er ikke basert på undersøkelser eller forskning, men tatt i betraktning Monsen posisjon i norsk friluftskultur er det nok basert på mer enn kvalifisert gjetting. Videre undersøkelser kan enten avkrefte eller styrke funnene her. Et annet aspekt er konteksten, en stor andel av respondentene er mellom 18 og 20 år, og er i en situasjon hvor de driver intenst friluftsliv i et år, det kan være at en del faktorer er viktige i den gruppen, utseende og om man framstår ”rett” er normalt mer vektlagt i ungdommen. Utover folkehøgskolene, er det få som driver friluftsliv så intensivt i den alderen, og andre grupperinger kunne dermed gitt andre resultat.

6.2 Forslag til videre forskning

Resultatene tyder på at økonomien er blitt viktigere for noen grupper. Man kan derfor se for seg nye tema i flere retninger. Først og fremst bør konklusjonen i denne testes på et annet utvalg innenfor friluftsliv, både for å se om det kun er i ungdommelig miljø det har skjedd og for å se om en kan identifisere spesielle grener innenfor friluftslivet som er mer påvirket enn andre. Om så, er det nødvendig med en beskrivelse av hvilke grupper, og hva som karakteriserer disse gruppene, utover at de driver med friluftsliv.

Undersøkelser av andre aktiviteter, hvor økonomien normalt har vært underordnet for å se om det samme skjer der er en mulig oppgave, det kan enten avkrefte eller bekrefte dette.

En annen vinkling er å utvikle kvantifiserbare hypoteser ut fra denne oppgaven og teste ut disse empirisk, enten mot det samme utvalget eller på et nytt utvalg. Det kan også gjøres over tid, slik at en ser om det er en utvikling eller om det stagnerer. En litt annen vinkling er å se nærmere på noen av utsagnene, først og fremst de som er positive til forbruksreduksjon og opptatt av helheten. Dette representerer en form for motkrefter mot økonomiseringen og antakelig har de funnet ut et og annet om trivsel som bakgrunn for et slikt standpunkt. Trekker man dette litt lengre kan man se på personer eller grupper i samfunnet som bevisst velger å leve enklere og forbruke mindre fordi det har en verdi og ikke fordi de må. Samtidig er friluftsansjen under en restrukturering hvor konserndannelse og oppkjøp er viktig, dette er faktorer som også kan ha innvirkning gjennom de grep de bruker for å markedsføre produktene, og den utviklingen bør følges. (Spesielt siden EOG har startet et prosjekt for bærekraftig utvikling.)

Referanser

- Aall, Carlo., Hille, John. og Klepp, Ingunn Grimstad (2007). *Miljøbelastninger fra norsk fritidsforbruk – en kartlegging*. Prosjektrapport. Sogndal: Vestforsk
- Aristoteles (1999). *Den Nikomakiske etikk*. Oslo: Bokklubben Dagens Bøker.
- Bursell, Jens (2005). *Friluftsliv Under åpen himmel året rundt* Oslo: Landbruksforlaget
- Caspari, Theodor (1943). Forord i: *Friluftsliv*. Oslo: Blix Forlag (Ingen angitt redaktør)
- Easterby – Smith, Martin, Thorpe, Richard, og Lowe, Andy (2002). *Management Research*. 2nd ed. London: Sage publications
- Framnes, Runar og Tjømmøe, Hans Mathias. (2001). *Markedsføringsledelse* 6. utgave. Oslo: Universitetsforlaget
- Frøstrup, Johan Chr. og Lauritzen, Per Roger (2007). *Fjellpionerer*. Arendal: Friluftsførlaget.
- Gardner, Gary og Assodourian, Eric (2004). Et nytt syn på det gode liv. I Starke, L. (red), *Jordens tilstand 2004*. Oslo: Cappelen.
- Georgescu – Roegen, Nicholas (1975): «Selections from «Energy an Economic Myths». *Southern Economic Journal vol 41 jan.* i Ingebrigtsen, Stig og Jakobsen, Ove (ed)(2007): *Ecological Economics 2007 Readings*, Bodø: HHB
- Gjeldnes Rune (2006). *På nåde over Antarktis, Seal Adventure* (sted ikke angitt)
- Hegge, Per Egil (2002). *Fridtjof Nansen – Bare én vilje*. Oslo: J-M. Stenersen Forlag
- Hille, John (2007). *Økologisk utsyn 2005 Økologiske konsekvenser av den norske økonomiske utviklinga i 2004*. Rapport 4/2005. Oslo: Framtiden i våre hender

Ingebrigtsen, Stig og Jakobsen, Ove (1997). *Markedsføring Teori og Praksis i et kretsløpsperspektiv*, Oslo: Tano Aschehoug

Ingebrigtsen, Stig og Jakobsen, Ove (2004). *Økonomi, natur og kultur* Oslo: Abstrakt forlag

Jacobsen, Dag Ingvar (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser*. 2.utgave. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Klepp, Ingunn Grimstad 2005. *Kledd for friluftsliv* La Stå (nyhetsbrev for LA 21) 01/05

Kristensen, Monica (1987). *Mot 90 grader syd*. Oslo: Grøndahl og Søn Forlag

Løvland, Helge (1943): «Friluftslivets betydning» i :*Friluftsliv*. Oslo, Blix Forlag (Ingen angitt redaktør)

Neumann, Iver B. (2001). *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget.

Maslow, Abraham H. (1970). *Motivation and personality* New York: Harper & Row Publishers

Monsen, Lars (1998). *Villmarksboka*. Oslo: Gyldendal

Nansen, Fridtjof (2003). *På Ski over Grønland* Oslo: Kagge

Nyeng, Frode (2004). *Vitenskapsteori for økonomer*. Oslo: Abstrakt forlag.

Ousland, Børge (2007). *Vinter uten nåde* Oslo: Lars Monsen Boksenteret Outdoors AS

Schumacher, Ernst Friedrich (1973). *Small is Beautiful*. London: HarperPerennial.

Seligman, Martin E.P. (2007). *Ekte lykke, positiv psykologi i praksis* Oslo: Aschehoug

Stene, Morten (2003). *Vitenskapelig forfatterskap*. 2.utg. Kolle forlag. (sted ikke angitt)

Stortingsmelding nr 39 (2000 – 2001). *Friluftsliv – en veg til høgere livskvalitet*. Oslo: Miljøverndepartementet

Taylor, Charles (1998). *Autentisitetens etikk* Oslo: Cappelen

Vaage, O. (2004). *Trening mosjon og friluftsliv, resultater fra levekårsundersøkelsen 2001 og tidsbrukundersøkelsen 2000*. Kongsvinger / Oslo: SSB

Veblen, Thorstein B. (1976). *Den arbeidsfrie klasse* Oslo: Gyldendal Norsk forlag

Wormnes, Bjørn og Manger, Terje (2005). *Motivasjon og mestring* Bergen: Fagbokforlaget

Artikler med internettreferanse

Borgman, Albert (2000). The moral complexion of consumption. *The Journal of Consumer Research*, Vol. 26, No. 4. (Mar., 2000)

Hentet fra

[http://links.jstor.org/sici?sici=0093-](http://links.jstor.org/sici?sici=0093-5301%28200003%2926%3A4%3C418%3ATMCOC%3E2.0.CO%3B2-S)

[5301%28200003%2926%3A4%3C418%3ATMCOC%3E2.0.CO%3B2-S](http://links.jstor.org/sici?sici=0093-5301%28200003%2926%3A4%3C418%3ATMCOC%3E2.0.CO%3B2-S) 07.02.08 klokka

16.46

Faarlund, Nils (1973a). Friluftsliv Hva – Hvorfor – Hvordan. Hentet fra:

<http://www.naturliv.no/faarlund/friluftsliv.htm> 14.09.07 12.55

Faarlund, Nils (1973b). Hva mener vi med friluftsliv – om nødvendigheten av en grenseoppgang. *Mestre Fjellet* nr. 15 1973

Hentet fra: http://www.naturliv.no/faarlund/artikler/Hva_mener_vi_med_friluftsliv.htm

14.09.07 12.56

Leibenstein Harvey (1950): ” *Bandwagon, Snob, and Veblen Effects in the Theory of Consumers' Demand*” The Quarterly Journal of Economics, Vol. 64, No. 2, (May, 1950),
Hentet fra: <http://www.jstor.org/stable/1882692> 15.04.08 klokken 11.38

Personlige meddelelser

Jørgensen, Jørgen: Daglig leder Norrøna Sport A/S. (Utdrag vedlagt) 16.04.08.

Nessjøen, Petter: Bergans kundeservice, e-postveksling om holdbarhet og kundeservice.

Roseveare, Elizabeth: Studierektor på Øytun Folkehøgskole. 16.02.08.

Internettsider

Disse er brukt som bakgrunn for kapittelet om friluftsliv, samt caseinfo om Øytun, full url.
med dato der dette var mulig:

Bergans: www.bergans.no

European Outdoorgroup: <http://www.europeanoutdoorgroup.com/>

Norrøna: <http://www.norrøna.com/web/homepage.nsf/web/index.html> (17.05.08 klokken 11.45)

Proff: www.proff.no

Øytun Folkehøgskole: www.oytun.no

Vedlegg

Oversikt over vedlegg

Vedleggene har egne sidenummer:

Vedlegg 1: Intervjuguide	-1-
Vedlegg 2: Svar pr respondent	-3-
Vedlegg 3: Ordliste	-4-
Vedlegg 4: Utdrag fra intervjuene	-5-
Vedlegg 5: Hva de utenlandske produsentene sier om sitt opphav.	-37-
Vedlegg 6: Samtaleutdrag med daglig leder i Norrøna Sport, om praksis ved reklamasjon	-38-
Vedlegg 7: Mail fra Bergans om deres praksis med reklamasjon.	-40-
Vedlegg 8: Minimumsliste utstyr	-44-

Vedlegg: 1

Intervjuguide

Innledende spørsmål:

(Hensikt: Oppnå at respondentene forteller hvorfor de holder på med friluftsliv, og hva de eventuelt søker å oppnå, samt muligens prøve å få de til å eksplisitt uttrykke verdier i en diskusjon.)

1. Hva er friluftsliv?

- Hvorfor holder dere på med aktiviteten friluftsliv?

2. Hvilke ambisjoner / motivasjon har dere for aktiviteten friluftsliv?

3. Har friluftslivet noen effekt på hvor bra en har det / livskvalitet?

4. Hva vil dere legge i begrepet livskvalitet?

Forbruksorienterte spørsmål:

(Hensikt: Klargjøre respondentenes forhold til eget forbruksmønster i forbindelse med aktiviteten friluftsliv. Klargjøre om hvilken funksjon man søker.)

5. Hensikt med utstyr, funksjon eller image?

6. Mote vs Holdbarhet – hva er viktigst, og hvorfor?

7. Opplevs det noe press i forhold til å anskaffe moderne utstyr?

- Hvem?

- Hvorfor?

8. Hvor viktig er penger for å utøve det friluftslivet man vil?

- Lærer man ting raskere med nytt / mye utstyr?

- Hvor lenge varer gleden over nytt utstyr?

9. Overskygger behovet for penger (økonomiske innsatsfaktorer) den egentlige hensikten med aktiviteten? (Se på disse)

10. Er det viktigst å bruke penger for å komme seg ut på tur og realisere spennende turmål, eller å kjøpe utstyr, finnes det en middelvei?

Motivasjon og mestrings spørsmål

(Hensikt: Finne ut hva som motiverer respondentene, hvorfor, samt opprette en sammenheng mellom hensikt, valg og effekt.)

11. Hvor viktig er det å få til ting, eks. tenne bål, primus, jakt, skikjøring, hurtighet?

- Kan dette gjøres enklere ved bruk av moderne utstyr?

- Er det like givende å mestre en ting med avansert utrustning som med enkel?

- Substitueres kunnskap med utstyr, eller er det like viktig med god kunnskap uansett hva man

har av utrustning? Be om eksempler!

12. Har friluftslivet noen betydning for selvoppfatningen?

13. Er det viktigere å være blant de beste, eller er samværet i naturen i seg selv nok?

14. Er det å bidra til noe utover en selv, eks. andres ve og vel, naturvern, ivaretagelse av kunnskap en del av friluftslivet eller skal egen opplevelse settes i sentrum, og alt annet innrettes etter det?

Verdispørsmål

(Hensikt: Sammenhenger mellom ønsket "effekt" av aktiviteten og måten man søker å oppnå det på. Samt teste ut respondentenes syn på verdier.)

Først: Definere verdier og informere om de felles dydene (jf. Seligman): Visdom og kunnskap, Mot, Kjærlighet og medmenneskelighet, Rettferdighet, Måtehold, Åndelighet og trancedens

15. Er de verdiene og normene dere legger til grunn for utøvelsen av friluftslivet noe som kan diskuteres, eller er det opp til dere selv å definere hvordan utøvelsen skal foregå?

- Kan man ut fra dette diskutere hva som hører med til friluftslivet?

16. Hvem definerer disse verdiene, eller hva ligger bak?

17. Hvilke dyder er viktige for dere i utøvelsen av friluftslivet?

Dygd, Aristoteles.

Sammendrag

(Hensikt: La respondentene selv sette ting inn i en sammenheng og sette sine egne ord på det.)

18. (Vise figuren med sektorene: Natur, Kultur og Økonomi, forklare den)

Basert på diskusjonen så langt, kan dere si noe om dere opplever at det er en balanse mellom disse sektorene i friluftslivet for deres egen del?

19. Kan dere tenke dere noen konsekvenser som vil oppstå om en av sektorene tar over store deler av de andre?

20. Hvilken retning mener dere at utviklingen går? Hvorfor / Hvorfor ikke?

- Er dere enige i denne utviklingen?

Vedlegg 2:

Oversikt over antall svar pr. respondent

Resp. Nr	Utsagn	gruppe	Resp. Nr	utsagn	gruppe
1	33	1	24	84	5
2	63	1	25	96	5
3	123	1	26	17	5
4	147	1	27	51	6
5	145	1	28	50	6
6	105	2	29	42	6
7	7	2	30	115	6
8	124	2	31	53	6
9	115	2	33	38	7
10	76	2	34	50	7
11	101	2	35	60	7
12	38	3	36	12	7
13	66	3	37	31	7
14	9	3	38	39	7
15	50	3	39	73	8
16	12	3	40	31	8
17	131	3	41	32	8
18	30	4	42	140	9
19	107	4	43	120	9
20	33	4	44	115	9
21	41	4			
22	22	4			
23	15	4			

Dette gir 2842 utsagn og et gjennomsnitt på ca 66 utsagn pr respondent.

Vedlegg 3:

Ordliste med ord som forekom under intervjuene

Anna – bukse: Forsvarets vatterte ivertrekksbukse, på størrelse med en nikkers.

Bergans: Norges største produsent av friluftslivsutstyr.

Beretta: Italiensk hagleprodusent i lavere premium segment.

Dunjakke: I denne sammenheng lette dunjakker til friluftsbuk, erstatter gjerne ullgenseren.

E – 6 maskin: Fremkallingsmaskin for lysbilder.

Fjellski: I denne sammenhengen ski med stålkant, mellom 5 og 8 cm brede i front og med ingen til minimal innsving.

Innsving: Forskjellen i bredde mellom tupp og midten på ski.

Kartanker: sokk av tovet ull, tradisjonsprodukt som kan brukes i skaller.

Norrøna: Norsk produsent av friluftslivsutstyr.

Optimus 111: Primus, samme modell som er standard i det norske forsvaret. Mange deler, ypperlig når man kan det, men ikke morsom å skru på i 30 minusgrader

Plast(ikk)sko: Telemarkskisko av hard plast, med spenner og mulighet for å løsne i ledd for økt bevegelighet.

Primus: Opprinnelig et merkenavn for produsenten Primus, men har gått over til å bli felles uttrykk for kokeapparat basert på petroleumsholdige drivstoff.

Skallbekledning: Ytterste laget i moderne friluftsbekledning, oftest vanntette mebranstoffer. Ikke foret

Star Bajkal: Solid, tung, russisk billig hagle. Problemfri, men ingen estetisk opplevelse. Ruster fort, men det er nok stål til det.

Vedlegg 4: Utdrag fra intervjuene

Utdragen er sortert på tema og spørsmål. De dekker en god del av de utdragene som har blitt brukt, og en vil finne de fleste sitater i teksten i den sammenheng de er sagt i her. Hvis det mangler noe har forfatteren selv komplette utskrifter. Utdraget er kun ment som en mulighet for kontroll og ikke som en del av oppgaven.

Hva er friluftsliv og hva er hensikten?

Hva er friluftsliv?

Friluftslivet defineres noe forskjellig av gruppene.

Gruppe 8:

39: Men personlig så vil jeg uten tvil si at livsstil... som hvis jeg ikke kunne drive på med friluftsliv hadde jeg mistet utrolig mye i livet føler jeg. Det er liksom sånn at hvis jeg har hatt kontorjobb i flere dager så blir jeg helt sånn rastløs, det er nesten litt sånn narkotisk. Du blir helt sånn avhengig, du må ut å lufte skolten. Få frisk luft.

A: Så det har stor betydning for livskvaliteten?

39: Ja, det er nesten det viktigste.

40: Jeg tror at det med friluftsliv også ikke er, altså sånn, friluftsliv; det er noen som liksom skal sette på en måte at de som bare går en tur i marka, de driver ikke friluftsliv. Men de som går så å så langt de driver friluftsliv. Jeg tror jo at det må være opp til den enkelte, om man er ute og ønsker å nyte naturen og få den opplevelsen. Om det er så og så ganske nært heime eller nært hyttedøra eller hvor det er hen så er det på en måte friluftsliv, men det er ulike grader av det.

39: Ja

40: Ulike grader hvor det bare er en liten del av hverdagen eller en livsstil sånn som du sier. For deg, for andre er det en liten del av hverdagen, noe de gjør hver søndag.

Hvorfor:

Gruppe 9:

42: For å få opplevelser. Jeg har en konkurranse med en barndomskamerat. Om den som er rikest når vi dør vinner, og han jobber og blir rik på penger, og jeg jobber for å bli rik på opplevelser, og de opplevelsene vil jeg ha i naturen. Derfor holder jeg på med friluftsliv.

43: Den som er rikest når man dør vinner...

44: Da vinner dere begge to.

42: *Men vi snakket to helt forskjellige rikdommer da vi gjorde den avtalen.*

44: *Så begge vinner.*

42: *Han har mange millioner i lønn i banken og jeg nesten ingen penger i banken, men jeg har veldig mange opplevelser i bank.*

43: *Interessant vinkling, og absolutt når man tenker etter hva friluftslivet betyr så er det jo det å samle på naturopplevelser egentlig.*

På spørsmål om hva livskvalitet er, er ord som ”å ha det bra med seg selv”, ”bli hel som menneske”,

”fornøyd med det livet en lever”, ”ser gleden ved det en holder på med”, ”å ha et fint liv som fører til gode minner”. En går noe lengre: ”At du kan være lykkelig uten... liksom... uten en masse materialistiske, masse ting og masse penger, at en kan glede seg over... ha det fint med det enkle kanskje?”

Det neste spørsmålet fulgte logisk: Har friluftslivet noen effekt på livskvaliteten?

De fleste svarer ja: ”Ja, du lever ganske enkelt når du er på tur, man forlanger ikke så mye når man er ute og da tror jeg man setter pris på mer når man er glad i friluftsliv da. Da er man ikke så kravstor.”

Gruppe 3:

” 17: *For de som liker det, så. Å pleie sin interesse har vel uansett hva interessen er effekt på livskvaliteten.*

Og:

Gruppe 6:

” 30: *Alt du gjør på fritiden av egen fri vilje det gjør du fordi du vil ha bedre livskvalitet.*

27: *I slutten blir det jo det, men det er inte så at man tenker: ”Nu skal jeg forbedre min livskvalitet.” Det er jo noe man liker.*

A: *Men hvis man skal sette ord på det, kan man da bruke begrepet livskvalitet om det?*

27: *Det kan man.*

29: *Men jeg vil heller si at jeg driver med friluftsliv fordi det er gøy og at det med bedre livskvalitet blir en bonus som følge av at...*

27: *Eller en konsekvens. ”*

Gruppe 9

” 42: Livskvalitet det er når du har vært ute på en lang, slitsom, hard, bløt tur og du kommer inn og har tatt en god dusj og du er varm og god og du oppdager det enkle og det fine med å være inne.. (latter) det er livskvalitet. Da har du opplevelsen igjen fra du har vært ute på noe hardt og tøft. For jeg mener at opplevelsen forsterkes når du er sliten, og det prøver jeg å gjøre under kontrollerte former. Men opplevelsen, altså livsgleden blir stor når jeg kommer inn, når jeg kommer tilbake fra en tur og har minnene og har det godt der jeg er.

43: Altså livskvalitet, jeg tror det handler om å bli hel som menneske. Og for min del ser jeg ikke for meg at jeg kunne blitt hel som menneske uten å drive med friluftsliv, så det har med mestring å gjøre at du må, så det importerte ordet flow, at du er i en tilstand der ting, du merker ikke tid og sted så godt, du er i noe du trives med. Det kan overføres, hvis du går en skitur på fjellet for eksempel og er i en tilstand av mestring. Du mestrer dine omgivelser, du mestrer været så gir det mening. ”

Forbruk

Funksjon eller image?

Gruppe 2:

” 6, 8,: Funksjon

9: Hensikten er funksjon, men det blir fort litt image å.

11: Det er en balansegang, når en skal kjøpe noe nytt så ser en på begge faktorene.

A: Noe mer.

9: Det er jo funksjonalitet som kommer i første rekke, man kjøper ikke noe som ikke har funksjonalitet selv om det..

8: Selv om det er dritfett.

11: Når en har to like ting, sant, hvis en har en hjelm, en blå versjon og en grønn versjon. Så er det ikke helt uavhengig hvilken en kjøper, det har litt med hvilke andre ting en har og hvilke farger en liker. Så det er klart, det er en hjelm sant, og den trenger du fordi du har bruk for en hjelm og så ser du på image, når du vet det fungerer kjøper du det du liker. ”

” 19: Synes det er viktig å ha et image som gjør at en ikke får et image som gjør at en trenger mye dyrt turutstyr.”

Gruppe 6:

”A: Hva er hensikten med turutstyr, er det funksjon eller image?

30: Begge deler.

A: Begge deler, alle enig? (nikking, og flere som sier ja) Ok, det var et kort svar.

A: Hvorfor er image viktig da, eller for å ta det viktigste først: hvorfor er funksjon viktig?

30: Fordi det spiller direkte inn på hvor bra man har det på tur.

27: Sikkerhet.

A: Hvorfor er image viktig da?

30: Fordi alle har lyst til å tilhøre en gruppe, enten de innrømmer det eller ikke. Alle har behov for det, det sier seg selv. Vi må sette oss i en sammenheng.

A: Så hvis jeg sier at dere er den første gruppa som i det hele tatt har innrømmet at image er viktig...

30: Det er synd for de som ikke gjør det.

27: Det er bare, det er ikke noe snakke om, det vil alltid spille inn.

31: Uansett om kjøper det dyreste og nyeste eller går i den samme slitte fjellanorakken er det jo en grunn til at man gjør det.

(...)

27: Image har en uansett hva en sier om det, om man erkjenner det eller ikke. ”

Gruppe 7:

”38: Det blir automatisk at Off Piste bruker mye Norrøna og Jakt og Fiske bruker mye Armyklær. Men det er vel først og fremst funksjon.

(...)

36: Jeg tror folk er litt forskjellig på det punktet. Det er veldig mange som er lite motebevisste når det gjelder friluftsliv. Jeg tror egentlig alle tenker at de, at de tenker mest på funksjonalitet, eller vil tenke det. Vet ikke.

34: Men man hører som oftest om det som er det mest populære og derfor blir det, selv om man ikke prøver å tenke image så blir det et image.”

Gruppe 8:

”40: Jeg er enig med 39 i at det 90 % nytte / funksjonalitet, men det er ikke sånn at jeg ikke bryr meg om hvordan klærne ser ut. For jeg går ikke i hva som helst av farger og utseende. Det er litt sånn at en skal trives i det også.

A: Men da går det på farger og ikke på at det skal framstå som fint og flott?

40: Nei, jeg har jo helst ikke lyst til å gå i nytt turutstyr da.

39: *Det er på en måte litt motsatt, det var funksjonalitet og hva var det andre du sa..*

A: *Jeg sa image.*

39: *Det blir litt motsatt av image, vi ønsker ikke å være så veldig trendy. Sant, jeg har ei helt ny jakke eller bukse, jeg bruker ikke den sammen med folk første gangen, jeg bruker den helst for meg selv for jeg liker ikke å gå i nytt utstyr, synes det blir litt for jålete liksom. Så sann sett er vi jo opptatt av fasaden, for liker ikke at det er nytt. Det blir litt motsatt av en del andre, synes det er stas.”*

Holdbarhet eller mote?

Gruppe 3:

”13: *Holdbarhet.*

17: *Ja, holdbarhet er 100%*

15: *I forhold til mote er det bare å velge noe som er ganske tidløst. Så har en to fluer i en smekk.*

A: *Hvorfor er holdbarheten viktigst?*

15: *Holder lenge, får mest for penga!*

17: *Ja. For meg er holdbarheten 100 % og vel så det.*

12: *Du som er så motebevisst!!! (Ironisk, antar jeg, latteren tyder på det) Nå skjønner jeg ingenting.*

17: *Hvilket merke skalljakka har spiller ingen rolle så lenge den er god. Hvilken farge den er spiller heller ingen rolle.*

A: *Fordi?*

17: *Det bryr meg ikke i det hele tatt. Det jeg bryr meg om på tur er at det fungerer.*

A: *Vi er tilbake på funksjon igjen med andre ord.*

17: *Eller holdbarhet er en del av to ting som er hånd i hånd. Kan ikke risikere at glidelåsen spretter opp, på en 6 dagers tur en plass.”*

Gruppe 1:

”3: *Det er lett at vi følger etter mengden, tenker at: ”hvis de har det, er det sikkert bra”*

5: *Men det du ser på at jakka er mote er at den går dit. (Holder hendene rett nedenfor navel.)*

3: *Det gjør min også... men buksa går mye lengre opp, så det går bra.*

5: *Men det er typisk, du vet sånne fjortisjenter på byen og skalljakken går dit. (demonstrativt markering under navel.)*

A: Er det praktisk?

5: På ingen måte

4: Nei, fins ikke.

5: Min går dit, (markerer på lår), og jeg vil gjerne ha den lenger ned. ”

Gruppe 4:

”19: Nei, det er jo etisk også. Det er forkastelig om vi skal holde på å kjøpe ting som ikke fungerer bra, så lenge folk sulter er det ikke bra om vi bruker penger bare for å se kule ut. Men det skjer.”

”31: Det kommer an på hva en kjøper. Altså hvis man kjøper ytterbekledning til å være ute på ski kjøper man noe som holder på en måte.

A: Ja..

30: Det er omvendt, en binding vil du at skal være holdbar, en jakke vil du at skal se kul ut. Hvis ikke hadde du ikke kjøpt den. Hvis ikke hadde du ikke kjøpt merke Norrøna på gang på gang. Jeg vet ikke hvor mange reklamasjoner jeg har på sånne ting.

27: Greien er at man ikke behøver å velge, man kan få kule, snygge klær med funksjon.

30: Funksjon, ja, men det er ikke ting som holder. I hvertfall hvis du ser på de som har kjøpt merke Norrøna, sikkert 50 % av de leverer inn de jakkene etter 2 år. Og da kjøper de ikke Norrøna fordi de er så utrolig bra og holder så lenge.

Gruppe 9:

”43: For min del har det alltid vært holdbarhet. Jeg har brukt både friluftsklær og utstyr til det er fillete og ødelagt.”

Gruppe 6:

”30: De sender den inn på reklamasjon også får de ny. Og hvorfor. Jo, fordi de vil ha ny jakke, ikke fordi de er misfornøyd med den de har. Det er bare fordi de vil ha den nye.

28: Jo, men de hadde ikke gjort det hvis de måtte kjøpt den.

30: Nei, det kan være, da måtte de hatt mye penger, men det er irrelevant. Hvis du har lyst. Du ofrer mye for å ha det nye hele tiden. ”

Opplevs det noe press i forhold til å anskaffe moderne utstyr?

- Hvem?

- Hvorfor?

Gruppe 3:

”12: Det er jo litt press på å kjøpe ting her. Du kjøper ganske mye her. Men det er ikke på grunn av moten. Det er ikke på grunn av at det skal være hipt.

17: Det er på grunn av at det er livsviktig utstyr det meste en kjøper. Unngår å komme i en kjøp situasjon.”

Gruppe 5:

”24: Altså det er ikke sånn at jeg merker press direkte, men når jeg ser at mange andre har mye utstyr så har det skjedd ofte at jeg har kjøpt, ikke fordi jeg har veldig mye behov for det, men fordi det er greit å ha. Altså ikke noe direkte press.”

Gruppe 1:

”3: Det blir lett litt sånn stress, for man tenker: ”hvis jeg ikke har det, så klarer jeg meg ikke i vinter, må nesten ha det for å..”

5: Hvis jeg ikke har det kommer jeg til å slite, og henge etter i forhold til de andre.”

Gruppe 4:

”19: Det er press i forhold til å kjøpe plastsko i hvert fall. ”

Gruppe 8:

”39: Ja, det er et godt eksempel på hva som fungerer og ikke fungerer. For de skoene der, jeg skulle veldig gjerne holdt på lærsko, for det er en sånn trivselssak. Men så har en prøvd plastsko, og da er den varmere, det er lettere å kjøre på ski, den er omtrent like god å gå med også er det en kjempefordel på våren med blaut snø. Blir ikke våt, også tror jeg den er mer holdbar, du har den i mange flere år. Ehm, ja, det er mange fordeler ja.”

Gruppe 9:

” 43: Kan jo bruke et lite eksempel. For nå har jeg akkurat kjøpt meg nye skistøvler. De fjellskistøvlene som jeg har brukt til nå er 10 år og de er utslitte, jeg fryser mye på vinteren i de. Og så sto det mellom lær og plast... og jeg har brukt noen måneder på det. (Latter) Og kjøpte plastsko da. Men det er litt interessant, for jeg kjøpte fjorårets modell og den var under halv pris av årets modell.

A: Men funksjonen var?

43: Nei, det er jo ikke noen forskjell annet enn fargene og designet da. Men den er for losers da. Det å kjøpe to år gamle plastsko det er liksom... Men jeg synes de er kjempebra jeg, helt topp. Ga bare 2000 i stedet for 4500.

(...)

43: Det er litt interessant, for jeg liker, som person er jeg mest interessert i sånne turprodukter, er litt sånn plastsketiker. Men veldig opptatt av funksjon. Og det er absolutt funksjonen til plastsko som har gjort at jeg har valgt de, altså de er varmere, og de er stødigere. Greit nok, jeg går gjerne i plast jeg.

44: Dårligere balanse med alderen vet du”.

Gruppe 2:

”A: Hvorfor er det et press da?

9: Det er litt fordi alle andre har det og det er praktisk.

8: Komfort.

9: Komfort, ja. Kanskje

A: Komfort, er komforten viktig da?

8,9,6: Um

6: Til en viss grad.

10: Hvis det er sånn at en hele tiden fryser på tur blir det vanskelig å ha gleden over friluftslivet en driver.

8: Altså, på tur bærer jeg med meg en 4 kilo tung sovepose for at jeg skal sove godt om natta. Og ikke ligge å fryse, mens jeg sikkert hadde klart meg greit med en med halvparten av vekta på soveposen, men likevel velger jeg å drasse med meg litt ekstra, og legge litt ekstra i en sånn sovepose for å sove godt om natta.

9: Men jeg tror også det er viktig å ha det komfortabelt på tur for å øke naturopplevelsen. Hvis du er på tur og fryser på hele turen, tror jeg ikke det er noen god naturopplevelse for de fleste. Selvfølgelig noen som synes det er kult å pine seg selv, men jeg foretrekker å ha det fint, gir meg en bedre opplevelse.

11: Når en skal ut på tur i 10 dager, er det veldig viktig å ha en sekk som passer for eksempel. At det ikke gnager...

6: Ta litt vare på seg selv også, som 10 sa, det blir ikke lett å glede seg over naturen og de opplevelsene en har hvis en føler seg uvel eller er våt og kald hele tida. ”

Trenger man utrustning er man nødt til å ha penger for å kjøpe den inn, hvor viktig er da penger for å kunne gjøre det man vil?

Gruppe 2:

”9: Kan jo ha et billig friluftsliv der en finner og arver ting som pappa har slitt ut. En kan jo gjøre det billig, men jeg bruker en del penger på friluftsliv, det er på en måte den store hobbyen min, og en må jo bruke penger på noe. Heller det enn fyll og fest.”

Gruppe 6:

”27: Kjemp viktig, det er jo det som muliggjør så mye. Kunne dra til ulike steder, reise til ulike plasser, kjøpe det utstyret man trenger, oftest veldig dyrt.

31: Ofte sånn at de fleste typer friluftsliv så er du ikke avhengig av penger. Men de som bruker mye penger er folk som har penger og prioriterer det for at friluftslivet skal bli bedre. Men har du begrensede midler, klarer en seg alltid med det en finner på loppemarked.

30: Spør hva slags aktivitet du skal drive på med.

27: Ikke vinterfriluftsliv. Vinterstid her oppe klarer man seg ikke med hva som helst, man må ha visse varme klær og soveposer.

31: Men det kan man arve. Holdt jeg på å si.

28: Man må bare bære tyngre.

31: Man må bare ta konsekvensen av at skia blir dårligere, klærne blir fort våte og sekken blir ubehagelig. Man må bære mer. Men hvis man vil og er oppsatt på det, så må man ikke bruke mye penger. ”

Men; hvis funksjon, som de fleste har sagt er hovedhensikten, hvor lenge mener de da at gleden over nytt utstyr varer, og er det forskjell på gleden over friluftsutstyret og andre ting?

Gruppe 2:

”8: Så lenge det holder, jeg kjøpte skallklær for 3 år siden og gleder meg fortsatt over det hver gang jeg har på meg det. Tenker ”oi for et fantastisk kjøp, for dette holder fortsatt.”

11: Gleden endrer seg. Først har en med skiene i senga, for de er jo nye og ripefrie. Sant. Også er en glad i skiene uten at en tenker så mye over det synes jeg, når en har hatt utstyret en stund tenker en ikke så mye over det. Det er utstyret mitt, det funker. Også blir en kanskje glad igjen på en annen måte når det blir eldre. ”Det var skikkelig kvalitet jeg har kjøpt, har holdt lenge.”

11: Hvis en er i en ukomfortabel situasjon så tar en fram utstyret sitt og bruker det så går det over og så blir en glad i utstyret sitt.

A: Gleden ved fraværet av ubehag med andre ord.

6: Hva sa du?

A: Gleden ved fraværet av ubehag sa jeg.

6, 8: Ja

6: Faktisk.”

Gruppe 3:

”13: Jeg tror den store gleden varer de første turene, men du vil alltid ha en glede i å ha hatt det. Uten at du tenker over det resten av livet, fordi friluftslivet ville jo ikke vært det samme uten.

17: Så lenge det fungerer.

A: Fordi dere opprettholder et visst nivå av komfort?

15: Ja”

Gruppe 4:

23: Så lenge det fungerer.

Gruppe 7:

”A: Men når dere først har kjøpt nytt utstyr i en eller annen form. Hvor lenge varer da gleden over det nye utstyret?

38: Så lenge det gir den funksjonen man forventer. Så lenge sekken fungerer.

A: Så gleden varer så lenge det er funksjonelt. Er det det samme med andre ting man kjøper i hverdagen, som klær?

33: Klær varer ikke så lenge.

38: Klær er typisk sånn moteting da. Det er opp til den enkelte om man kjøpte det for å følge moten eller for å

35: Det spørres jo litt hvordan man spør. For en ting er jo gleden over at den ser ny ut. Men du har jo glede av produktet sånn som de sier, så lenge det varer. Men jeg tenker på en måte ikke over at jeg har nye sko, fjellsko, hvis de er skikkelig gått inn og liksom pusset de ti ganger, og de ser brukt ut. Jeg tenker ikke på gleden over at det er nytt da, hvis det var det du lurte på?

A: Nyanser?

38: *Det er en glede over at det fungerer.*

A: *Er det en glede hvis det varer lenge?*

38, 37, 35: *Ja*”

Gruppe 3:

”A: *Men i forhold til andre ting utenom friluftsliv, varer gleden ved friluftsutstyr kortere eller lengre enn hvis dere kjøper klær til daglig bruk, sånn til dagliglivet. Tror dere det er en forskjell?*

15: *Varer jo lenger.*

A: *I friluftslivet?*

15: *Ja, tror det.*

13: *Sånn når jeg har kjøpt meg ny bukse, for eksempel så er det sånn: ”Yes,”, vanlig olabukse. Så er det veldig bra, så har du den en stund og til slutt bruker du den bare for å bruke den. MEN, har jeg noe nytt friluftsutstyr, så vil det være det samme de første turene ”yeah”, men så er det ikke det samme ”yeah”, men du har likevel glede av det fordi du kan benytte det til noe fornuftig som gjør det litt mer enn å bare å ha det på deg.*

17: *Friluftsutstyret bruker du til å pleie en interesse, mens et klesplagg er bare på kroppen fordi du..*

12: *ikke vil gå naken.*

17: *Det øker ikke livskvaliteten på samme måte. Men for noen er det en hobby, for noen er det en interesse å matche, men min interesse er friluftsliv, så den gleden varer mye lenger.”*

Gruppe 6:

”A: *Men når dere har kjøpt inn nytt utstyr, nå er vi litt tilbake til det du var inne på i stad, hvor lenge varer da gleden over det nye utstyret?*

30: *Kort tid*

27: *En uke i snitt kanskje.*

A: *Jeg tenkte nødvendigvis ikke tidsmessig, men varer det lenge eller er det sånn at dere snart må ha noe nytt igjen..*

27: *Det kan være litt, jeg kan glede meg hver gang jeg anvender visse greier i lang tid.*

A: *Som for eksempel.*

27: Som jeg er veldig fornøyd med. Til eksempel kjøpte jeg et par fjellsko av B. for 50 kroner som har vært superbra, det tenker jeg på nesten hver gang jeg bruker dem.

A: Dere sier, eller du sier kort tid...

30: Det spørres hva du kjøper. Eller hva det gjelder. En fjellstøvel den er på en måte en ting jeg tenker å ha lenger. Jeg vil si at klær er det folk tidligst blir lei av, fordi det kommer nye kolleksjoner hvert år.

31: Det er stor forskjell på å gå rundt å vise fram ei ny jakke og å ha ei flott jakke på en måte som fungerer veldig bra og ser alright ut. Men det er jo sånn det er greit. I begynnelsen er det sånn at man børster støv av den hver kveld, men så blir du bare mer og mer vant til å ha den.

30: Ser jo generelt vår klasse når det gjelder klær, har du lyst på, hver gang det kommer et nytt produkt i samme grein, så har du lyst på det. ”

29: Jeg tror veldig ofte at man er fornøyd med de nye tingene til man finner noe nytt man har lyst på, eller begynner å se på, når neste års jakker begynner å komme får du lyst på de, uten at man nødvendigvis kjøper de. Men du får lyst på det.

A: Men blir du da mindre fornøyd med det du har eller går det greit å bruke det. Du er fremdeles fornøyd med å være god og varm på tur er du ikke det da?

29: Jo da, men den derre supertopp følelsen du har forsvinner jo.

30: Jeg er fornøyd med min gamle sovepose, jeg er fornøyd med mitt gamle liggeunderlag, jeg er fornøyd med min gamle sekk, jeg er fornøyd med mine gamle fjellski. Fornøyd med mine gamle fjellstøvler. Men det er noen, sånne nisjeting som produsentene greier å lage sånne moteting av, og de tingene vil folk enklere ha nytt hele tiden av. Så det varierer hele tiden etter hva slags produkt det er. Men sånn som ytterbekledning, jakke og bukse, skibukse, skijakke. I skimiljøet tror jeg det er det som folk først vil bytte. For det er litt sånn show off faktor.

A: Så det kan på en måte likestilles med sånne klær dere bruker til daglig det da?

30: Det er akkurat samme greien. Jeg kan gå med en ullstilongs som er 10 år gammel, det er ingen som ser den. Det er jo så banalt, mens den buksen jeg har utenpå den vil jeg ikke, jeg vil ikke gå med en 10 år gammel bukse. Jeg kan gjøre det, men helst vil jeg ha en helt ny, splitter tøff. Og det tror jeg gjelder de aller fleste. Men jeg tror ikke det er så mange som vil innrømme det. ”

Gruppe 9:

43: *Jeg synes egentlig at dette med et kvalitetsutstyr som fungerer den gleden av å bruke det har en stigende kurve, helt til det bryter sammen. Altså jeg er fryktelig glad i mye av mitt utstyr som er velbrukt og gammelt, men fungerer, men så kommer en til et punkt hvor det slutter å fungere sånn som det bør da. Og da forsvinner gleden ved det.*

42: *For meg er gleden, gleden varer så lenge som til jeg finner noe nytt som jeg tror skal fungere bedre. Da har jeg lyst på det i stedet, men jeg kan fortsatt anvende det. For eksempel de sekkene jeg bruker nå, skulle jeg gjerne hatt noe nytt, for jeg tror det finnes sekker på markedet som er bra mye bedre enn de jeg har, som skulle kunne øke opplevelsen fordi de sitter bedre på ryggen. Og jeg skulle kunne pakke på et annet sett. Det skulle kunne øke opplevelsen til å bli mer positiv tror jeg, da. Men jeg fortsetter å anvende det jeg har, for jeg vil ikke bare kjøpe nytt hele tiden. Også har jeg ikke råd. Og jeg har ikke hatt de tilrettelig lenge til å forsvare et nytt kjøp.*

Gruppe 8:

”39: *Så den gleden den eksisterer ikke. Men det er en glede over at ting er funksjonelt. Det er noe annet, det går jo egentlig på det. Og det er så lenge, det er så lenge ei jakke holder tett. Det er avgjørende ting. På høsten for eksempel, når du er mye på tur på høsten. Eller ta sko; sko er noe som er; utrolig godt å være tørr på beina, det har mye med trivsel på tur å gjøre. Og så lenge skoa er såpass nye at de er tørre og godt vedlikeholdt, og det kan være et år. Så, piff, så er det borte, under intenst bruk.*

A: *Da er det greit med nytt..*

39: *Nja,... det spørs jo litt. Du prøver jo å tyne de maks da. Men når du går der og er blaut på beina hele tida, det er slitsomt.*

A: *Men hensikten med å kjøpe nytt da er å slippe å være våt, det er ikke bare for å kjøpe noe nytt?*

39: *Nei, for all del.*

40: *For min del har jeg noen gamle fjellanorakker som jeg aldri bruker, men jeg har ikke fått meg til å kaste de, for de har vært med på så mange turer. Så jeg får ikke kaste de, kan ikke det, selv om jeg aldri kommer til å bruke de i den sammenhengen mer. Har nå jeg ei jakke som begynner å bli slitt, så er det ikke sånn at jeg gleder med til å kjøpe ny. Noen ganger er det sånn at når den blir utslitt skal jeg endelig få kjøpe ny, men det er mer sånn: ”Off, nå må jeg kjøpe ny og bruke tid på å finne ut hva jeg skal ha.” Så jeg tror man er veldig forskjellige der, noen synes det er gøy å kjøpe nytt og få det nyeste, men for min del er det mer tiltak.*

Gleden er jo at man har funnet noe som fungerer og når man har kjøpt noe som fungerer så er det en glede.

41: Ja, jeg tror ikke gleden ligger i tingen, men om den øker prestasjonen og komforten eller øker det du har mulighet til å gjøre. Så det er ikke selve tingen, men det du får mulighet til å gjøre med den tingen. ”

På spørsmål om man lærer ting raskere med nytt utstyr er det ofte et negativt svar i starten av dialogen, for deretter å modifisere det med at det gjelder enkelte aktiviteter. Telemarkkjøring er det som nevnes oftest – det er lettere med spesialutstyr.

Gruppe 1:

”5: Nei

4: Tror ikke det har noe effekt.

5: Det er kanskje lettere

2: Jo, kjøre telemark og sånt, tror jeg man lærer fortene

5: Telemark mest kanskje.

2: Det spørs jo

A: At det er lettere å beherske skiene hvis de er brede og har innersving.

3: Eller ski som passer deg.

4, 5: Umm

A: Men blir man da gode i å utføre aktiviteten, eller er det utstyret som gjør halve jobben. Slik at en ikke trenger like mye kunnskap eller trening?

2: Må jo få følelsen, og man får jo sikkert bedre følelse, bedre teknikk følelse hvis man har bredere ski, det gjør det jo lettere.

A: Du må snakke høyere.

2: Tror det blir lettere med mer utstyr.

3: Tror det gjør noe med motivasjonen også.

5: Det er en gjennomgangsfaktor her, at det skal være motiverende.

3: Men at utstyret gjør jobben for deg...

4: Nei

2: Jo, innsvingen gjør det lettere i forhold til ”planker”.”

Gruppe 4:

”20: Ikke nødvendigvis.

18: Du lærer mye lettere å stå på telemark med brede ski med innsving.

21: Men hvis man blir god med gamle ski

23: Du får mer kjenning på det.

18: Hvis man begynner med fjellski og får inn balansen, er det mye lettere senere.

A: Lærer man å stå på telemark raskere, eller lærer man å bruke brede telemarkski?

19: Lærer raskt å komme seg greit og trivelig ned. Og det er jo et mål.

A: Men hvis man da blir satt tilbake til lærsko og smale fjellski... kommer man da like fort ned?

19: Det er ikke like behagelig.”

Gruppe 3:

”A: Lærer man ting raskere med nytt utstyr?

17: Ja.

13: Både og.

17: Lærer raskere å kjøre telemark med plastsko enn med lærsko.

A: Lærer man å kjøre telemark eller å kjøre med plastsko.

17: Kjøre telemark. Det er løs hel på begge deler.

A: Men hvis du tar på deg lærsko og smale ski, vil du da klare å kjøre like bra?

17: Nei, det vil du ikke.

12: Du vil etter hvert.

17: Det er ikke noen grunn til å noen sinne ha på seg lærsko igjen, spør du meg.

Men sånn er jeg.”

Overskygger ressursene (økonomiske innsatsfaktorer) den egentlige hensikten med aktiviteten?

Gruppe 1:

”5: Kanskje i ettertid hvis en føler at en har brukt for mye penger på noen ting, kunne klart seg med et dårligere eller billigere produkt. ”

Gruppe 2:

”6: Tror ikke det overskygger, tror mer det gir mulighet til å nyte det når en har godt utstyr. Istedenfor å hvis du har dårlige ski, går en å tenker over det og vil prøve å fikse det. Men har en gode ski vil en kose seg i naturen.

11: Men så har en jo at ting kan bli mer komplekse når en kjøper dyre ting, også er en ute i naturen og skal ta bilde, så har man kompaktkamera med seg og opplever masse og knipser masse dårlige bilder. Også kjøper en seg et kamera en ikke har peiling på og står og knoter med det hele dagen. Så får en egentlig ikke så mye med seg.

6: Da må en kanskje lære å bruke utstyret ditt.

11: Da hjelper det, hvis en lærer å bruke utstyret.

10: Men jeg tror godt utstyr er med på å forsterke aktiviteten en driver med i naturen.”

Gruppe 3:

”17: Nei.

15: Hvis du har bra utstyr og bra komfort kan du konsentrere deg mer om andre ting. Hvis du hele tiden står og fryser på beina er det veldig mye fokus som går på det. Enn det rundt deg, som er det du på en måte er ute for. Det gjør det lettere å drive med det en driver med.

17: Men hva var defineringen av hensikt igjen?

A: Den egentlige hensikten med friluftsliv.

17: Det var det vi sa i stad.

A: Det har dere definert, og sagt noe om. Det var hensikten med starten.

A: Så det du sier nå, er at hvis man har det komfortabelt på tur kan man konsentrere seg mer om den aktiviteten man driver med og ikke ergre seg over kalde føtter og fingre.

13: Ja, absolutt. Du blir... mennesker er fort flinke til å fokusere på det negative som skjer så hvis du er kald på beina, så går du å tenker på det hele tida, du klarer ikke helt å nyte det du gjør. Er det en kald dag så må du hele tiden gå å tenke på at du er kald på beina, i stedet for å se rundt deg og nyte.”

Gruppe 8

40: Jeg tror ikke liksom ellers at det at man har mye utstyr virker hemmende på læringen. Jeg ser jo elever som har gammelt utstyr, slitt utstyr, hvis man ikke har godt nok utstyr så driver man bare å fryser, og får ikke så mye utbytte av det friluftslivet man driver. Eller en elev som hadde helt elendige ski og ikke klarte å få noe glede. Slet så unødvendig mye. På den måten kan man få en hemske hvis man ikke har det greit på tur. Men det er på en måte

ytterligpunktene, at man har så dårlig utstyr at man ikke klarer å nyte friluftslivet som man ellers ville. Men jeg tror ikke sånn sett at, jeg tror man skal et sunt forhold. Jeg synes jo det er anstrengende å gå rundt å tenke mote og være tipp topp og sånne ting, og hvis folk gjør det så kan det virke distraherende i forhold til opplevelsene. Vet ikke.”

Gruppe 7:

”33: Men du trives jo bedre på tur hvis du har en gore – tex bukse enn en bomullsbukse hvis det er vått ute. Så hvis du for eksempel er den eneste i en klasse hvor alle går med fullt Gore – tex utstyr, og det regner og du har på deg bomullsklær og er pissvåt da tenker du ganske kraftig på det vil jeg tro.

35: Det er ikke helt sikkert. Hvis du på en måte er bevisst. Jeg tror på en måte at det går an å på en måte ha like stor glede av naturen, uansett hva slags utstyr du har. Det er vanskelig å forklare, men det har med noe mentalt. Hvor mye du gleder deg i naturen er på en måte noe du kan, du kan lage sinnstemningen selv. Så hvis du bestemmer deg for det, kan du prioritere hva du setter pris på. Det er faktisk på en måte en glede over å tenke at jeg har det bra på tur uten så mye friluft, uten å ha det beste. Å faktisk tenke at jeg har det ikke så verst selv om resten av klassen går i Gore – Tex. Jeg sparte 5000 på det. Ja.”

Er det viktigst å bruke penger for å komme seg ut på tur og realisere spennende turmål, eller å kjøpe utstyr, finnes det en middelvei?

Gruppe 1:

”2: Det er ikke noe vits i å kjøpe utstyr hvis en ikke skal på tur likevel.

3: Det er heller ikke noe vits i å dra til Alaska hvis en ikke overlever, hvis en ikke har utstyr til det?

A: Finnes det en middelvei?

4, 5: Ja.

1: Hvis du går på tur og ikke har tilstrekkelig utstyr, og ting på en måte ikke går så bra, er det kanskje lite sannsynlig at man vil dra på tur igjen. Demotiverende i forhold til neste gang.

A: Trekk den litt videre...

1: Hvis en tenker 50 /50, kommer seg ut på tur av og til og har ok utstyr, så har en det greit nok, men tror ikke det fungerer med kun en ting.”

Gruppe 2:

”8: Du vil ikke kunne komme deg ut på tur og realisere noen av drømmene dine hvis du ikke har noe av utstyret det krever. Så det må være en mellomting.

11: Det er ikke noe vits i å bare kjøpe utstyr.

6: Og sånn som det er nå blir det jo ikke regnet som forsvarlig å dra ut uten det nødvendige utstyret.”

Gruppe 3:

”17: Så lenge du har utstyr til å gå på den turen er nå det det viktigste. Men det er overhodet ikke lurt å legge ut på en tur du ikke har utstyr for. ”

Gruppe 6:

”27: Det er en mellomveg, man må jo ha både og. Man vil jo komme seg ut på tur, men det er greit å ha nok utstyr også.”

Motivasjon og mestring

11. Hvor viktig er det å få til ting, eks. tenne bål, primus, jakt, skikjøring, hurtighet?

Gruppe 3:

15: Tenne bål er jo viktig, det samme med primusen, ellers kan det bli stusselig.

17: Kald mat er kjipt. Alle nødvendige ting er viktige, men om du kjører fort eller sakte ned ei fjellside er jo avhengig av hva du er ute for. Så lenge du har det kjekt spiller det ingen rolle om du sklir ned eller går ned.

Gruppe 6:

”29: Det er ganske grunnleggende for naturopplevelsen da. Mestringsgleden er jo veldig viktig for å ha det fint på tur. Hvis du ikke mestrer kjører telemarksvinger så har du det jo ikke noe gøy hvis du er på en topptur.

A: Du kommer nå ned om du kjører rett ned også.

29: Ja, men

31: Hvis du er på en tur for å skyte fugler, så blir du deppa og misfornøyd hvis du ikke skyter noen fugler. Og på samme måte hvis du er dårlig til å stå på ski og du er i en gruppe hvor man skal være god til å stå på ski, vil man ikke være dårlig til å stå på ski. Føler man ikke mestringsfølelse ved at man er dårlig. ”

Gruppe 7:

”38: Kommer helt an på personlige mål, egentlig. For mange kan det være nok å komme seg ned et fjell på en eller annen måte. Andre kan ha behov for å komme seg fortest mulig ned.

34: Kommer jo an på hva som er målet, hvis du terper og terper på en ting så ha du jo lyst til at det skal bli bedre etter hvert, at du skal klare målet etter hvert. ”

Gruppe 9:

”42: Det er jo det som er poenget, så det er veldig viktig.

43: Nå snakker du mestring, hvis du ikke mestrer ting får du en dårlig følelse, du holder ikke på med ting over lengre tid som du ikke mestrer. Da psyker du deg jo ned da. Hvis du på hver tur forsøker å tenne bål og ikke får det til ...

42: Da hadde jeg sluttet med friluftsliv.

44: Nei, du kan jo få andre til å fyre bålet for deg. Men når det gjelder, hvis du er på en skitur og skal stå ned en bratt bakke og du ikke behersker det, da kan du ikke... noen andre kan ikke kjøre skiene dine for deg. Så du må jo beherske det for å ha glede av det. ”

Gruppe 7:

”35: Ja, selvfølgelig.

34: Ellers hadde det ikke vært noen vits i å kjøpe det moderne utstyret hvis det ikke kunne gjøres lettere, hvis det ikke hjalp deg med å komme bedre ned en fjellside. ”

Men det har skjedd en utvikling hvor en har presset grensene, det er ikke mulig å gjøre alt en kunne før med det ”gamle”:

Gruppe 6:

”30: Det er noen ting som kun er mulig.

A: Med bruk av avansert utstyr?

30: Med avansert utstyr, i hvert fall innenfor rimelighetens grenser når det gjelder sikkerhet.”

Gruppe 8:

”41: Jeg tror du heller kan si at man presser grensene lenger og lenger, for hva du skal prestere. Gi og med at man får utstyr som gjør enkelte ting lettere å få til blir grensene for

hva det vil si å være god noe helt annet. Og det er derfor man ser en oppblomstring i det man vil kalle ekstremaktiviteter fordi man søker mer og mer ekstreme situasjoner for å briljere eller virkelig kjenne at du er på kant med det du mestrer og presser deg selv. Men jeg tror 39 har helt rett i at med det prestasjonsfokusset blir det et mer ekskluderende friluftsliv. For om noen fyrer opp et bål, er flinke til det, er det mange som kan sitte rundt det bålet og nyte friluftslivet sammen. Men hvis du skal være med på en klatretur er du nødt til å ha ferdighetene og utstyret for å være med.”

Men om utstyret gjør deler av jobben, er det da like givende å mestre?

Gruppe 1:

”4: Tror det er mye morsommere å mestre noe med noe som i utgangspunktet er helt ubrukelig, det er good feeling.”

Gruppe 3:

”14: Det er jo litt artigere hvis en klarer å bli flink til Telemark med smale fjellski enn med breie telemarkski.

17: Men det stiller mer krav til motivasjon.

A: Så man er nødt til å være mer motivert for å holde på med enkelt utstyr?

17: Ja, i og med at du ville hatt en brattere læringskurve med mer avansert utstyr. ”

Gruppe 5:

”25: Nei, det er artigere å mestre noe med enkel utrustning enn avansert.”

Gruppe 9

”44: Jeg tok sånn instruktørkurs i telemark for 5, 6 7 år siden og var en av de ytterst få som hadde smale ski og lærstøvler. Og lange ski, 205 kanskje, og jeg ble satt på den dårligste gruppa, fordi jeg hadde det dårligste utstyret, sikkert. Men det gikk jo ganske fort før jeg måtte skifte gruppe, og jeg var jo forholdsvis god på ski da, i forhold til mange. Og det var ei artig opplevelse og se at jeg behersket det. Men så ødela jeg bindingen på det skiet. Og så måtte jeg leie meg noen bedre ski. Det var liksom der det startet, at jeg vurderte å kjøpe meg mer moderne utstyr. Men jeg var, den tida ganske konservativ og prøvde å holde på det gamle. Helt til jeg innså at det er lettere og bedre å kjøre på mer moderne utstyr og da ble jeg

kanskje fanget av tidens... jeg opplevde det som veldig tilfredsstillende å vite at jeg var like god som mange av de andre med gammelt utstyr da."

Men det finnes motforestillinger mot å holde seg til det tradisjonelle av andre grunner:

Gruppe 6:

"27: Ja, presis, absolutt, men da synes jeg det er mer image enn å ha nytt utstyr. Om man liksom skal gjøre det sånn, da har man den imagen.

A: Men har det noe verdi å gjøre det enkelt da? Er det noe poeng i å prøve å gjøre ting enklere så det blir mindre forbruk?

30: Ja, hvis man oppriktig talt mener at sportsutstyrbransjen slipper ut for mye CO2 eller sånne ting, kan jeg være enig i det, men hvis det handler om en, det er veldig mange som sliter med sånn gamle fordommer og sånne, vet ikke helt hva jeg skal kalle det...

A: Stahet?

30: Misforståtte oppfatninger av hva som er viktige i friluftslivet. Har hengt seg opp i det.

31: Det går jo litt på budsjett. En ting er hvis man ikke vil kjøpe noe annet hvis man ikke kan kjøpe.

30: Folk kan jo bare få gjøre akkurat det de vil.

27: Ja, presis.

30: Men for noen plager det de at andre velger andreledes.

31: Jo, men det er jo mange som har gammelt og dårlig utstyr nettopp fordi de ikke prioriterer penger til nytt og bra utstyr.

30: Og noen gjør det fordi det er poeng å gjøre det. De vil vise at de ikke skal være med på en sånn galopp.

A: Tror dere at de får like mye glede ut av friluftslivet som dere som mer penger eller mer utstyr?

30: Ehhh, de får en annen type glede. Blir veldig tilfredse med seg selv. Men når de sitter ute, eller skal gå en topptur og svetter seg i hjel eller fryser seg i hjel fordi de på død og liv skal ha noe som ikke fungerer optimalt, tror jeg ikke de har noen større glede.

(...)

30: Det er jo bare fordi, det er jo mer en motegeire i Norge () at det skal være back to basic friluftsliv. Så det har egentlig vært en større bølge av det, tidligere i hvert fall og nå har folk begynt å forstå at ok, vi har midler til at vi kan gjøre det enklere for oss selv. Og utstyret har utviklet seg så bra at nå kan vi faktisk gjøre en del ting som vi ikke kunne tidligere. Og da

utnytter vi oss av det. Også er det de gamle gubbene som sitter igjen og griner av det, fordi de mener at det blir så fremmed og teknisk. Men jeg har også forståelse for, eller enig i at det har gått for langt til en viss grad. Og at det lett kan bli en for stor moteting. Men jeg synes at man kan godt si mye negativt om moderne utstyr, og sånne ekstreme friluftslivstrender, men også ganske mye negativt om gamle tradisjoner. ”

Tidligere har respondentene svart på om det er mer givende å mestre med tradisjonell / enkel utrustning, svarene varierte, men jeg syntes det var nyttig å få vite om man nå kunne erstatte kunnskapen med utstyr:

Gruppe 1:

”5: Det er et poeng her, at hvis vi blir for avhengig av utstyret er det greit med litt kunnskap.

A: Så hvis en har kun basert seg på en masse moderne utstyr som da svikter, så har de et problem?

4: Ja.

3: Men altså jeg baserer meg som oftest på bål, og derfor er ikke jeg venn med primusen, og når vi er i et terreng hvor det ikke går å lage bål, så sitter jeg der og spiser rå pølse.

A: Så du har gjort deg avhengig av å ikke bruke utstyr?

3: Ja, og da har jo jeg endt opp i ei felle der også – man må finne balansen i det.”

Gruppe 2:

”10: Jeg vet i hvert fall at det vil gi deg mer trygghetsfølelse når du er ute i naturen og det er viktig å ha. Hvis du mister noe av utstyret ditt, da sliter du.”

Respondentene fikk derfor spørsmål om friluftslivet hadde noen innvirkning på selvoppfatning og selvtillitt, gjennomgående er svarene bekreftende, hva man får til i friluftslivet vil påvirke hvordan en oppfatter seg selv:

Gruppe 6:

”28: Men det har kanskje litt med mestring å gjøre. Hvis du mestrer friluftslivet så får du bra selvtillit. Mestrer du å spille fotball, får du bra selvtillit av det. Det er jo litt hva du klarer.

27: Og mestrer man ikke, får man kjempedårlig.

28: *Det er ikke noe ekstremt kjekt hvis alle andre klarer det, men du klarer det ikke. Da føler du at du er ganske dårlig. Men det gjelder jo i turn og fotball og alt. Det er ikke noe spesielt med friluftsliv.*”

Gruppe 7:

”37: *Ja, der kommer mestringsfølelsen inn, hvis du i friluftsliv stadig kan mestre nye ting så får du jo mer selvtillitt og blir trygg.*”

På spørsmål om det gikk an å være best i friluftsliv, svarer alle negativt, man kan ikke bli best, og det er heller ikke noe mål. Man kan altså ikke være best, men man kan muligens finne noen felles faktorer for å si om i hvilken grad man behersker friluftslivet:

Gruppe 1:

”3: *Jeg synes selvstendighet har mye å si, og er man veldig avhengig av andre så er det ikke så veldig,, at en ikke klarer seg selv, en tenker: ”Ok, han er mer belastning.*”

4: *Jeg tror den følelsen er verst for en selv. I hvert fall tenker jeg, mye verre å være til belastning, enn å ha folk som er til belastning.* ”

Gruppe 7:

”34: *Erfaring. Kan jo spille litt inn, hva man har gjort.*

37: *At man tar nødvendige sikkerhetsregler når man skal på tur, for eksempel.*

38: *At man kan formidle videre til andre.*

35: *At man behersker, at man føler at man behersker naturen.*

A: *Behersker naturen?*

35: *Ja, eller ja, at du på en måte. Tenker på rutiner, at du vet hvordan du fyrer opp et bål, hvis det kommer en storm så vet du at du kan grave deg ned. At du får til å spille på lag med naturen.* ”

Gruppe 3:

”15: *Det er morsomt å være blant de beste, men det er mer enn nok å...*

17: *Spørs hva konkurranseinstinkt en har, det er opp til hver enkelt om de føler at, det blir individuelt.*”

Gruppe 6:

”31: Det viktigste er samværet med gode venner. Men det er morsomt å være best.

29: Veldig sant.

28: Absolutt, godt sagt.

30: Jeg synes egentlig det er gøyere å stå på ski sammen med folk som er bedre enn meg enn folk som er dårligere enn meg. Så jeg tror ikke at behovet for å være best er så veldig sterkt. ”

Er det å bidra til noe utover en selv, eks. andres ve og vel, naturvern, ivaretagelse av kunnskap en del av friluftslivet eller skal egen opplevelse settes i sentrum, og alt annet innrettes etter det?

Gruppe 3:

”13: Jeg vil si at hvis jeg klarer å hjelpe en annen så den får samme opplevelsen av turen som meg, så vil det øke min turglede, men det er fra mitt ståsted, og jeg er veldig fornøyd når jeg vet at andre har det like bra som meg på tur. Når folk kan komme tilbake og si: ”Oi, det var en fin tur”, så kanskje det var fordi jeg hjalp dem, i det de var sultne så kanskje jeg gav dem en liten brødkive som jeg hadde ekstra. Hvis det gjør at de hadde en mye bedre tur, eller bare at jeg hadde smørning.

15: Når det gjelder miljøvern er det jo for sin egen del og. Hvis du bare suser i vei med ditt eget friluftsliv og ikke tenker på miljøet så gjør du deg selv en bjørnetjeneste ved at du ødelegger for deg selv i framtida. Det henger jo sammen. ”

Gruppe 7:

”34: Du må jo være med på å bevare naturen, hvis du skal kunne ferdes i den og ha samme gleden ved det. Så det blir jo en del av ansvaret ditt å drive med naturvern, mener jeg.

35: Det blir en, for eksempel blir det en glede for deg å tenke over at du, hvis du går i en natur hvor du for eksempel har tyrivelt og en masse trær som er flere hundre år gamle, da er det en glede for deg at du på en måte tenker at den sparte jeg for den har ligget der så og så lenge. Og jeg vil, jeg vil ikke at, bare hogge og brenne opp den for egen glede, så man må være bevist på at man lever bærekraftig i naturen.

(...)

A: Går det an å se forbruket av diverse ting som friluftslivsutstyr og andre ting opp mot det å kjenne et ansvar for resten av verden?

35: Ja

37: Um

A: Kan dere utdype det mer?

37: Man tenker jo at, jeg tenker ofte når jeg kjøper nye ting at: "er det nødvendig at jeg kjøper dette" for jeg har så mye fra før. Og da tenker jeg også på, i forhold til miljøet og andre mennesker som ikke har like mye som oss, hva man skal prioritere og bruke pengene på?

A: Får man økt livskvalitet med mye ting da?

37, 34: Nei (mulig det var flere)

34: Det er derfor holdbarheten er så viktig. At det varer lenge, for man vet at det er dyrt i produksjon, at koster mye for miljøet. Så vil man ikke bruke mye av det. "

Verdier

Normer og verdier til grunn for utøvelsen av friluftslivet:

Gruppe 7:

"37: Du har jo det med sporløs ferdsel. Den normen at du ikke skal kaste ting i naturen eller ødelegge.

35: Det er jo mange, det er jo flere som har friluftslivet som en verdi. Vet ikke om det går inn under det du tenkte på.

A: Utdyp...

35: Altså det er en verdi å være i naturen av forskjellige grunner for folk. Så.

36: Så er det jo en norm i samfunnet generelt at friluftsliv er bra, så da bruker du det litt som grunnlag for å drive med det. Kanskje ubevist og kanskje bevist. Men det ligger jo der."

Stille spørsmål ved verdier:

Gruppe 4:

"19: Det må en så klart stille spørsmål ved.

A: Fordi?

19: En kan ha fått normene og verdiene på feil grunnlag, tenkt eller misforstått noe."

Kan man få verdier og normer på feilgrunnlag, må det også være en normsender som står bak og definerer dette, og hvem er i så fall det

Gruppe 3:

”13: Man blir påvirket fra media, fra, når du går sånn som her på skolen blir du påvirket mye av lærernes verdier, de betyr mye i klassen, verdiene i klassen så en bygger mye opp der. Det vil, du lærer på tvers av klassen, når man er på tur sammen får man kanskje verdier som en annen klasse legger opp til, men som du ikke gjør. Du får liksom inn verdier hele tiden som bygger opp under dine verdier. Du blir jo påvirket fra alle kanter.

17: Du blir påvirket av store ikon.

A: Som?

17: Nansen, Amundsen...

(latter)

17: Men du gjør det, store helter.

12: Påvirket av de?

17: Nei, men altså hvis de gjør mye fantastisk så.

13: Men altså, sånn som Lars Monsen, det er det mange som ser på nå. Og hvis han har verdier så vil jo folk fort bli påvirket av det.”

Gruppe 4:

”19: Foreldre, familie, skolesystem, media, reklame.

A: Er det positivt?

19: Hva tenker du på?

A: Media, reklame.

19: Ser på den som den stor fienden. ”

Gruppe 6:

”30: Det er jo litt sånn hvis du har vokst opp i en familie som har vært mye på fjellet eller vært mye på tur og sånn, så tror jeg det er mye tradisjoner som ligger litt fast. Man skal gå og ikke stikke fra hverandre, skal gå sammen og ikke kaste søppel og, alt mulig sånne småting. At man er forsiktig hvis man kommer og går over farlige steder.”

Respondentene fikk opplest de dygdene Seligman har definert som gjeldene i de fleste sammenhenger og ble bedt om å ta stilling til hvordan eller hvilke dygder som var gjeldene i friluftslivet. Tanken ved å stille spørsmålet slik var egentlig å få fokus på måtehold, begrepet dygd var noe vanskelig å få tak på, og svarene ble forholdsvis korte. De fleste dygdene ble

sett på som viktige på en eller annen måte, men da det ble til at jeg måtte lese opp en og en og dette kan ha påvirket svarene. De nedenstående dialogene er basert på måtehold som dygd:

Gruppe 3:

”17: Ja, det er viktig, hvis det var det du tenkte på.

A: Tenkte mest i forhold til forbruk og sånn generelt? Tenker dere noe over det..

17: At vi lever i et bruk og kast samfunn..?

A: Ja, har det noen innvirkning på måten dere driver med friluftsliv? Eller kjøper dere det dere vil uansett.

17: Det har ikke noen innvirkning for meg. Vet ikke hvordan det er for dere andre.

15: Hvis du tenker i forhold til utstyret er det jo viktig at en ikke kjøper seg helt vekk og. Du kan gjøre det å.”

Gruppe 8:

”39: Ja, uten tvil. Det her med et miljøperspektiv på friluftsliv er jo viktig for mange. Og da er jo og måtehold et kjempestikkord i så måte, det å på en måte tenke at du skulle gjerne hatt ei ny jakke, men du kan godt slite på den et år til. Eller du kunne veldig gjerne tenkt deg å reist til Troms på tur, men du kan like greit ta deg en tur her. Ja, det er masse. I stedet for å kjøpe en dyr Real turmat middag kan du like gjerne lage enkel mat selv. Det er masse hele veien. ”

Gruppe 9:

”A: Hvis vi ser på måtehold da spesielt, jf. forbruk?

43: Det går jo på det at verden består av en begrenset mengde ressurser og hvis rettferdighet er et av de punktene, så er rettferdighet og måtehold linket, den lille prosenten av verdens befolkning som bor i Europa og USA forbruker jo stadig en større del av jordas ressurser. Vi er jo en del av det. Vi står ikke for måtehold da.

42: Jeg synes også det blir vanskelig å begynne å prate om måtehold inn mot det jeg holder på med, for da synes jeg at alt det jeg holder på med blir feil. For om man skal forsøke å, si at jeg holder på med, forklare, eller få det til at jeg holder på med måtehold blir det bare feil. Man kan ikke slutte å, man kan ikke legge ned aktiviteter bare for å, for å ...

A: Det går ikke an å legge ned aktiviteter for?

42: Vi kan ikke slutte å leve fordi vi forbruker for mye ressurser, om vi ser på Norge og Skandinavia, vi kan ikke bare legge ned vårt sett å leve på. Selv om det ville vært det beste for

jorden stort sett. Men jeg har litt vanskelig for å vite hva jeg skal si om måtehold med den typen av friluftsliv som jeg holder på med, det går inte, jeg synes ikke det går i hop. Jeg synes jeg bruker alt for mye ressurser på det jeg holder på med.

A: Men går det an å tenke at man gjennom friluftslivet får økt bevissthet om naturen og kanskje har begrenset forbruk på andre områder da?

42: Det er det som er min største forhåpning om å jobbe på folkehøgskole, at jeg kan påvirke ungdommer til å bli mer bevisste på natur og miljø. Og forsøke å få folk til å forstå gleden ved å drive på med friluftsliv. Og dermed, ja, spare på naturen. Og da blir det sånn her, at man skulle slutte helt med friluftsliv, for å få folk til å forbruke mindre. Men jeg mener at om folk ikke hadde vært på Øytun så hadde de vært en annen plass og forbrukt med enn de gjør på Øytun og i sitt liv etter Øytun. Så jeg vil være med å påvirke de elevene som velger å gå på Øytun, til å forme sine verdier til å bruke mindre ressurser enn om de ikke hadde gått på Øytun. Der tror jeg det er.

44: Jeg tror og at det er et poeng. Vi bruker, i bunn og grunn har vi ikke så mye måtehold når vi kjøper oss masse utstyr, vi tenker ikke måtehold, men hvis vi hadde drevet med andre ting; hvis vi hadde drevet med motorcross. Det er bedre at vi driver med friluftsliv enn med motorcross.”

Med egne ord

Dette er spørsmål hvor svarene ble veldig avhengig av hvordan jeg forklarte figuren, og det er nødvendigvis ikke positivt, en bedre metodikk ville antakelig vært at den hadde blitt delt ut tidligere slik at respondentene kunne studert den i ro og mak, for deretter å bearbeide den, men hvis man tar hensyn til dette aspektet gir svarene en mening. Svarene er forskjellige, de fleste bekrefter imidlertid at økonomien er blitt viktigere enn de tror den var før, men om og hvordan en føler at dette påvirker friluftslivet er imidlertid forskjellig.

Gruppe 6:

”30: Jeg tror for så vidt at markedskreftene, tendensen er at markedskreftene spiller en større og større rolle for hva man gjør, hva man prioriterer. Men jeg synes det gir vel så mye positive ting til meg enn negative. Greit, jeg bruker mer penger enn det man gjorde tidligere på friluftsliv, men det gir meg, jeg føler at det gir meg enda mer tilbake. ”

Gruppe 7:

"34: Jeg vil absolutt ikke si det, jeg synes ikke utstyret er det viktigste i det hele tatt, men de opplevelsene jeg får i naturen uavhengig av om det skjer på en skikkelige bra måte med breie ski, eller smale ski, om det er regntett eller ikke. "

Gruppe 8:

"41: På en måte kan man si at økonomi er jo, velstand er grunnlaget for at vi har noe som heter friluftsliv. For det er jo en rikmannssport egentlig. For vi, utenfor naturen, det vi gjør for å klare oss og tjene penger til livets opphold har vi tid til å gjøre noe på toppen av det. Og da går vi ut i naturen og gjør ting som ikke har nytteverdi i seg selv. Så sånn sett er jo vår velstand eller økonomien, vet ikke om en kan sette likhetstegn mellom det i modellen, er jo selve grunnlaget for at vi har noe vi kaller friluftslivet.

A: Ja.

41: Men rent personlig, opplevelsene i friluftslivet, vil jeg jo si at økonomi ikke spiller noen stor rolle, for jeg tenker at selv om jeg baserer mye av det jeg gjør på utstyr så er ikke det det springende punkt, for hvor stor glede man kan få eller hvor mye glede det gir.

A: Hva mener du, 39?

39: Jeg har litt tro på at friluftslivet appellerer i stor grad til en fusjon mellom natur og kultur, og en viss økonomi for å gjøre det at. Tror det vil prege friluftslivet i lang tid framover.

A: Men at hovedvekten fremdeles ligger mer nede i det som er markert som tre.

39: Det er så utrolig essensielt for friluftsliv generelt at det, at det, det er liksom friluftsliv, den fusjonen der. Det er litt sånn, blir jo farget av hverdagen her. Så jeg ser jo at det preger mer og mer, så jeg er jo veldig med på tankegangen at økonomien kan spise seg inn over, kanskje spesielt i ungdommelig miljø. At det, det har en større fokus nå enn det hadde og det er kanskje trenden. Men jeg tror kanskje det er litt sånn typisk i en ungdomsfase av friluftslivet.

41: Men på den annen siden kan man si at det å ha en god økonomi, ha penger til å drive med friluftsliv gjør at du har mulighet til å ta et år fri og drive intensivt med friluftsliv og koble deg bort fra den kultur og økonomiverden og flytte inn i naturen. Så økonomi slipper du på en måte ikke unna. For det er basis for at vi i det hele tatt har et sånt begrep.

39: Det er jo i økonomisk / økologisk tankegang er det jo utrolig bra at folk blir opptatt av friluftsliv gjennom aktiviteter. Hadde de ikke drevet på med friluftaktiviteter hadde de gjerne

drevet på med noe annet og det er gjerne gjennom aktivitetsting en blir penset inn mot friluftsliv. Og det er en veldig positiv ting. Så det tjener jo økologien da, at du, la oss si at en sånn jibbegutt.

A: Hva er det for noe?

39: En sånn hiphop kul bygutt, kan bli tent på skikjøring eller snowboard eller litt sånn kule greier. Padling eller hva det er. Aktivitetsfriluftsliv, som vi snakket om og gjennom det få øynene opp for naturen og gjennom det igjen for økologien. Du kan på en måte starte et engasjement for økologi og naturvern gjennom disse aktivitetene. Så ting veier jo opp for hverandre. Og samme søren hva en driver på med av friluftsliv er det positivt vil jeg påstår. Du får gode opplevelser og på et tidspunkt vil man alltid reflektere over hva som er rundt en. Det har jeg stor tro på.”

Gruppe 9:

”42: Jeg skulle ville si at ved hjelp av produsenter i dag, så, vi skaper oss, eller det skapes behov som vi egentlig ikke har for at man skal selge ting. Og da mener jeg at økonomien har et godt grep om det, om det ikke har tatt over helt så påvirker det oss veldig mye. Hvem har hatt behov rent kulturelt sett for å holde på med kiting. Det finnes jo ingenting som har med det å gjøre, men det har blitt produsert kiter og det selges som aldri før. Og folk mener sikkert at de holder på med friluftsliv når de er ute på vidda og kiter. Hva mener du 44, er det friluftsliv, du har det jo inne i Flyt klassen. Så jeg vil mene at det har blitt skapt mye med økonomisk vinkling som har gått inn i det med friluftsliv.

44: Jeg synes mye av det vi har pratet om viser at økonomien blir en større og større del.

43: Det er det som er sin hypotese også tenker jeg?

44: Det skal han ikke svare på nå. Men hvis du sammenligner min opplevelse av friluftsliv fra 15 år siden og i dag, er det klart at den økonomiske biten er mye mer inn i bildet. Fordi det krever mer med det man driver med.

A: Men går det utover trivselen og hensikten?

44: Går utover? Det gir oss kanskje mer ut av friluftslivet. ”

På et rent generelt grunnlag var det interessant å se om respondentene var enig i tankegangen med at verdisystemer og normer innen økonomisk tankegang er i ferd med å fortrenge verdisystemer innen natur og kultur. Jevnt over er det en enighet om at økonomien påvirker samfunnet mer nå enn tidligere, men det kan ha både positive og negative konsekvenser.

Gruppe 3:

”13: Men hvis, hvis det blir veldig motepress, sånn at økonomien blir veldig viktig kan økonomien ta helt overhånd så du ikke tenker over at du trenger ikke den tingen her, jeg trenger ikke så bra, alle andre har det så da må jeg ha. Hadde folk hatt kunnskap nok hadde de visst at nei. Kanskje man vet det og, men vi ha det fordi alle andre har det. ”

Gruppe 6:

”30: Jeg tror folk trenger å se samsvar mellom det de bruker og det de får igjen. Og så lenge man føler at man får mye igjen for det man bruker så tror jeg markedskreftene, da greier de seg. Men hvis det plutselig skal bli så ekstremt mye dyrere å holde på med ski så vil man tenke seg om to ganger før man gidder å kjøpe noe nytt, fordi det blir for dyrt, eller for lite tilgjengelig.”

Gruppe 7:

”35: Jeg vil ikke si at økonomien tar over for mitt friluftsliv.

34: Jeg vil absolutt ikke si det, jeg synes ikke utstyret er det viktigste i det hele tatt, men de opplevelsene jeg får i naturen uavhengig av om det skjer på en skikkelige bra måte med breie ski, eller smale ski, om det er regntett eller ikke.

A: Flere? Jeg vet det blir et ganske abstrakt fordi dere får inn ganske mye informasjon som dere må behandle ganske kjapt for å svare på spørsmålet. Men tror dere at det skjer i samfunnet generelt at økonomien er i ferd med å fortrenge mye.

35, 37: Ja.

A: Kan dere tenke noen konsekvenser av at det skjer.

35: Man mister litt verdi, er det det?

A: Må ikke spørre meg hva jeg mener, jeg spør hva dere mener, det er ikke noe fasitsvar på det.

34: Jeg tror man kan ha stor glede av naturen selv om økonomien spiller veldig mye inn, men jeg tror man mister noe av det originale ved å klare seg ute i friluftsliv.”

Gruppe 9:

”A: Hvis den økonomiske biten har blitt mer dominerende, er det da negativt eller fører det til... går det utover kvaliteten på følelsen med friluftslivet?

42: *Det... inte når du er ute, men nå når jeg sitter her og tenker på det. For da tenker jeg på at vi forbruker mer og det påvirker miljøet mer. Altså drar jeg ikke ut med god samvittighet og isklattrer neste gang for jeg vet at mine nyinnkjøpte isskruer har belastet miljø ekstra mye. Man kan ta det så langt, men det gjør jeg ikke når jeg stikker ut og isklattrer.*

43: *Den er for drøy altså. En kan ikke tenke..*

42: *Hvorfor ikke?*

43: *At nyinnkjøpte isskruer belaster miljøet.*

42: *Jaa, altså forbruk generelt sett øker jo for at jeg skal holde på med mitt friluftsliv. Tenk om jeg skulle være fornøyd med å gå i lysløypa, så hadde det vært nok med langrennski og staver og sko, jeg hadde kanskje vært like fornøyd med det.*

43: *Jeg tror ikke du er enig i det selv.*

42: *Nei, men det er en prosess som holder på hos meg, og jeg kan ikke forsvare all ting, hvorfor jeg må holde på med så mange forskjellige varianter av friluftsliv. Hvorfor må jeg holde på med isklatring, vanlig klatring, skikjøring, kiting, kano, kajakk, hvorfor må jeg holde på med alt det der?*

43: *Det er mer å åpne øynene for unge mennesker å åpne øynene for glede i naturen, som igjen er med på å formidle glede til sine unger og...*

42: *Det er jeg helt enig i, og det er derfor jeg fortsatt er her, og har jobben, men samtidig så påvirker jo vi de til å faktisk holde på med isklatring og kiting.*

44: *Det er mye bedre at du gjør det enn at du lærer dem å kjøre motorcross. ”*

Vedlegg 5:

Hva produsentene skriver om sitt opphav

Hagløfs, svensk merke som er tredje størst på salg i Norge, viser et bilde av en gammel trehytte med følgende tekst: *"This is where it all begins: in the Dalstugan cottage in Torsång, on a spring day in 1914.*

Victor Haglöf has just finished sewing the first batch of backpacks and fastened them to his bicycle. He is about to try his luck selling them to local foresters and farmers.

Outstanding Outdoor Equipment at SEK 0.90 a piece.

The rest is history."

Fjällräven, blant de størst i Norden: *"Fjällräven was founded in 1950 when the founder, Åke Nordin, created a backpack frame that would later revolutionize the world of outdoors. The significance of this invention was that a broader public was able to carry heavier loads when hiking, giving more people the opportunity to experience the outdoors."*

Peak Performance, også blant de største i Norden: *"1986, i en skidlift i Åre, diskuterte några profiler inom svensk utförsåkning om man inte borde starta ett nytt svenskt konfektionsföretag. Ett företag grundat på passionen för skidåkning och det starka designintresset, med ett sortiment såväl för berget som för livet runt omkring. Grundarna ville skapa funktionella och snygga plagg för kulturen de levde i och älskade."*

The North Face, en av gigantene internasjonalt *"In 1966, two hiking enthusiasts founded a small mountaineering retail store in the heart of San Francisco's North Beach. The Company soon became known as The North Face, a retailer of high-performance climbing and backpacking equipment."*

Arc Teryx: *"ARC'TERYX was founded in Vancouver, BC, Canada in 1991, where it maintains its Worldwide Head Office, design studios, and main manufacturing facilities. Driven by innovation, ARC'TERYX was founded to build better gear. We didn't just focus on incremental advancements, but on radically improving the status quo."*

Dette er eksempler på hva selskapene skriver om sitt eget opphav, det fokuseres på gründerne og dere interesser for det de gjorde. At alle disse nå er eid av investeringselskap, motegiganter og lignende nevnes ikke med et ord.

Vedlegg 6:

Telefonsamtale med Jørgen Jørgensen, daglig leder Norrøna Sport A/S

Onsdag 16.04.08 Samtalen varte i ca 16 minutter. Dette er basert på notater, og hukommelsen.

Grunnlaget for samtalen var et dialogutdrag fra gruppe 6:

30: Det er omvendt, en binding vil du at skal være holdbar, en jakke vil du at skal se kul ut. Hvis ikke hadde du ikke kjøpt den. Hvis ikke hadde du ikke kjøpt Norrøna gang på gang på gang. Jeg vet ikke hvor mange reklamasjoner jeg har på sånne ting.

27: Greien er at man ikke behøver å velge, man kan få kule, snygge klær med funksjon.

30: Funksjon, ja, men det er ikke ting som holder. I hvertfall hvis du ser på de som har kjøpt Norrøna plagg, sikkert 50 % av de leverer inn de jakkene etter 2 år. Og da kjøper de ikke Norrøna plagg fordi de er så utrolig bra og holder så lenge.

31: Det er jo ikke noe som holder.

(...)

30: De sender den inn på reklamasjon også får de ny. Og hvorfor. Jo, fordi de vil ha ny jakke, ikke fordi de er misfornøyd med den de har. Det er bare fordi de vil ha den nye.

28: Jo, men de hadde ikke gjort det hvis de måtte kjøpt den.

30: Nei, det kan være, da måtte de hatt mye penger, men det er irrelevant. Hvis du har lyst. Du ofrer mye for å ha det nye hele tiden.

28: Det er jo..

30: Sånn sett så er jo det utstyrspress og det har kommet mye mer de siste årene.

28: Men du hadde ikke gjort det hvis du måtte betalt 5000 kroner for det.

30: Jeg hadde fremdeles hatt lyst på den jakken, men jeg hadde ikke gjort det.

28: Men du hadde ikke bare kjøpt den.

A: Hva mente dere nå, samle det inn å reklamere på det, var det det du sa?

30: Altså folk, det er vel ganske klassisk det, at dyre ting har du bra, du har rettigheter på at det skal holde så også lenge. Også sender man det inn, man håper på at det er noe feil, i hvert fall er det mange som gjør det. Sender inn et Gore - Tex plagg til Bergans eller Norrøna.

Kanskje det er et lite problem, men det er egentlig ikke et problem, det er bare en skjønnhetsfeil. Også får man en ny jakke hvis man er heldig.

A: Får man en ny modell da?

30: Da får man selvfølgelig den nye modellen, ellers hadde ikke folk gidet å gjøre det.

Utgangsspørsmålet var om det var så enkelt?

Det ble redegjort for Norrønans praksis i forhold til reklamasjoner. Norrøna bestreber seg etter å tilvirke kvalitetsprodukter, og prøver så godt de kan å komme kunden i møte, enten med å reparere eller tilby nytt produkt. I forhold til Gore Tex klær er det Gore LTDs standarder som gjelder, om det lekker er det en feil og må byttes. Det blir nevnt at det finnes historier om folk som bevisst har punktert membranen med knappenåler. Å finne ut om en feil skyldes produktet eller kunden er vanskelig og tidkrevende, og det stilles krav i forbrukerkjøpsloven på hvor lang tid man har til å reparere. Dette kan føre til at man i en del tilfeller er snille og velger å gi kunden rett. Samtidig har det vært litt lav bemanning i en periode pga. sykefravær og dette kan ha ført til at man pga. tidspress i forbrukerkjøpsloven har vært for snille. Det er tre personer som jobber fulltid med reklamasjon. Han nevner også at en del store butikker har begynt å behandle reklamasjonene selv, og at de oftere gir kunden nytt plagg uten å reparere, noe Norrøna egentlig ikke liker. Det er imidlertid langt fra 50 % reklamasjon, det korrekte tallet er 1,7 %, hvorav 20 % skyldes underleverandører. Det er et mål å komme under 1 %. Videre er tidløs design et mål for at ting skal vare, Jørgensen nevner også at man ønsker å ha

minst tre år mellom hver endring, da man skal ha en funksjonell grunn til å endre produktet. Det skal bli bedre.

Jørgensen gjetter at respondentene tilhører Free – ride kjørere på ski. (Dette er tilnærmet korrekt.) Og nevner at dette er blant de mest ekstreme brukerne, og å lage plagg som holder til disse er en utfordring, da mange forventer at plaggene skal klare å motstå at man er borti stein og fjell i høy fart. Jørgensen beskriver stoffet som brukes som ”panserstoff”. Han hevder også at nå er det free – ride miljøet som sliter mest, mens det tidligere var klatremiljøet.

En del mer tradisjonelle plagg har lavere utskiftingstakt og Jørgensen forteller at de ofte har både 10 og 15 år gamle plagg inne for å skifte for eksempel glidelås. Videre sier han at det er atskillig mer ”gamle” Norrøna klær å se i bruk enn andre merker. Norrønas filosofi er at det skal holde og han hevder Norrøna er blant de beste i verden på holdbar bekledning, og at de er de eneste som gir tilbakemeldinger til Gore.

Utdraget ble sendt til Jørgensen for verifikasjon og følgende svar kom tilbake:

Fra: Jørgen Jørgensen | Norrøna [jorgen@norrøna.no]

Sendt: to 17.04.2008 20:03

Til: Are Severin Ingulfsvann

Kopi:

Emne: RE: Samtalegjengivelsen

Vedlegg:

[Vis som webside](#)

Hei Are!

Dette virker riktig i forhold til det jeg sa.

Jeg har en rettelse og det er ca hvordan vi fordeler de reklamasjonene som oppstår.

Ca 50% kan linkes til Stoff og trims leverandører.

Ca 35% kan linkes til den produsenten som lager jakkene for oss.

Ca 15% Kan linkes til at vi burde gjort en bedre jobb i konstruksjon og utvikling av produktet.

Men vi er jo selvfølgelig selv den som til slutt kan sies og være ansvarlig for alt.

Mvh

Jørgen

Vedlegg 7:

E –postveksling med Bergans om praksis ved klager og omløpsted.

Utgangspunktet:

Fra: Are Severin Ingulfsvann

Sendt: lø 12.04.2008 12:07

Til: marked@bergans.no

Kopi:

Emne: Kort spørsmål / kommentar

Vedlegg:

[Vis som webside](#)

Hei

Ber om at dette videresendes internt til rette vedkommende:

Undertegnede skriver for tiden masteroppgave i bedriftsøkonomi (spesialisering innen økologisk økonomi og etikk) ved Handelshøgskolen i Bodø, foreløpig arbeidstitel er "Friluftsliv og økonomi", i den forbindelse har jeg intervjuet 44 friluftstøvere, deriblant om forbruk av utstyr. I et av gruppeintervjuene oppsto følgende dialog:

(Bergans blir nevnt i nedre del, og ja, jeg er klar over at Bergans ikke har Gore - tex plagg.)

(Numrene er for anonymisering, A er undertegnede)

30: Det er omvendt, en binding vil du at skal være holdbar, en jakke vil du at skal se kul ut. Hvis ikke hadde du ikke kjøpt den. Hvis ikke hadde du ikke kjøpt Norrøna gang på gang på gang. Jeg vet ikke hvor mange reklamasjoner jeg har på sånne ting.

27: Greien er at man ikke behøver å velge, man kan få kule, snygge klær med funksjon.

30: Funksjon, ja, men det er ikke ting som holder. I hvertfall hvis du ser på de som har kjøpt Norrøna plagg, sikkert 50 % av de leverer inn de jakkene etter 2 år. Og da kjøper de ikke Norrøna plagg fordi de er så utrolig bra og holder så lenge.

31: Det er jo ikke noe som holder.

(...)

30: De sender den inn på reklamasjon også får de ny. Og hvorfor. Jo, fordi de vil ha ny jakke, ikke fordi de er misfornøyd med den de har. Det er bare fordi de vil ha den nye.

28: Jo, men de hadde ikke gjort det hvis de måtte kjøpt den.

30: Nei, det kan være, da måtte de hatt mye penger, men det er irrelevant. Hvis du har lyst. Du ofrer mye for å ha det nye hele tiden.

28: Det er jo..

30: Sånn sett så er jo det utstyrspress og det har kommet mye mer de siste årene.

28: Men du hadde ikke gjort det hvis du måtte betalt 5000 kroner for det.

30: Jeg hadde fremdeles hatt lyst på den jakken, men jeg hadde ikke gjort det.

28: Men du hadde ikke bare kjøpt den.

A: Hva mente dere nå, samle det inn å reklamere på det, var det det du sa?

30: Altså folk, det er vel ganske klassisk det, at dyre ting har du bra, du har rettigheter på at det skal holde så også lenge. Også sender man det inn, man håper på at det er noe feil, i hvert fall er det mange som gjør det. Sender inn et Gore – Tex plagg til Bergans eller Norrøna. Kanskje det er et lite problem, men det er egentlig ikke et problem, det er bare en skjønnsfeil. Også får man en ny jakke hvis man er heldig.

A: Får man en ny modell da?

30: Da får man selvfølgelig den nye modellen, ellers hadde ikke folk giddet å gjøre det.

Spørsmålet mitt er da: er det så enkelt, eller er det respondenten som her framstiller ting som litt lettere enn det er? (Nei, jeg har ingen planer om å prøve det ut selv.) Og avhengig av svaret, er det selvsagt mulig jeg kommer med et oppfølgings spørsmål.

Med vennlig hilsen

Are Ingulfsvann
stud. msc.business HHB.

Svar 1:

Opprinnelig melding-----

Fra: Petter Nessjøen [<mailto:petter.nessjoen@bergans.no>]

Sendt: ti 15.04.2008 12:31

Til: Are Severin Ingulfsvann

Emne: Kort spørsmål / kommentar

Hei Are

Det er nok ikke fullt så enkelt, men i enkelte tilfeller kan kanskje kunden oppfatte det som enkelt å få byttet til nye modeller/produkter hos oss.

Hvert enkelt produkt som blir reklamert på blir vurdert av oss. I de tilfellene der hele produktet bærer preg av å være meget hardt brukt/utslitt vil reklamasjonen bli avslått. Dette uansett om produktet er forholdsvis nytt, eller ikke.

Der reklamasjonen blir godkjent sender vi nytt produkt, eller vi reparerer.

Ved en Reklamasjonsreparasjon har vi etter kjøpsloven 7 dager på oss til å utbedre skaden.

Da det til tider er stor pågang på systua vil det av og til ta forholdsvis lang tid før kunden kan få produktet sitt i retur. Da vil det være mest fornuftig å tilby kunden et erstatningsprodukt.

Hvis dette gjelder et produkt vi er tomme for, vil vi tilby et tilsvarende produkt i en ny modell. Ønsker kunden en dyrere modell, og vi har den tilgjengelig på lager, vil man mot et mellomlegg få bytte til denne.

I tvilstilfeller velger vi ofte å la det komme kunden til gode, "uskyldig til det motsatte er bevist"-prinsippet. Hverken vi eller kunden/forbruker er tjent med at en sak pågår frem og tilbake over lang tid.

Med vennlig hilsen

BERGANS FRITID AS

Petter Nessjøen

Oppfølging:

Hei

Takk skal du ha.

Jeg har et par andre spørsmål som jeg håper dere kan ta dere tid til å svare på:

1. Hvor lang omløpstid beregner dere på et gitt produkt, f.eks. en jakke, før den redesignes / går ut av produksjon, og er det forskjell på omløpstiden på plagg beregnet på mer tradisjonelle friluftaktiviteter som jakt og "vanlig" fjellvanding kontra plagg rettet mot Off - Piste kjøring, ekstremaktiviteter o.l.

2. Har dette endret seg i løpet av 10 - 15 år, dvs. må et produkt redesignes / endres oftere nå enn tidligere?

3. Hvis så skyldes det at materialer, produksjonsteknikker o.l. endres, slik at en kan tilvirke bedre produkter, eller er det for å tilfredsstille et krav til årets farge og fasonger, dvs. mote.

Takknemlig for svar.

Hilsen Are Ingulfsvann, stud. msc Business, økologisk økonomi HHB.

Svar 2:

Fra: Petter Nessjøen [petter.nessjoen@bergans.no]

Sendt: ma 05.05.2008 15:47

Til: Are Severin Ingulfsvann

Kopi:

Emne: RE: Kort spørsmål / kommentar

Vedlegg:

[Vis som webside](#)

Hei

Beklager sen tilbakemelding.

Måtte få designerne til å svare på disse spørsmålene. De har vært veldig opptatte for tiden. Derfor har dette tatt litt tid.

Spm. 1.

På skibekledning og litt mer ”moterettet bekledning” har vi kortere omløpstid enn på for eksempel jaktbekledning/basic fritidsprodukter.

På ski/”mote bekledning” kjører vi som regel en sesong med samme farge, og kanskje to sesonger totalt pr produkt, men da med forskjellig fargekombinasjon på de forskjellige sesongene.

På jaktbekledning/basicprodukter har vi en levetid på 2 år og oppover. Vi skifter ikke farge hver sesong på disse produktene, kanskje aldri på produkter der fargen ofte gir seg selv, for eksempel på jaktbekledning.

Spm. 2.

For oss har det endret seg mye de siste årene. Det er viktig å følge med på hva som skjer med tanke på farger, stoffer, detaljer og design. Det er også viktig for oss at ikke alle kunder kjøper samme produkt i samme farge, derfor må vi fornye oss oftere nå enn hva vi gjorde tidligere. (Da solgte vi mindre produkter enn i dag).

Spm. 3.

Her er det en kombinasjon av begge deler. Med vennlig hilsen

Bergans Fritid AS

Petter Nessjøen

Kundeservice

Vedlegg 8:

Utstyrliste minimum

Hentet fra "Friluftsliv og sikkerhet 2, et kompendium om bevisstgjøring og ansvar ved friluftundervisning" Av: Bjørnulf Håkenrud og Bjørn Michaelsen. (Begge lærer på Øytun)

Stor nok ryggsekk: Skal romme det utstyret du trenger og gi plass til beina hvis du må overnatte i sittegrep

Kart og kompass: Skal være lett tilgjengelig (ikke i sekken). Du må kunne å bruke det.

Førstehjelpsutstyr: Et minimum er sportsteip, enkeltmannspakke og plaster. I tillegg bør man ha gasbind,

sterile kompress, sårsalve, brannkompress og smertestillende.

Reparasjonsutstyr: Ekstra vaier til binding, trinse, ståltråd, skrujern, sysaker, kniv, snøre mm.

Tau (5 m): Til å dra skadd person, lage slede, reparere binding, sage rutsjblokk mm.

Spade: Til å grave seg ned, lage slede mm.

Skaller/ fotposer/sovepose/ vindsekk:

Skaller, fotposer, sovepose og/eller vindsekk er for å holde varmen hvis du er værfast.

Sovepose er klart å foretrekke. Vindsekk hjelper en stund. Den kan være nødvendig hvis det er lite snø. Prøv ut hva du trenger for å holde varmen hvis du må overnatte ufrivillig.

Liggeunderlag: Kan eventuelt skjære ut sitteunderlag av reinskinn.

Vindbukse: Dette er klær som kommer i tillegg til det du har på deg for at du skal holde varmen hvis du må være lenge i ro i ei sittegrep eller du blir kald når du går.

Tjukk ullgenser: Vindbuksebehovet er avhengig av hva slags bukse du har på deg

Ullundertrøye: Det er viktig å skifte på seg tørt innerst etter en eventuell nedgraving

Ullsokker: (trøye, sokker, såler, votter) .

Ullsåler

Vindvotter, ullvotter: Votter og lue er lett å miste

Varm lue:

Lykt: Til å lese kart når det er mørkt og til å kunne gi signal

Stearinlys, fyrstikker: Er trivelig selskap når man er værfast. Husk vanntett pakning til fyrstikkene.

Termos, ekstra mat: Termos med noe varmt i og mat sier alle ja takk til om noe skulle skje.

Skismurning: Mangler skismøring og smøreferdigheter kan enhver tur bli ille. Eventuelt bruk s kifeller.

I tillegg kan følgende være nødvendig;

Søkestang: Skal være med i skredutsatte områder eller for å måle snødybde for å grave seg ned.

Stormbriller: Gode slalombriller som ikke dugger. Ei stor, traktformet hette kan greie seg.

Solbriller, solkrem: Nødvendig f.o.m. mars/april, husk synet er noe av det kjæreste du har.

Dopapir: Kjekt å ha, ja!

Nødpenn: Vær obs på begrenset rekkevidde ved dårlig sikt og kupert terreng

Skisko-overtrekk: Hvis du fryser lett på beina og ved lav temperaturer under - 20oC eller hvis mye vind.